

itaq; (licet ipso crimine perpetrato) adhuc est Christianus, malus tñ manifestus est q̄a adhuc in ecclesiā corpore manet, fide in quā & spe, ac baptismali caractere. Caput ergo illius etiā esse Chr̄m, confiteri necesse est. Erroneū proinde censendū, q̄d Iacobus scripsit: Christū caput non esse quoslibet q̄ in delictis sunt aut peccatis: & uicinum articulo quarto in sancto Constantiē. cōcil. cōtra Ioannē Hus dānato: q̄ dicebat. Præsciti non sunt partes ecclesiæ. Quin & istud Iacobi uerbū multo magis insanū uideri posset; cū sine differentia etiā de p̄destinatis q̄ sunt actu in peccatis, tradit, quia non sunt de ecclesia. Porro nullus qui non est ecclesiæ membra: est de ecclesia. Quicūq; autē ecclesiæ mēbrum est, quis mortificatum: caput habet Christum, alioquin non diceretur Christianus. Deberat ergo Iacobus cum theologis loqui. Reuera em̄ illi de huiusmodi materia loquentes, & hñtes ad caput respectū: pro scripturarū concordia & sanctorū doctorū, duplicē prouiderunt esse ponendā necessariū loquendi formam. qua dixerunt & quidē rectissime, finaliter re: robum, q̄ tñ nūc (ut sic dicam) fidem, spem, & charitatē habet: Christi uere mēbrum esse, & ad cōlestē ius habere hereditatē, sed hoc tm̄ secundū p̄ntem iustitiā. q̄m ex suppositione, quē habet ad illā possidendā hæreditatē sua quidē culpa titulū perdet, q̄ uo ex electis ad uitā, sunt peccatorū funibus obligatiuius ad illud habent secundū æternā p̄destinationē. quod est, illud per dei gratiam indubie acquirunt, & tandem obtinebunt. Omnium autem (ut præmissum est) Christianorum, siue iustorum, siue iniustorum, Christus actu caput est.

¶ 20. 126. In carnalibus omnibus mori peccato natura prius est: q̄ iustificari spiritui, q̄ iustitiæ uiuere. sc̄cus autem de ijs, quos tamen si carne circumdatos, spirituales tamen deus oriri uoluit: nam iustitiæ luce perfusi, nullas unquam iniustitiæ sensere tenebras. Ideo uiuificari semper fuerunt: neq; nox diem præcessit.

Confuta. In his Iacobi sermonibus id dūtaxat dupliciter, q̄ asserit q̄sdā sic ortos sp̄uales: ut nunq̄ prius carnales extiterint. Illi, inq̄, q̄s sp̄uales des ori ri uoluit: iustitiæ luce p̄fusi, nullas unq̄ iniustitiæ sensere tenebras: q̄ in eis nox diē p̄cessit. Hoc, in quā, dupliciter, q̄ manifeste hæreticū est, & Pelagij hæresiarachæ capitaliū unus error. q̄d in superiorib; q̄a plene monstratū est: nō est hic ulterius imorandum. Porro cōmunitati fidei traditiōe pro cōstanti tenemus, q̄a neq; Abrahā, neq; Baptistā

Ioannes, aut aliorū: q̄sq̄a sanctorū ab originali macula immunis fuerit. Oēs itaq; & singuli: prius carnales proculdubio extiterunt: Apostolo Corinthiis dicente. Nō prius q̄d spirituale est: sed q̄d aniale, deinde quod spirituale, & alibi. Oēs peccauerunt: & egēt gloria dei. In cuius testimonium licet ipse baptisita in utero ab ipsa peccati originali labe per fidei, spei, charitatis, & aliorū spiritus sancti charismatum infusionē purgatus credatur, ōctauo tñ a natiuitate ex utero die cōuenient uicini & cognarūt cir cūciderent eū. & idem est de Hieremia propheta cēsendum. Verissimum utiq; est q̄d totiens in p̄scri ptis agitauim; . Sicut p̄ unum hoīem p̄ctm̄ i hunc mundum intrauit, & per p̄ctm̄ mors: & ita in oēs hoīes mors pertranxit, in quo omnes peccauerunt. Hæreticis igitur Pelagianis est dicere alios a Christo & eius sancta parente originali culpa cōdatos non fuisse: q̄d est nullas sensisse iniustitiæ tenebras, aut noctē in eis nō p̄cessisse diem, q̄d per innumera diuinorū eloquiō: testimonia cōtra Pelagianos agentes firmauerunt sancti ecclesię doctores Ambrosius, Hierony. & Augustinus. Is etenim. s. Augustinus (ut prius uisum est) nō mō scripturas in aduersarios intorsit, uerū & tñ Græcorū q̄ Latinorū doctorum autoritates citauit: in quibus etiā præfatos Ambrosium & Hieronymum non omisit commemorare.

¶ Non putemus si adhuc in carne uiuimus, sed non secundum carnem, si adhuc contra mundum, carnem, & aereos spiritus militamus: nos non esse cum angelis & sanctis omnibus in eodem corpore, & spiritu sancto uiuere: & iam in dextra patris patri præfatos ac p̄sentes. proculdubio sumus. Neque credas duas esse ecclesias: eorū qui sunt in caelis, & in terra: non sunt due, sed una

¶ Quā proterue & odiosa singularitate ubiq; pōt agat Faber: hic nō obscure mōstrat. tū primo q̄a scribit nos si in hoc mūdo cōtra carnē, mundū, & dæmonia militamus: esse cū angelis & sanctis oibus, q̄d quidem dictum nulla pōt iusta rōne sulcriti. non enim hoc, de loco ueritatem habet. Siquidem quos simpliciter uocamus sanctos: in summis caelorum sunt, & quā apud nos modis miris uersent ad ministratorij spiritus angelicitati quoq; nos assidue circumstant & obseruant maligni. non magis spiritus sanctus dici esse cū sanctis angelis, si localem attendas præsentiam, quā cum reprobis. Si uero mētis conceptionem & effectum cordis seu uoluntatis p̄ tropum respici-

1. Cor. 15.
Rom 5

Luca, pri.

Rom 5

¶ 20. 127

Confuta.
A

Math. 5.

Philipp. 3.

cias, sicut dñs dixit. Vbi em̄ est thesaur⁹ tu⁹: ibi & cor tu⁹ erit, & Augustini autoritas ait, q̄ magis est ania ubi amat, q̄ ubi habitat. quē admodū uisus est ap̄tus loq̄i dicens. Nra autē cōuersatio in cœlis est, hac, fateor, rōne iusti utiq̄ cū sanctis oibus esse dici possent. At cū ex loquendi modo nō hoc uideat prætendere Iacobus, & nulli sunt q̄tumuis boni, qui in omnibus cū sanctis cōsentiant votis: alioquin in nullo peccarent: arbitrarij profus & a forma docendi sanctorū & theologorū alienum esse asserere, certātes in hac mundi militia aduersus humanā salutis hostes iam esse cum sanctis & angelis. & p̄ferim cum certā fide teneamus de reprobis: innumeros aliquando eiusmodi certamē fideliter fortiterq̄ gessissent testes huius exititerunt Saul & Salomō reges: itē Iudas Scarioth, & Nicolaus Aduena unus ex septē primis ecclesiæ diaconibus, aliq̄q̄ his similes. Dicit igitur Iacobus: generis huius hoies, hoc est, reprobi: dī pie & iuste in seculo uiuebant: erant ne cū angelis ac sanctis oibus? si hoc admittit, nō magnopere obfisto, quia de nomine q̄ritur. non tñ hoc opinor, Iacobus respiciebat scribens. Quid ergo? puto quidē quia nec ipse satis qd diceret perpēdebat. ut plurimū em̄ suas promittit cōtra omnē rōne conceptiones. qd uel maxime potest cōfici ex eo quod adiecit: oēs. s. qui in hoc mūdo iuste uiuunt, iam in dextra patris, eiq̄ p̄tatos & p̄tes esse. Ecce inaudita prius theologia, & q̄ propterea theologia simpliciter nomen ablit ut mereatur. Porro Ch̄so dño unice adhaerant apostoli ex q̄ eos delegerat: ad illius usq̄ passionis terminū cōtra carnē, mundum, & æreos spūs egregie dimicantes. Ita ut & ipis subderent dæmones, omniacq̄ reliquissent, id est, uxores, p̄tes, m̄tes, & alia quælibet seculi bona. Illi tñ q̄ nondum in dextra patris, eiq̄ p̄tes forent, cognoscentes: dño per S. Thomam dicebant. Dñe nescimus quo uadis, & quō possumus uiam scire. Per Philippum yor. Dñe, aiebant, ostende nobis patrē, & sufficit nobis. Hæc perpēde. sancti apostoli deūctis, mūdo, carne, & diabolo patrē æternum sibi absentē testantur, hoc est, diuinitatē, & ut illis p̄sentes fiat. si per euidētē notitiā postulant. Ostende, inq̄t Philippus, nobis p̄tem: & sufficit nobis, neq̄ ergo illis p̄sentes erat pater pro suo uoto, neq̄ in eius erant dextra. & Iacobus Faber dicit se & quos sibi putat similes deo iam p̄sentes esse. Peritorum ambigit nemo fidelium iustos omnes deo p̄sentes esse: at non p̄sentes, ut ita loquar, iniustus.

Luc. 10.
Math. 19
Ioan. 14.

In ipso enim tā electi q̄ p̄sciti uiuimus mouemur & sumus, p̄sentes tūsum si qdem deo adest omnis creatura, etiā spiritus dānati, q̄ in batri profundum alligati detinent, q̄a deo dicit David, Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiā? Si ascendero in cœlū, tu illic es: si descendero in infernū, ades. Qñ igitur in fide notissimū sit, nulli posse locum esse ubi nō sit deus: ut in lupiorib⁹ dictum est: Quid uelit Iacobus uideat cū ait. Iustos mortales esse in dextra patris, patri p̄sentatos & p̄tes. Nepe quōcūq̄ p̄ti dici possunt p̄tati iustitia & iniustitia. n̄ ut dignas factis recipiat pœnas: illi suæ coronas iustitiae. At nō multū a yō abhorret: electi ad dextrā p̄tinere dicunt, & ad sinistrā reprobi. nemo tñ scit utrum amore an odio, finali scilicet, dignus sit sed oia in futurū seruātur incerta. Propterea positio illa, in dextra uel sinistra, magis ad finale p̄tinet iudicium: ubi oia nuda & manifesta erunt. & sicut ait Bernardus. Cunctaq̄ cunctorū cunctis archana patebunt. Verum lices omnes, ut dixi, deo p̄sentes sint, & æque iniusti ut iustis: sic tñ dicendum q̄ mortalibus sit p̄sens deus. q̄a sciti cet quātūlibet iusti sint hoies, nondum tñ cognoscunt ut eundē cognitū: in quo quidē p̄sentie ratio cōsistit, quod apostolus suidenter docuit ingens. Scientes qm̄ dum sumus in hoc corpore peregrinamur a dño. Per fidem em̄ ambulamus: & non p̄ speciem. Ademus autē & bonā uoluntatem habemus magis peregrinari a corpore: & p̄sentes esse ad dñm. Agedum apostolus sibi & sui simib⁹ sanctis deū absentē esse plane testificat. & p̄sens ut facit faretur p̄cupiscere, secutus David, q̄ dixerat. Situit aia mea ad deum fontē uitium: quando ueni & apparebo ante faciē dñi: Spiritui sancto igitur (q̄ in apostolo est locutus) oportet Iacobū Fabrū cedere, & humiliter cōfiteri q̄a dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a domino, et quod toto scriptis orbi reuocare, scilicet q̄ in dei patris sunt dextra, eiq̄ p̄sentati et p̄sentes, q̄cūq̄ cōtra carnē, mundum, et dæmonē militat. Retradet p̄tærea, si ante deum misericordiā cōsequi desiderat: necessarium omnino est: quod adiecit dicens. Neq̄ credas duas esse ecclesias eorū qui sunt in cœlis et in terra, non sunt due, sed una. Quis, obsecro, impune assertionē hāc possit acceptare? cum pro omnium scōrū ecclesiæ doctorū cōmuniq̄ theologorum traditionē et loquendi modo una sit ecclesia militans, et una triumphans, in plurimis et legibus et politia differētes. Hęc nimirum gescit gaudet, triū

Actu. 17

Psal. 137.

Eccle. 9

Li. i. media.

D

1. Corin. 13

2. Corin. 5

psalm. 41

E

phat, secura est: omnia abundantia bonorum satiata. Illa uero laborat in opibus, pro delictis abunde lugeat in continuis militat inimicorū in suis, ne hostibus succūbat ueretur, estur iustitia, anhelat suspirans ad ipsam triumphante. Non igitur quæ in castris adhuc certat illa est ecclesia quæ in cœlesti triumphat regno. Quod si ex utraq; una tota dici debeat aut possit: non multū uelle sup hoc contendere, quia pie & non citra probabilitatē hoc reor posse sustineri, quāuis forsitan rare sint in scripturis sententiæ, quæ hoc uelint. At q̄ duæ non sint asserere: & schismaticū pronūcio & in fide plane erroneū. quod paucis aperio. In primis certū est, schisma palā (quod in se est) facere: quicquid quod uniuersalis docet, tenet, & firmissime tuetur ecclesia, nō admittit, sed reicit ac reprobat. Catholica autē ecclesia per spiritum sanctū directā & instructā, sese unā ecclesiā & quidem militantē credit, prædicat, & defendit usq; ad mortem: quæ nō est illa triumphans.

F Duæ sunt igitur ecclesiæ. Quod uero in huius rationis pro secunda subsumptum est asseritione, uidelicet q̄ uniuersalis in terris peregrinans ecclesia seipsam unam & militantem firmiter teneat: hinc euidenter colligitur, q̄ in sacrosancto missæ canone incessanter dño deprecans dicit. Te igitur clementissime pater per Iesum christum filiū tuū dñm nostrū supplices rogamus ac petimus: uti accepta habeas & benedicas hæc dona, hæc mūnera, hæc sc̄ta sacrificia illibata, in primis quæ tibi offerimus pro ecclesia tua sancta catholica: quā pacificare, custodire, adiuuare & regere digneris toto orbe terrarū. Hęc ibi. En nō opus est pro horū elucidatione yborū sermones protrahere: aperta enim sunt. Porro sacerdotes quicūq; uniuersalis ecclesiæ militantis minister, & ad deum intermuncius ac orator: offert illi us tātū yba. Manifestū enim est q̄ duntaxat pro militante postulat: quādogdē petit ut deus eā pacificare, custodire, adiuuare, & regere dignetur toto orbe terrarū. Non ergo agit de cœlestibus: sed de terrenis. Iudem nō est publicarū numerus collectarū, quib; hoc ipsum eadem poscit ecclesia, cuiusmodi sunt: Ecclesiæ tuæ quæsum? dñe p̄ces placatus admitte: ut destructis aduersitatib; & erroribus uniuersis, ecclesia tua secura tibi seruiat libertate. In alia item, cuius author fuisse dicitur Innocentius tertius, ecclesiæ Romanæ pontificis consimile omnino legimus. A cunctis nos quæsumus domine metis & corporis defende periculis. &c. Sequitur in fine, ut destructis

aduersitatibus & errorib; uniuersis: ecclesia tua secura tibi seruiat libertate. De beato autē euangelista Iohanne agens ipsa ecclesia dño dicit. Ecclesiā tuā domine benignus illustra: ut beati Iohannis apostolici & euangelistę illuminata doctrinis ad dona pueniat sempiterna. In die uero sanctæ Epiphaniæ dicimus. Ecclesiæ tuæ quæsumus domine dona propitiū intueri, &c. Item prima quadragesimæ dominica. Deus q̄ ecclesiā tuā annua quadragesimali obseruatione purificas, &c. Atqui nō est, ut dixi, numerus in sacris libris eiusmodi publicarū supplicationum: quibus unica quæ adhuc in tabernaculis Iacob residet designatur ecclesia, quæ se catholica pronūciat, quæ admodū in sacra Nicenæ synodi concinimus symbolo: Credo unā sc̄am catholicā & apostolicā, non certe de triumphante loquitur: sed de militante in terris. Recte igitur decreuimus schismaticum omni nō esse assertum Iacobi: quō scribere presumpsit duas non est ecclesiā: hoc nolens cōsiteri q̄ fidelium in terris adhuc agentū cœtus concilium aut cōcio (hoc enim ecclesiæ nomē sonat) una sit ecclesia sancta & catholica. Quod uero id ipsum censeri debeat erroneū in fide, non est difficile mōstrare. nēpe q̄ sit unīca in hoc seculo, eaq; sancta & catholica militans ecclesia, sacrarū manifeste docēt literarū eloquia: non uno loco, sed q̄ plurimis. e quibus sat fuerit illa depromere per quæ firmum quod dicimus apparere possit: pioꝝ cuiusq; fidelium, non enim singulas nōminis huius, ecclesia, nationes (quæ etiā ex scripturis possent deprehendi) statuimus hic profeq; q̄ in doctorū scriptis studiosus quisq; eas in promptu habere potest. Scopus igitur noster impresentiarum iste est: ostendere uidelicet sanctis contrariū esse scripturis, dicere q̄ nō sit in terris una sancta & catholica ecclesia quæ militans iuste dicitur: modis oibus a triumphate distat. Hoc autē cumulate fecerimus: si monstratū fuerit in ipsis de ecclesia dicta esse scripturis, quæ nequaquā triumphatū, aut ei quā asserit Faber ex utraq; resultare, cōpetere possunt: sed solummodo militatū hoc in mundi magno mari. Dicat itaq; Iacobus nobis primo: quod in Nūeroꝝ libro murmurantes nonnulli Moysi & Aarō dixerunt: scilicet, Cur eduxistis ecclesiam dñi in solitudine: ut & nos & nostra iumentum moriamur: nunquid de illa una quā Iacobus dicit ecclesia accipi potest? In ecclis tunc soli erāt angeli eū deo. Pars igitur ecclesiæ in cœlis nō erat & in terris pars: sed tota in mūdo & in limbo patrū, id est,

G

H

N. me. xx

Abrahæ sinu: q̄ illuc sanctæ oēs aīę eoz̄ qui ab Abel iusto aduſq̄ tē
 pus illud deesse rāt̄ seruarent. cœtum tamen Iudæoz̄ q̄ adhuc uiue
 bāt ecclesiā uocāt̄ inſipientes. Cur ecclesiā dñi eduxistis &c. De ca
 dem q̄q̄ militate ecclesia, quæ tunc dūtaxat in populo Iudæoz̄ erat
 (exceptis forſan paucis qui inter Gentiles uni ſoli deo pie ſeruiebāt
 quod de ſctō Iob negari non poteſt) loquebatur Dauid dicens: No
 uerit uniuersa ecclesia hæc quia nō in gladio nec in hafta ſaluat dñs,
 de qua certe dicebat apoſtol̄. Perſecutus ſum eccleſiā dei; & i Aſi
 bus apoſtoloz̄ dicitur. Eccleſia q̄dem p̄ totā Iudæā & Galileā & Sa
 mariā habebat pacē. Alibi rex magis de ipā militante in eodē actu ſcri
 bitur libro: Miſit Herodes rex manus ut affligeret quosdā de eccle
 ſia. & rursū. Petrus ſeruabatur in carcere: oratio autē fiebat ſine in
 termiſſione ab eccleſia ad deū pro eo & itez̄. Mittens Paulus a Mi
 leto Ephesum uocauit maiores natu eccleſiæ. qui cum ueniſſent ad
 eum & ſimul eſſent: dixit eis inter multa. Attendite uobis & uniuē
 ſo gregi: in quo uos ſpiritus ſanctus poſuit ep̄iſcopos regere eccle
 ſiam dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Beatus etiam Iacobus. In
 ſignatur, ait, quis in uobis inducat preſbyteros eccleſiæ. & apoſtolo
 rum p̄tex Petrus: Salutat, inquit, uos eccleſia quę eſt in Babylone.
 Alia his ſimilia prætereō q̄ plurima: quæ in ſcripturis de eccleſia di
 cuntur, quæ ſoli cōueniunt militanti. Erroneū ergo in fide eſſe con
 ſtat quod aſſeruit Iacobus, dicēs. Neq̄ credas duas eſſe eccleſias cō
 rum qui ſunt in cœlis & in terra, nō ſunt duę, ſed una. Porro ſi duę
 non forent ſed unica: nō dixiſſet Ep̄phelijs apoſtolus. Omnia ſubiicit
 ſcilicet deus pater, ſub pedibus eius, ſcilicet filijs: & ipſum dedit ca
 put ſupra omnē eccleſiā: hoc eſt militantiē, tam ſecundum ſe totum
 q̄ eius quācūq̄ particulare p̄ſonam: & triumphantē, caput etenim
 illius eſt: ſicut Coloſenſibus ſcribit Paulus dicens. Ipſe eſt caput om
 nis principatus & poteſtatis. Si quis autem uelit inſtantius Iaco
 bum præmere, qui hoc in nomine eccleſia, nullā uult rationum plu
 ralitatem differentium admittere, ſed uti ſerius ſingulariter incedēs
 audacter ait. Non ſunt duę eccleſiæ: ita colligens eū ſequatur uni
 ca ergo eccleſia ē, neq̄ poteſt nomē ipſum eccleſia de pluribus dici:
 ceu nomē illud ſol unico planetæ cōuenit, & nequāq̄ plurib̄. Quo
 p̄ eū cōſentaneæ ad proprias aſſertiones recepto: cōſtringēdus eſt ut
 dicat, utrū nomen ipſum eccleſia unicā illā quā ponit del̄ ignet in his

1. Regum. 17
 1. Corin. 2. 5
 Actuum. 10.

Cap. 12

Actuum. 20

Iaco. 5

1. petri. 5

Cap. 1

Cap. 2

ſacroꝝ eloquioꝝ locis: an plures & differētes, ſeu omnino diuerſas.
 Odiui eccleſiā malignantium. Si eos nō audierit, dic eccleſiæ. Paulus
 uocatus apoſtolus Ieſu Chriſti per uolūtatem dei, & Soſthenes
 frater, eccleſiæ dei quæ eſt Corinthi. Aut eccleſiam dei contēnit̄
 q̄n in fidei cognitione, certum ſit: in citato Pſalmiſtæ ſ̄bo, eccleſia
 nomine, reproboꝝ turbā aut collectionē ſignificari: per uerbum au
 tem Chriſti in Matthæi euangelio, collectos eccleſiæ prælatos aut
 eoz̄ concilia: & in primo apoſtoli dicto, particulare unam. ſ. Corin
 thioꝝ: exprimi eccleſiā: in ſecundo apo materialē ſolū. Quid ad hæc
 r̄ſurus eſt Iacobus, & ad eiudē apoſtoli uerba, quibus plures fuiſſe
 eccleſias ſuis diebus docet: Corinthijs dicens. Non eſt diſſenſionis
 deus ſed pacis: ſicut & in omnibus eccleſijs doceo, & eiſdem in ſecū
 da ep̄iſtola ſcribens ait. Qm̄ gratis euangelium dei euāgelizaui uo
 bis: alia eccleſias expoliaui accipiens ſtipendia ad miniſterium ue
 ſtrum. & modo ſimili Galathis. Deinde, inquit, ueni in partes Syrię
 & Cilicię: eram autem ignotus facie eccleſijs Iudææ: quæ erant in
 Chriſto. Ecce nō unicam in uniuerſum eccleſiam, ſed uarias &
 complures ſentit & tradit apoſtolus. Confundatur proinde ad ſalu
 tem & erubefcat Iacobus: qui ſimpliciter docuit dicēs. Non credas
 duas eccleſias: non ſunt duę, ſed una.

¶ Iuſtificatione impij q̄ repēte ſit a lumine Chriſti, nō ab operibus: lu
 men eſt q̄ nos deus cognofcit. q̄ non orto deo ſumus ignoti. Quid
 em̄ magis pōt eſſe ignot̄, qd̄ magis immanifeſtū, q̄ qd̄ deo: quē
 n̄ latet neq̄ latere pōt̄ ignotum & immanifeſtum eſt
 ¶ Quod prima huius aſſertiois particula dicitur, iuſtificationē ſ. ab
 operibus non fieri: in ſuperioribus reiectū eſt. quod uero ſecundo ad
 dicitur loco uidelicet lumē p̄ quod nos iuſtificamur eſſe q̄ nos deo
 cognofcitur: etiā ſatis putabā reuulſum, ſi nō adderet Iacob̄, dicēs. Quo
 non orto: deo ſumus ignoti. Duo ſiquidē uerbum hoc cōplectitur
 alterq̄, q̄ peccatores deo ſunt ignoti: & iſtud excuſſum eſt prius. Al
 terq̄ uero, q̄ eiſmodi orto lumine nos deus cognofcit. Qm̄ autem
 ortum in tpe quodlibet lumen, creatura dei eſt: omnino loqui Iaco
 bus uidetur de inſulā per quā re ipſa iuſtificatur hō gratia. quod eui
 dēter inde apparet, quia ait: Iuſtificationē impij fieri a lumine Chri
 ſti non ab operibus: q̄q̄ repente ſit. Lumen igitur Chriſti, q̄ iuſtifi
 catur impius: eſt fidei, ſpei, & charitatis, alioꝝq̄ ſpiritualiu donorum

Pſal. 2
 Matth. 8.
 1. Cor. 1.
 ibid. cap. 10.

K
 1. Cor. 14

2. Cor. 11
 Cap. 11.

¶ 20. 128.
 Cap. 5

Conſutati.
 L

animæ facta collatio. & hoc unum nõ respicit theologorũ schola. Verum blasphemum plane est & erroneũ, dicere, Deum nos p lumen illud cognoscere, per suã enim essentia aut diuinitatẽ oia cognoscit: & non per alia quæuis. Oim siquidẽ possibilium notitia ipsi est simplicissima & infallibilis. per nihil igitur aliud a se rem aliquã cognoscit. Neq; in his refugium habere potest Faber: q; (ut superius uisum est) in scriptura dominus dicit sese reprobos nescire peccatores. tum quia illa dñi uerba nõ sunt secundũ propria locutione accipienda: si cut mōstratũ antea exitit. tum q; catholicã ipsorũ intelligentiã, qua dñi uerbum nescire pro eo quod est non approbare, positum esse, nõ admittit Iacobi contentus. Ait enim. Quid magis potest esse ignotum, quid magis immanifestum. &c. Cæterũ istud, q. s. deo sit qdpiam ignotum & immanifestum, si coherere queat cum eo qd (& recte quidem) subiungit, deum scilicet nihil latere posse: perpende. obuiant hæc sibi penitus: & manifestas ingerunt ecclesiæ errorum debras. Hæc autem assertio admitti iuste possit: charitas est quo deus hominem cognoscit, id est, probat, sed quia hoc non respicit Iacobus: nihil inde ualet excusari.

Finis Annotationum in Commentarios Iacobi Fabri super epistolam Pauli ad Ephesios.

ANNOTATIO

nes in cōmentarios Iacobi Fabri super epistolã ad Philippenses.

Pro. 129 ¶ Cum aliquid boni uolumus, maxime quod diuinum & spirituale est, & operamur uoluntatem illam executioni demandantes: Deus est qui uoluntatem illam & actum effectumq; pro beneplacito suo in nobis operatur. Nos autem dei instrumentum sumus. neq; enim oculus cælestis uidet: nisi cœlum in eo operetur. quãuis oculus ad cœlum ut animatus, & cœlum ut inanimatum. At mens nostra ad deum ut inanimata & deus autem ut animatus & superanimatus.

Pro. 130. ¶ Deus ut actus est, mens ut materia. Cui igitur motionem & motionis actionem tribuimus? Et humanæ & diuinæ philosophiæ est ignarus: qui non actus, sed potentia tribuit operari.

Consuta.
M

Aec oia ut unq; in superioribus sunt saltẽ in gũe cõsuta, q; circa per paucis nos inde liberabimus, dumtaxat si gnando q; toxicum melle oblitum hũt: & non fuerit per

nos plicatim agitata. In primis cũ p scripturas itã scriptus sit mōstratum post B. Augustinũ, nullũ nos posse bonũ agere siue fuerit magis, siue exigua: cuius nõ sit deus autor. Tũ ut oim utilitã & iustũ billũ factor, sicut in Nyceno habet symbolo: qd ei secundũ primæ, & cetera quã ceteræ nihil ualẽt, rōnem cõpetit causã. tũ q; in his q; ad æternã spectat felicitatẽ, q; ea neq; ex naturalib; nõ penetrare diuinũ & speciale requirũ auxiliũ. In eo palã errare se prodit Faber dicẽs. Cũ aliq; boni uolum; maxime qd diuinũ, &c. deus ẽ, q uoluntatẽ illã a sumq; & effectũ operat. Si em̃ ipm roges ut sese explicet, q; ait maxime qd diuinũ & spũale est. &c. qd erat necessariũ cõmentari hic silebit. Facilius sane capies ut plurimũ nudã apostoli lram: q; Iacobi Fabri cõmentarios, fatendũ est autẽ ut diximus, deũ in nobis operari uelle & perficere: & in puis, & in medijs, ut in maximis bonis. Qd ỹo Iacobus p̃tendere uidet. s. q; in eiulmodi spiritualib; & diuinis actionibus mēs humana sit dei ut inanimatũ instrumentum hoc est, mota non mouens causa: q; que ueluti materia prima mere passine sese in optimis habeat: plane hæreticũ superius esse monstratũ est, & repetere piget. Hoc tñ hic plane Iacobus asseruat in mēdo, dicẽs humanæ & diuinæ philosophiæ ignar; esse: q; operi potentia tribuit. In q; utriusq; nesciũ manifeste prodit semetipm philosophiæ. Si em̃ hois ania quo ad rationis & uoluntatis opatiões proprias, potẽtia pure est & nõ actus, hoc est, agens liber; omnis philosophia moralis interijt, q; hominẽ ut ardua uirtutũ agat opa hortat. si audit, laudat, commendabilẽ decernit, si negligit: uitio ascribit & puniendum proclamat. & itidem de diuina philosophia. Quid em̃ aliud (ceu in prioribus est satis expressum) sacra clamãt literæ & hominum inculcant auribus: q; ut diuina agant, ut operentur cibũ qui non perit, id est, spiritualia. Totus ergo in his erroneus est Faber, & omnium hostis politiaz, que recte & heroice agentibus præmia decernat, sicuti & diuina lex. Si autẽ in operibus quæ diuina aut herosa sunt hominis ratio & uoluntas mere passiuẽ sese habeat, mota s; & non agens: ubi homini laus? unde præmium illi? Indigna sunt hæc profecto, q; iam resellantur uel autoritatibus, uel rationibus, sãm̃is aduersus ea est agendum. Quis enim contra diuinã & humanã philosophiã (ut sua reddantur Iacobo uerba) impudenter negatẽ principia dũceptare, duceret dignũ; nemo sane liberaliter erudit.

Philip.

N

K ij

Quid autem posset dici euidetius aduersus philosophicū illud principium, hō suoz actū dñs est q̄ asserere, hois mentē causam nō eē agētem optimaz q̄ in ea sunt operationum? cecidit omnino Faber in mercedie luce: contra scripturas decertans nedum philosophiā.

¶ Finis Annotationum in commentariis Iacobi Fabri fu per Epistolam Pauli ad Philippenses.

ANNOTATIO

nes in Cōmentariis Iacobi Fab. super episto. ad Colossenses.

Pro. 131.
Cap. 2.

¶ Sunt quædam quæ sunt secundum præcepta & doctrinas hominum superstitionem habentia: quæ nihilominus uidentur habere sermonem sapientiæ, in male afficiendo corpore. Qualia forte nunc in nonnullis locis sunt conuenticula: ubi nudatis humeris, aut pro maiori parte corpore, se mutuo cædunt non inruente, quæ sunt secundum doctrinas hominum & præcepta.

Pro. 132.

¶ Nulla poena aut corporis maceratio quam peferamus potest pro peccatis nostris satisfacere. Alioquin quid oportuit Christū mori? sed ipse Christus dominus satisfecit pro peccatis nostris.

Pro. 133.

¶ Cū satisfactionis Christum? picipes dimissa sunt nobis pctā nrā.

Pro. 134
Cap. 3.

¶ Non q̄ satisfecerimus aut satisfacere potuerimus: sed ipse satisfecit. ¶ Vi equus ob ybera calcariū non palci, ita neq̄ ob ybera præmia senties: sed ex grā Christi, cui per cōformitatē insereris.

Consuta.

¶ Vt replicat Iacobus in ea quā hic loco. cxxxi. designamus propositione, ridēs capitulares claustrorū discipulinas, ac reprobas grū pōt carnis mortificationē p pœnitentiæ sortia opā: hois apte mentē depromunt. Impiissimē em̄ dānat corpalia claustrorū exercitia, quasi stultalint homi instituta. vñ incautos misere sefellit, q̄ nō prudētius atenderunt ad B. Pauli ybum q̄ ait: Ego castigo corpus meū, & in seruitutē redigo: ne forte cū alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. & ad onniū sanctorū confessorū historias: quas scriplere sancti Hieronim. i uitis patrum, Gregorius in dialogorū libris, Gregorius itē Turonensis, libris de uitis patrum, & de gloria confessorū. Item Augusti. lib. sermonum ad fratres in heremo. Ex illis siquidem certissime constat, beatissimos pœnites q̄ suo capiti Christo compareretur, & pro suo modulo repēderent q̄ pro nobis flagellari, cædi,

1 Cor. 9.

spinis coronari, & post ardua pœnitentiæ p oēm eius uitā facta opa i cruce demū crudelissima & ignominiosissima tortura occidi uoluit: corpora sua modis oibus attriuit & mortificauit, & male illa (ut Iacobi utamur ybo) affecisset: quo spiritus optime affectos possent habere. Neq̄ est illa heroica uitæ austeritas, in cibo, in uestitu, i stratu, alijsq̄ pœnitentiū disciplinis, secundū hominū iustitia, sicut igno rātia ipudenti scribit Faber. Lex etenim diuina ita cōsulit agēdum. Quid quæso uolebat christus (ut in prioribus dictū est) beati Ioannis baptistæ laudis summa pœnitentiā opa, in uictu, uestitu, & omni corporis cultu: & decernens q̄ inter natos mulierū nō surrexit maior Ioanne baptista, & q̄ non esset mollibus uestibus quia quī mollibus uestiuntur, in domibus regum sunt: q̄ pfectionē amplecti cupientibus hæc maxime denūciare cōduceret: quod alibi manifeste p̄dicauit dicens. Qui nō accipit crucē suā & sequitur me, nō est me dignus. Qui inuenit animā suā: p̄det eā, & qui perdidit animā suā, id est uitā aīalem, aut illi scilicet uim sponte faciens: Quia regnū cœlorū uim patitur, & uiolenti rapiunt illud: aut tyrannorū p̄secutoribus fortiter pro fide eā, exponens: inueniet eā, & alibi. Qui nō baiulat crucē suā & uenit post me: nō potest meus esse discipulus, & rursum: Omnis ex uobis q̄ nō renūciauerit oibus quæ possidet: nō potest meus esse discipulus. Quid ad hæc diciturus est Faber? num q̄ Ioānes baptista ab inuente ætate in desertis erat, usq̄ in diem ostensionis suæ ad Israel: eui ob id stratum esse nō poterat aliud q̄ quod sibi & feris cōmune foret, neq̄ cibus: hoc ex humana fuit institutione: Absit. deus enim illi ut eiusmodi uitæ deligeret genus inspiratiū quo maiores suos est imitatus, de quibus p̄ apostolum spiritus sanctus locutus est dicens: Alij sanctorum circueuerunt in melous, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus nō erat mundus: in solitudinibus errantes, in monubus & speluncis, & in caueris terræ: oēs testimonio dei probati. Apostolus autē ipse exhortā & stimulans ad huiusmodi durorū & difficilium corporalis mortificationis operum amplexum: in consequentibus ait. Recogitate eū, scilicet cet christū, q̄ talē sustinuit a p̄c̄toribus aduersum semetipsum cōtraditionē: ut nō fatigemini aīs uestris deficientes, & citato Salomonis ybo: Quē enim diligit dominus castigat: flagellat autē oēm filiū quem recipit: adiugit Paulus inueniens. In disciplina perseue-

Matthæ. 11

matthæ. 10
matthæ. 11

Lucæ. 14

p
Lucæ prior

Hebræi.

Hebræi.

Prouet. 3.

rare. tãq̃ filius nobis offert se deus. Quis enim filius: quẽ nõ corripit
 pater: quod si extra disciplinã estis, cuius percipies facti sunt: oes er-
 go adulteri & non filij estis. hæc aposto. Per quã satis cõprobatũ eẽ
 reor, corporis maceratiões p̃ ieiunia cæterasq; oes claustrorũ: tã quã
 ṽgis q̃ alias exercentur disciplinã laudabiles, humanas non esse tra-
 ditiõnes, utpote quas omnino refugit corrupta hominis natura, sed
 spiritalia, & propter statutũ finẽ diuinas. Neq; Iacobũ excusare ua-
 let quod addit: nunc forte cõuenticula esse, ubi nudatis humeris, aut
 pro maiori parte corpore, fe mutuo cædunt nõ inuicẽ. q̃a cor in
 expertus oino temere loquitur: sibi dubia pro certis orbi scribitis. Tũ
 quia dãnare p̃ suum loquẽdi modum uidetur: si quispiã pro ratione
 p̃ctõrũ ad effusionem usq; cruoris cædatur. quod in omni politia er-
 ror iudicari debet non tolerandus. Neq; hoc eius assertum ad sup̃st̃
 riosam fratricelloz: sese flagellantũ sc̃tam potest referri, tũ q̃a olim
 illa extincta est: & Iacobus dicit, qualia forte nunc sunt cõuenticula,
 & c. tum q̃ addit eiulmodi fieri secundum doctrinas hominum & p̃
 cepta. In quo clare satis innuit, quia de sacrĩs patrũ Basilij, Augustini
 Benedicti, Francisci, & similiũ (si quã sunt aliã probatã) uiuendi lo-
 quitur normis. In quo seipsum impiũ plane prodit & blasphemũ in
 spiritum sanctũ, q̃ ut heroicas poenitẽtis uitã austeritates & iux præ-
 fertim imp̃ctis credibiles, amplexarentur. Ioãnes baptista post He-
 liam propheta, Paulus primus hærentia, Antonius, Hylario, Ma-
 charius, Martinus, Hieronymus, Benedictus, & consimiles inñe-
 risu gessit, & ad explẽdũ p̃uẽrãdãq; donũ dedit fortitudinis. De-
 buit itaq; Iacobus quas nolebat aut non ualebat sequi gratias, in san-
 ctis laudare & admirari, sic enim suas illas effecisset: & eis derogãdo,
 non sese hæresis hereticã Iouiniani (quẽ tam potenter libris contra illũ
 errores editis Hieronymus expugnat) exhibuisset discipulũ. In his
 ṽo quã secutus adiecit sic dicẽs: Nulla p̃cœua, aut corporis macera-
 tio quã perferamus, potest pro peccatis nostris satisfacere, alioquin
 quid oportuit christũ mori: sed ipse satisfecit pro peccatis nostris.
 Dimissã quoq; sancti nobis peccata nostra: cũ satisfactiõis christi par-
 ticipes sumus. nõ q̃ satisfecerim⁹ aut satisfacere potuerim⁹. Sed chri-
 stus ipse satisfecit, p̃ncipiosissimũ sese doctorẽ huius seculi amatorũ p̃-
 stitit. Quis præcor existimasset ita sentire Fabrum? en plane tertĩã
 poenitentiaẽ partem, quã omnium schola theologorũ satisfactiõẽ

appellat) reijcit, purgatorũ oino tollit, & seipsum de monis tartareũ
 cõstituit organũq; nõ reformidat euomere, q̃a p̃ nulla sua opa quãli-
 bet egregia & pro laudabili difficultate ardua, potest hõ pro pecca-
 tis deo satis facere: sed solus christus pro illis satisfecit. Si uerum est
 istud Fabri dogma: nulla est, ut dixi, hõis pro delictis satisfactio, nul-
 lum uere post uitã hanc purgatorũ. At his Iacobi errorib⁹ quo ad
 utruq; obuiant nõ solum sacrorum oim catholicorum doctorũ: sen-
 tentia, quas firmissime tenet ac tuetur eadẽ theologorũ schola: uerum
 etiã diuina literẽ. Si enim homo suis nequeat pro admisis deo
 satisfacere criminibus: p̃ Ioãnem baptistã deus nequicq; præcipit di-
 cens. Facite ergo fructus dignos poenitentia. & per semetipsum do-
 minus: Nisi poenitentiaẽ habueritis, omnes simul pibitis. Et certe si
 nulli req̃reret aliã ab homine pro peccatis deus satisfactiõẽ ab ea
 quã christus patiendo & moriendo humano impendit generi, & q̃-
 dem clementissimẽ non diceret apostolus Romanis. Sicut exhibu-
 istis membra uestra seruire immunditiã: & iniquitati ad iniquitatem
 ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiã in sanctificationẽ.
 Quid quãso aliud locis prope infinitis clamant sacra litera misũ ut
 membra sua p̃ctõr mortificet per satisfactiõis opa, quã sunt ieiuni-
 um (hoc est omnis afflictio corporis) oratio & elemosynar. Christ⁹
 (ut prius dictum est) beatos prædicat qui lugent, qui sient, qui esuri-
 unt: & apost. Petrus per eiulmodi carnis mortificationem sp̃m ui-
 uificari docet ingens. Mortificatos quidẽ carue uiuificatos aut sp̃ũ
 & Iacobus, si inquit ab homine requirit satisfactio: frustra christus
 mortuus est & c. Nihil poterat nocẽtiũ dicere p̃ctõribus, audientes
 neq; q̃a homo haud quaq; satisfacere ualet: sed christus hoc facit: q̃
 credunt Iacobi: quod facile stultorũ turba facit: q̃a pro carne loqui-
 tur cũ heretico Iouiniano ieiunia omittũt, abstinetias p̃ ecclesiã sc̃tẽ
 idictas, cætera quoq; quã refugit sensus oia. Viderit Faber, qd sit
 illi futurum: q̃ patronum se exhibuerit Sardanapali. Frustra aut la-
 bor esset imp̃elus si nos uellemus hic uelis oibus ex scripturis & san-
 ctorum dictis monstrare, peccati post baptismum admissi satisfacti-
 õnem (etiã eo quo ad culpam dimissã) ab homine præstandã esse
 aut sustinẽdam, priusq; cõclũm eius anima ingrediat: q̃ hoc oim
 fidelĩ in confesso est. Discat igitur Faber, quia christus ex integro sa-
 tisfecit pro peccato natura, seu originali. pro cõmissis. ṽo ad ualẽ

Lucã, 3

Lucã, 4

Roman, 6

S
collossen, 3
Lucã, 6
Ipetri, 5

T

& personalibus post factā in regeneratione christianaē religiōis profestione; nō ita ex toto. Et quāq̄ de ppetratis ab isidelibꝫ ante baptis-
mū neq; necessariū est cōfessione ecclesie fieri, neq; penitentiā impo-
ni pro illis: de lege tamē naturali & diuina deo utunq; est satisfaciē-
dā. Alioquin cur Magdalena, cæteriq; oēs cōuersi apostoli, discipu-
li, & alij: uitā post dimissas culpas tā austerā uoluerunt uiuere? nō fa-
cile posset occurrere. Immo secūdū Iacobū, q̄ talibus opibus docet
nō correspondere p̄miū, ut hic hæretice loq̄t dicēs: Vt equus ob ybera
ra calcariū non pascitur: ita neq; ob ybera p̄miū senties, etiā gloriosi
martyres, q̄ ludibria & ybera expti, insup & uincula & carceres, la-
pidari sunt, secti sunt &c. oīno stulte egerūt, q̄ sentire & hereticū ē
& blasphemū. Quod itē ait p̄ctā nobis dimissa esse quoad p̄cne debi-
tū (sic em̄ intelligit Iacobus) cū satisfactiōis christi p̄cipies sumus
etiā hæreticū est secundū eius mētē, quæ est ea quā exp̄ssimꝫ q̄ scilicet
remissa culpa sp̄ est a p̄cna absolutus p̄ christi satisfactiōis hō.
Siquidē cum primū iustus sit homo de p̄ctore: ut & paruulus in bap-
tismate, & glibet aduultus p̄ penitentiā. Christi satisfactiōis p̄cipies
efficitur. Porro passiōis illius merito, æterna quæ debebat p̄ctō, in
tpalem cōmutatur p̄cna. Quā dubio procul exoluere penitentiē p̄
se uel alium: necessarium oīno est: Quæadmodū p̄clare tradit Aug-
his ybis. Nulla p̄ctā deus impunita p̄mittit: etiā in eis quos a supplicio
sempiterno, remissioe liberat p̄ctōz. Nullus quippe debitaē grā
uioris p̄cne accipit ueniā: nisi q̄lemcunq; etiā lōge minorē q̄ debeat
soluerit p̄cna. Atq; ita ip̄paritur largitas misericordie: ut non relin-
quatur etiā iustitia disciplinæ. Alibi quoq; Ad christi baptisimū, in-
quit, in quo oīa p̄ctā delētur, nemo bene accedit (de aduultis loquit)
nisi agendo penitentiā de pristina uita (eam scilicet detestādo & do-
lendo pro ea.) nemo enim elegit uitā nouam: nisi quem ueteris p̄c-
nitet. Hæc ille. Aduersus Iacobū autem, in eo quod negat hic pur-
gatorium, pro ecclesia me inde leuās decertauit post egregium do-
ctorem, fideiq; defensorem inuictum Ioannem Eccium Germanū
Iucodus Clichtoueus, lib. ij. sui Antilutheri, cap. xxvi. ubi pulchre
perstrinxit & ornauit, quæ præfatus Ioannes super articulo de pur-
gatorij statu, in p̄celebri uiuorum cōcilio hæretico opposuit Luthero.
In ea fane disputatione, usq; adeo uehementer ac doctē cōtra hæ-
reticū sacræ scripturæ ac sc̄torum doctorū necnō et gr̄aliū cōcilio-

Heb. ii

V

Li. de cōtri-
uē. i. ca. 6. p̄
te opum, 10.

Es. de utilita-
te penitentiæ
ca. 1. ca. 10

X

rum armis cōgressus est catholicus ille doctor, ut adegerit eū sic pri-
mo fateri ad uerbū. Ego (inqt Martinus Luther hæreticus, & hoc
in articulo sicuti et in aliis cōpluribus Fabri aut præceptor, aut disci-
pulus) q̄ credo fortiter (immo ausim dicere, scio) purgatorij esse: faci-
le persuadeor i scripturis de eo fieri mentionē. Quemadmodū illud
Matthæi inducit Gregorius in dialogo. Non remitteretur neq; i hoc
sæculo, neq; in futuro. uolēs p̄ctā quædā remitti in purgatorio. Ad-
mitto & id Machabæoz. it. Sācta ergo et salubris est cogitatio: pro
defunctis exorate. Sed hoc uolo q̄ i uerba scripturæ nō habeatur
memoria purgatorij: quæ posset stare in cōtentioe, et cōuincere: Nā
liber Machabæoz. cū nō sit in canone; p̄ fidelibus potens est, contra
p̄tinaces nihil ualet. hæc Luther. Post argumentoz. uero instantias
q̄bus Ioānes librū Machabæoz. edocuit de canone esse christianoz.
&c. sic inter alia. Quarto (inqt Luther) dicit me (scilicet doctor Io-
annes) nullo doctore innitū: et progare terminū merendi, ad purga-
torij scilicet locū: itē merita purgatorij remunerata asserere. Fateor
hoc enī feci ut disputarē: et audire meliora q̄ ego nouerim. Ego enī
nihil de purgatorio noui: nisi animas ibi pati, iuuandas opibus et ora-
tionibus nostris, paratus humiliter doceri &c. Et rursum post uer-
tiores scholasticæ concertationis insultus, respondens: tria (inqt
Luther) per ordinē egregius dūs doctor Ioannes cōtra me profecutus
est. Primū canone scripturæ cōprehendere lib. Machab. Deinde
purgatorij probari etiā aliis locis scripturæ. tertio conatus est osten-
dere anias ceteras esse de salute sua. Sequitur de primis duobus, nulla
iter me et dñationē suā cōtra uersa. Ideo nō erat necesse tot authori-
tates colligere ad eā rē, q̄ forte cōstātius affirmo q̄ ip̄sent q̄ me scire
professus sum eē purgatorij. Sic hæresiaracha Luther: q̄ propterea
citata huc uoluit: q̄ in eū ip̄sum, q̄ deprauator et impudenter factus
alio post tpe dixit, nullū oīno esse piculū, negare purgatorij: uim ha-
benti declinabile. Itē et aduersus Iacobū Fabriū, cuiq; discipulo. e
q̄bus duo. scilicet Iacob. Ponanus et Mathæus Saurier ybis aut scriptis
afererūt, nō esse purgatorij aliud ab illo, qd factū est p̄ Christi pas-
sionē et mortē. Q. sc̄dūs Machab. liber nō est de canone. Q. uero
sile: auaritiā sacerdotū purgatorij effinxisse Q. Iudas Machab. nō su-
it tā sc̄tūs: qm̄ mittēdo duodecim milia dragmas argēti &c. errare po-
tuerit: cū aliis pluribus. Propter q̄ et carceres (ut premisitinus) incolūt

Cap. xi.

Y

Z

L

domus Regiæ Parisiën. & nuprime praua fuerit dānata illa dogmata quæ in præceptoris Fabri schola didicerant. Ipsi quoq; pro meritis mercedē acceperunt. Neq; ipsum liberat magistrū, q; hic nō exp̄sit non esse purgatorium, & aibi illud asserere uidetur. Nempe (uti diximus) ex asseritis per eum, illud euidenter colligitur. hinc dixerunt eius discipuli: nullum esse, nisi quod per Christū mortem factum est; quod est proprium Iacobi Fabri asserum.

¶ Finis Annotationū in cōmentā. Iacobi Fabri, sup̄ Epistolā Pauli ad Colossenses.

ANNOTATIO

nes In Commentarios Iacobi Fabri super Fpistolam ad Timotheum.

¶ 20. 137.

¶ Si bigamus q; in matrimonio & casto thoro unitatem diuisit repellitur, & censetur hac præsidētia indignus (id est sede pontificis) quid igitur de ijs q; in fornicationibus carnē suā diuiserunt carnīs suæ unitatē miserabiliter sciēdentes? Si illi repelluntur, hoc est censentur irregulares: & hi magis repellendi sunt. Argumentū apud Paulū efficacē, & apud omnes qui esse norunt a maiori ad minus.

¶ 20. 136.

¶ At Canones hos non repellunt. Si sunt canones secundū sp̄m̄: repellunt. si sunt secundū carnem: nihil dico. Nam pagē faciunt ad christum. Caro enim aduersus sp̄m̄ pugnat.

¶ 20. 137.

¶ Ad tpa usq; Gregorij septimi, q; ordinis fuit Cluniacensū, adhuc sacerdotibus & diaconis (ut fertur) licebat uirginē habere uxorem.

¶ 20. 138.

¶ Apostolicum nuptiā: ritum tenuerūt Græci, neq; mutare uoluerunt. Agamiam, id est, uxoris carentiam uel cælibatam, acceptauerunt alie ecclesiæ, unde plurimi per deteriorem continentiam lapsi, in pedicas inciderunt diaboli.

Consuta.

A

¶ Lutheranoꝝ infelicū secta a suo primo capite (uti re uera debuit) nomen fuisse fortitanescio quidem an a Luthero Lutharana uocaretur, an a Fabro Fabristica. Porro quæ hic contra sanam Beati Pauli intelligentiam erronee sapiens scribit Faber, & aduersus uniuersalis ecclesiæ decreta schismatice, non a Luthero didicit: rat potius a Fabro (si ut iam diximus, temporis habeas rōnem quo uterq; scripserit). Luther potuit accepisse, quæ de sancto ministroꝝ ecclesiæ cælibatu, & eiusdē ecclesiæ

canonibus docere præsumpsit. ut pote q; hæc mundo edidit Faber, anno. M. D. XII. Luther uero multo p̄ scribere exorsus est. Quis autem hominū (qui nouerant modestiam & humanitatē quam præ se ferre semper uisus est Faber, induci ut crederet potuisset, illi adeo impudenter delirasse, ut in continentiam sacerdotum latinæ ecclesiæ, inq; sacra per quæ inducitur & obseruatur Decreta auderet oblata re: si non suis hic scriptis semetipsum prodidisset, non dico errare (qđ humanum est) sed plane insanire: Deo autē gratias agimus, qui Fabri olim discipulo Clichtoueo suggestit & præstitit opem: ut apte quæ hic de ecclesiæ canonū auctoritate, & p̄petua ministroꝝ altaris castitate, illis detrahendo scripsit: iste sub Ppethanorū uocabulo damnetur & confutaret, libro primo Antilutheri, & secundo propugnaculi ecclesiæ. Libris illis respondeat Faber si præualeat immo per eos (eius ad Fabri scripta non respiceret Clichtoueus, ut existimo, sed Lutheri) sese confusum cōiunctumq; (si ante dominum uelit misericordiam inuenire) humiliter confiteatur & perpetuo sileat, dolens & agens pccitentiam q; scripserit primo Decreta, quibus ab altaris ministro repellitur bigami, non autē qui extra matrimonium impudice uiuendo carnē pluribus diuiserunt non esse secundū sp̄m̄, sed secundū carnem. Quod mox blasphemū esse monstrabimus: quia sup̄ hoc articulo ludocus nihil (quod sciam) egit. Dein q; scripserit Canones ipsos pagē facere ad christum. Præterea q; ad tps usq; Greg. vii. (q; ut creditur, electus est Christianæ salutis anno, M. LXXII.) sacerdotibus & diaconis licuit habere uxorem uirginē, quod falsissime dictū, & cleri moribus pniciosissimū, ostendit Clichtoueus. Neq; antea deū excusat Fabrum, q; addit (ut fertur). Non enim istud impune potuit ignorare: q; semetipsum in Israel magistrū exhibuit: inuēs orbī (quē infeliciter decipit q; quæ scribit a deo habuerit, cum uere sint a diabolo. Q; deniq; Ap̄sticus nuptiā: ritus est, ut q; ad sacerdotiū promouentur, prius uirginē in uxore duxerint. Quod qđem Iacobi tantareum & execrandū hæreticūq; assertū magro applausu (heu heu) acceptauerunt Luther & sequaciū innumeri, cū saculares, tū regulares presbyteri: q; Iacobi innitentes traditiōi, sacrilega præsumptiā: scedera nuptiā: inierūt, dicentes post Fabrē, ap̄lica sese libertate ueluti, neq; curanda esse ecclesiæ decreta. O Fabri pudendā legē dāq; ex citate: qua existimauit hoc Ap̄li uerbo: Oportet episcopū irrepre-

B

hensibile esse unius uxoris uirum: uoluisse eius auctorem sub spiritu sancto Paulū nullū ad sacerdotiū promoueri debere: nisi q̄ haberet habuisset ue uxore uirginē. qd̄ manifeste hæreticū est. Alioq̄ neq̄ Paulus ipse legitime in episcopū fuisse cōsecratus: ut q̄ nō duxerit aliquādo uxore: quicqd̄ alibi super hoc delirando scripserit Faber. Porro cū adhuc adolefēs fore: a dño ad apostolatū uocatus est paucis etenim post diebus. q̄ Stephanus gloriose p̄ Christo mortē sustinuit: Saulus adhuc spirās minarū & cædis in discipulis dñi, accessit ad principē sacerdotū. & petijt ab eo epistolā in Damascū &c. de eo autē dicitur. Tertius (q̄. s. falsum in Stephanū dixerā testimoniū, q̄bus & ob id quē asserbant blasphemū lapidibus obruere incōbebar) deposuerunt uestimēta sua secus pedes adolescentis, q̄ uocabatur Saulus. Sed neq̄ Christo charissimus discipulus Ioannes: quē certū est uirginē permanisse. Ap̄s quoq̄ sibi cōtrarius inique egisset, Timotheū & Titum in pōtificates promouendo: q̄ nunq̄ uxores habuerūt. Mirabile quidē. Christus uoluit de uirgine sacra nasci Maria, ab Ioseph uirgine scdm̄ carnis dispensationē dum mortalis erat educari & custodiri: matrē peculiariter nō nisi p̄ uirginē Ioannē deduci & associari statuit. quomodo igitur immortalis factus, in sacramento, ubi spūa lī mō & admirādo existit, uellet tractari, non a uirginibus, sed carne corruptis: absit ablit a p̄ijs mētibus ita sapere: sicut decipiēdo somniāuit Faber. Dicens itaq̄ Ap̄s: Oportet episcopū unius uxoris uirū esse. pro omnī catholicorū doctorū & uniuersalis ecclēsiæ sententiā docet bigamos a dignitate sacerdotij arcendos omnino esse. Est enī uerbi eius iste sensus: Oportet episcopū unius uxoris esse uirū: hoc est: q̄ plures habuerit, ordinē tali indignus censetur. Vnde super eo Athanasius. Si is (inq̄) qui uxorē duxerit, quæ mundi sunt meditata: episcopū uero nil deceat mūdānis rebus esse intentū: quo pacto hunc dicit unius uxoris uirū esse oportere: Nōnulli asserunt, a muliere abesse episcopū inuixisse: quod fieri si nequeat, habere hanc unicam, perinde ac si nullā haberet: hoc est, nihil illi additū esse ob uenereas uoluptates: cum aliter Ap̄s sentiat, nec necessariū ducat ut uxori copuletur episcopos. Quo enī pacto indixisset hoc: q̄ ita inq̄. Volo autē omnes esse atq̄ ego sum. Sed quia illud tempus huiusmodi rem exigebat: propterea si duxerit (inquit) uxorē episcopos, unius sit nō multaq̄ maritus. hæc Athanasius. In epistolā uero ad Titum,

Actuum.9

Actuum.7

C

1. Corint. 7

ubi idē repetit Apostolus uerbū: Ut incontinentes (ait idem Athanasius) & luxuriosos castiget Apostolus: Velim (inquit) unius sit uir uxoris episcopus. & iure quidē. Nam q̄ erga primā & unicā nulla sit charitate affectus: quo pacto poterit ecclēsiæ preficī: & cū necesse sit ut culpa uacet episcopus: bigamus sane binis uxoribus usus, nequaquē erit nō criminandus. En plane oblitit Faber Athanasius, asserens primo Paulū nō duxisse uxore: dein q̄ non iudicat necessariū ut episcopus uxorē ducat. Quia uero tūc, id est in ecclēsiæ primordijs, nō semper facile erat inter uiros cōuersos ad Christū inuenire q̄ uxores nō duxissent, sede pontificia dignos: permittebat Ap̄s uti promoueri possit monogamus, modo sic se gerere uellet, ac si nullam haberet. Hæc profecto longe absunt a Iacobi uotis: q̄ et firmat sanctus Ambrosius super hoc Ap̄s uerbo dicens. Quauis secundā numero uxorem nō sit habere prohibitū: ut tamē q̄s dignus ad episcopatū sit, etiā licita debet spernere propter sublimitatē ipsius ordinis. Ambrosio autē cōsonat Hieronymus sup̄ uerbo ad Titū: Si quis sine crimine est unius uxoris uir: dices. Notandū q̄ in sacerdote, etiā alijs licita prohibentur. In ep̄la quoq̄ una ad Oceanum (quod renarrat Gratianus): Vnius uxoris uir: id est (ait Hiero.) monogamū post baptismum. si enī & atē cōiugē habuerit q̄ obierit: non imputetur ei, q̄ profusus nouo homini, nec stupra, nec alia q̄ atē fuerūt, ita oblit. Et rursum sup̄ ep̄lā ad Timo. (quæ admodū idē refert Gratianus) Oportet (inq̄ Hiero.) episcopū unius eē uxoris uirū: uerū hoc post baptismū. Ceterū si atē baptismū habuit unā, & post baptismū habuerit alterā: nō est reputāndus bigamus, cui profusus in nouatō p̄ baptismū oīa uetera sunt dimissa. Ecce p̄ sc̄tōrū Athanasij, Ambrosij, & Hiero. sententiā Ap̄s dicens: Oportet ep̄m esse unius uxoris uirū, negatiue loq̄ pretēdit, q̄ si dicat nō est capax aut idoneus, ut p̄ moueatur bigamus est. Quæ igitur a sacerdotio repellatur, q̄ i casto thoro carnē diuist, nō aut q̄ q̄ntū libet fuerit mœchatus: nō hoc canōes ecclēsiæ priō, sed diuinæ literæ sanxerūt: neq̄ in eiusmodi capacitate attēdit legislator deus, eius ue sp̄sa ecclēsiā p̄ctā p̄sonæ, sed naturæ. Porro p̄ Moylen dñs illegitimos decreuit aut irregulares ad sacerdotiū eos de Aarō filijs, nō qui fuerūt aut criminosi fuerūt (cū et illis obtēpandū recte iubētibz precipiat, q̄ntū libet male uixerint, dices: Quæ dicat facite: q̄ antē faciunt facere nolite, neq̄ eos p̄ motiōis sacræ simpliciter inuceptibiles red-

Cap. 1.

D

Ad Titum. 1

Distin. 26. ca. V. n. 1. e

Quest. 28. 3. capit. e. portet

E

Cap. 21

dit deus, q̄a reparari possunt. quæ libere pendēt a uolūtatē: sed illos incapaces dicit, q̄ in naturalibus creatis uitiōsi sunt, etiā citra oēm culpā. Ita enī in Leuitico dicitur lib. Locutusq̄ est dūs ad Moysen dicens. Loquere ad Aaron. hō de seīne tuo p̄ familias q̄ habuerit maculā (i. in corpore deformitatē eminetē): nō offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministeriū eius. De q̄bus autē loqui uelit maculis: secutus adiungit. Si (inquit) cæcus fuerit, si claudus, si paruus, uel grandis, uel tardo naso, si fracto pede &c. In libro itē Deuteronomij: Non intrabit (dicit dñs) Eunuchus attritis uel amputatis testiculis & abscessis so ueretro, ecclesiā dñi. nō ingredietur manser (hoc est de scorto natus) ecclesiā domini. hæc dñs. Iam suo insolubili ratiocinio arguat cōtra eum Iacobus si præualet, & dicat. O domine deus: ex filijs Aarō repellis a sacerdotij ministerio claudā, aquilum, simū, Eunuchū, & alios id genus: quosq̄ forsā multi uiri optimi erant: Argumento igitur Pauli, quod efficax est, q̄a a maiori ad minus, repelli debent, quibus licet secundū naturā deest nihil, desunt tamē animæ uirtutes, & criminibus facti sunt. Iacobi argumentū a maiori ad minus, hoc in loco uanū profus est, et merū dæmonis sophisma: quo sese ludi sustulit, ut mundo illuderet. Hæc autē Iacobo ad uerecundiā dixerim, qui stulto zelo agitatus nō reformidauit scribere, per Apostoli uerbum ab episcopatus gradu omnino esse repellendus et ualentiori iure, eos q̄ extra matrimoniū cum pluribus fornicati sunt mulierculis, q̄ qui thoro casto bigami sunt: cum hic nō de crimine quæstio ueretur, propterea sophistice Fabrij argumentari dico: sed ratio cōsideratur sacramentū. Quam præclare sanctus explicat Augustinus, in libro de bono cōiugali ita inquit. Quoniā ex multis animis una ciuitas futura est habentiū animā unā, et cor unū in deum: quæ unitas nostræ perfectionis post hanc regenerationē futura est, ubi omniū cogitationes nec latebunt inuicē nec inter se in aliquo repugnabūt propterea sacramentū nuptiarū temporis nostri sic ad unum maritū et unam uxore redactum est, ut dispensatorē ecclesiæ nō liceat ordinari nisi unius uxoris uirū. Quod acutius intellexerūt, qui nec eum qui Cathecuminus uel Paganus habuerit alterā, ordinandā esse censuerunt. de sacramēto enim agitur, nō de peccato. Nam in baptismo peccata oīa dimittuntur. Sed qui dixit: Si acceperis uxore nō peccabit. Si nuperit uirgo nō peccat: et Quod uult faciat: non peccat si

Cap. 8. pte o
perū. 5. & pte
transcriptit
Gratianus.
dist. 23. q. 1. et
3. ca. Acutus

¶

1. Tim. 3 &
Tit. 1.
1. Tim. 7

nubat: satis declarauit nuptias nullum esse peccatū: Propter sacramēti autē sanctitatem: sicut femina etiā si cathecumina fuerit uitiata nō pot̄ post baptisimū inter dei uirgines cōsecrari: ita nō absurde uisum est eum qui excessit uxorū numerū singulare, nō peccatū alliquod cōmississe, sed normā quandam sacramenti amississe, nō ad uitæ bonæ meritū, sed ad ordinatōis ecclesiasticæ signaculū necessariū. Ac per hoc sicut plures uxores antiquos patrū significauerunt futuras nostras ex omnibus gentibus ecclesias unū uiro subditas christo: ita noster antistes unius uxoris uir, significat ex oibus gentibus unitatem unī uiro subditā christo. Quæ tunc perficietur, cū reuelauerit occulta tenebrarū, et manifestauerit cogitationes cordis, & laus erit unicuiq̄ a deo. Nunc autē manifeste sunt latentes dissentiones, etiā salua charitate inter eos q̄ unū et in uno futuro sint: quæ tunc utiq̄ nullæ erunt. Ergo sicut sacramentū pluraliū nuptiarū illius tēporis significat futurā multitudinē Deo subiectā in terrenis omnibus gentibus: sic sacramentum singulariū nostri temporis nuptiarū significat unitatē omniū nostrū subiectā deo futurā in una cœlesti ciuitate. Sic Augusti. Quod autem ait acutius intellexisse eos. q̄ omnem uirū bigamū reputat, q̄ plures habuit cōiuges, etiā si ante baptisimū &c. hoc propter præmissa Beati Hieronymi ait uerba: q̄ secus crediderat. hic nō est ecclā in hoc secuta Hieronymum: sed Augusti. et alios. Ex diētis ita facile est iudicare, q̄to suo periculo q̄q̄ noxiō scandalo scripserit Fab. canones ecclesiæ a sacerdotali uel episcopali gradu bigamos repellere, & nō alios q̄ in cōtrinentem extra thoro uixerunt: declarans eiusmodi canones esse secundicariā, nō secundū spūm: et proinde nō curandos: id est q̄ secundum rōnem non ligant: q̄a inquit pagē faciunt ad Christum: cum euidenter sit p̄ nos monstratum, hoc diuio iure, tam ueteris q̄ noui testamenti decretū esse. Quod inquam eius sup̄ hoc negocio statuens ecclesia, duntaxat aperit, explicat, & ad particularē sapientissimē, & p̄ spiritus sancti magisterio applicat actiones & casus. Ceterū ut Iacobus nosse q̄bus detraheri ualeat ita scribens: nōnullos e canonibus sacris sup̄ bigamos: irregularitate percellit aditos, impresentiarū referre op̄ precium duximus. In primis in Apostolorū canonibus (referētē Gratiano) sic legitur. Si quis post acceptū baptisimā sac̄. secundis fuerit nuptijs copulatus, aut cōcubina habuerit: nō potest fieri ep̄s, nec sacerdos, nec diaconus, aut p̄

D. Rin. 33.
cap. si quis
H

I sus ex numero eorū qui in ministerio sacro deseruiūt. Itidem in sc̄a apud Nisēā Synodo, & istud firmatū fuisse sanctus testatur Ambrosius: & simul ipse quod ex Augustino citatū est, roborat scribens ecclesiae Vercellensi his uerbis. Ap̄s est, qui unius uxoris uirū episcopū esse praecipiat: nō quo exorte excludat cōiugij: (nani hoc supra legem praecēptū est) sed ut cōiugali castimonia seruet ablutōis suae gratiā. Neq; itez: ut filios in sacerdotio creare apostolica iuitetur auiditate. habentē enim dixit filios. non facientē. neq; cōiugium iterare. Quod ideo nō praetermissū, quia pleriq; ita argumētantur. unius uxoris uirū dici post baptismū habitat: eo q; baptismō uitiū sit ablutum quo afferebatur impedimentum: & uitiā qdem atq; peccata diluuntur oīa: ut si q̄s cōtaminauerit suum corpus cum plurimis quas nulla cōiugij lege sociauerit, remittantur ei oīa. Sed cōiugia nō resoluntur si quis iterauerit. culpa enim lauachro, non lex soluitur. Nulla enim culpa cōiugij: sed lex est. quod legis est igitur nō remittitur quasi culpa: sed tenetur quasi lex. Ideo Ap̄s legem posuit dicens. Si quis sine crimine est, unius uxoris uir. Ergo q̄a sine crimine est unius uxoris uir, teneatur ad legem sacerdotij suscipiēdi. Qui autē iterauerit cōiugium: culpa qdem non habet coinquinati, sed praerogatiua exiit sacerdotij. Sequitur. Diximus qd̄ legis est: dicamus etiā qd̄ rōnis. Sed prius cognoscamus non solū hoc Ap̄m de ep̄o & presbytero statutū esse: sed etiā patres in cōcilio Niceni tractatus addidisse. neq; clericum quenq; esse debere, q̄ secunda cōiugia sortitus sit. quō. n. pōt cōsolari uiduā, honorare, cohortari ad custodiendā uiduitatē, seruiandā marito fidem: quam ipse priori cōiugio non seruauerit. Ita ad uerbum Ambrosius. Per quā (etiam si non extarent aduersus lacobi schismaticam & ecclesiae uehementer noxiā doctrinā alia) efficaciter satis reprobata censeri debet ipsa Fabri quoad hoc positio: cum illam per sacrā Nicēae celebratā synodū etiam asserat Ambrosius esse damnatā. quam quidem damnationem firmauit quarta synodus Carthaginensis: in qua praeter ceteras personas insignes sederunt episcopi. CCXIII. in illius enim decretis ita habemus. Si episcopus sciens ordinauerit clericum eum qui uiduam aut repudiatā uxorem habuit, aut secundam: ab episcopatus sui ordinandi potestate priuetur. Horum autem sanctorū innititur post diuina eloquia cōciliōrum auctoritati. Urbanus papa secundus, quemadmodū tradit

parte op̄e. 3.
epist. 82. circa
medietate
hl. fo. 90

Innocentius tertius: qui licet parus esset auctoritatis, nō confunditur tamē illius citare uerba, quā & pro lege tenere uult, dum ait. Cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines cōputetur: sicut Urbanus papa secundus sub his uerbis expressit: uelut impij, & intelligat iudicio spiritus sancti, eos qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu, sunt positū: caste non uiuerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. & iterum. Nemo ad sacrum ordinē permittatur accedere: nisi aut uirgo, aut probatae castitatis existat: & qui usq; ad subdiaconatum unicam & uirginem habuit uxorem. & ad similitudinem diaconi & presbyteri subdiaconatus debet continentiam obseruare: sicut & in sexta synodo constitutum est, ut si quis eorum qui ad clerum accedunt, nuptialia iure mulieris uoluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius statuisse legitur ut nullum facere subdiaconum praesumant episcopi: nisi qui se caste uicturum promiserit. Haec Innocentius: Gregorij & Urbani, sextaeq; synodi uestigia haerens. per quē plane mendacium proditur, quo dixit Faber usq; ad tempora Gregorij septimi licuisse diaconis & sacerdotibus uirginem habere uxorem. In concilio praeterea generali sub Gregorio decimo Lugduni celebrato circiter annum domini. MCCLXXII. ad omnia quae per ecclesiam prius fuerant de bigamis ordinata, consentaneae definitum est: quod libro epistolarum decretalium sexto legitur his uerbis. Altercatiōis antiq̄ae dubium praesentis declarationis oraculo decedentes: bigamos omni priuilegio clericali declaramus esse nudatos, & coercionis fori saecularis addictos, cōsuetudine cōtraria non obstantē: ipsiq; sub anathemate, phibemus deferre tōsurā, uel habitū clericale. Sic sacra synodus. cuius (sicuti & praecedētū) q̄ decisionibus nō audit: merito ab quocūq; fidelū haberi debet, ut ethnicus & publicanus. Omitto innūera et decretorū et applicarū epistolarū capitula quae laudat, tenet, & se quā quae praescripta sunt. Videat itaq; Iacob. Faber qd̄ sibi meruerit, cōtra rectā literarū Ap̄licae intelligentiā, sanctorū ecclesiae doctorū sententijs pbata, ac ab eiusdē uniuersalis ecclesiae cōcilijs omni hūilitate ac deuotiōe acceptatā, & aduersus q̄libet haereses & incautas tutatā opiniōes, sentiendo: ac editis libris suas orbi prodendo inlanias.

¶ Finis Annotationum in commentarijs Iacobi Fabri super Epistolam Primam ad Timotheum.

M

in anti. de
tare & qua
li. & or. p̄i.
ci. cap. A
multie

L

Titu. de Bi
ganis, cap.
Vnico.

ANNOTATIO

nes in Commentarios Iacobi Fabri super Epistolam Pauli ad Hebræos.

120. 159.

Confuta.
M

Deus præcipit ipsum (scilicet Christum) ab angelis adorandum: non angelos præcipit adorandos immo uetat. ait enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruiēs.

On mirabuntur qui hoc Iacobi legerint uerbū: q̄ Meldē ses predicatorēs publicis ad oēm populū concionibus in- clamauerint, sanctos nō esse orandos, q̄ apud Deum non sūt nostri mediatores: q̄ Deo facit iniuriā q̄ quemlibet accedit sanctoꝝ, supplicans ut pro se apud deū intercedat: q̄ ipsi sancti nihil possunt nos iuuare: aliaq̄ id genus non pauca in derogationem cultus sanctoꝝ, quoad eorū imagines & solitas eis oblatiōes fieri, celebritates quoq̄ ac pios ecclesiæ ritus. Habent siquidem nouum apostolum Fabri, qui iam seipsum negare non pōt. Litera enī scripta manet, & nescit uox missa reuerti. Vult aut̄ hic illicitum profusū esse nō mō hoīm sanctū quempiā honorare, sed & angelos. Deus inquit uetat angelos adorandos. non ait: eo qui soli Deo debetur honore, absolute loquitur, dicens angelos non esse adorandos. Vnde Iacobi Fabri discipuloꝝ, uenū, ceu in libro Exhortationū, pro dioceſi Mel denſi, in gallicam linguam cōposito, & nuper a theologoꝝ Parisiēſi, schola, hoc reſquentibus dñis ad hæreſum extirpationem p̄ sedē apoſtolica m deputatis iudicibus dñato, legitur: ita ad uerbū. fo. xxxi. scri- pſit, huic præceptoris inuixus documento. Cest dieu & noſtre ſei- gneur Ieſuſchriſt, q̄ ondoibz inuouert: & nō poĩnt ange, on aultre cre- ature. quod eſt latine: Deū & Chriſtum inuocare debemus: & nō an- gelum, aut aliam creaturā. Hanc aut̄ herēſim, q̄. ſ. nō ſint honorādī, & cultu dulciē adorandī ſancti angeli & hoies, ac orandī: cum oĩbus in- de ſequentibus erroribus confutauit, & damnatū euidenter mon- ſtrauit Iudocus Cllich. ſcripto emiſſo, anno. M. D. XXIII. cui nomē eſt, de Veneratione ſanctoꝝ: duos cōplectente libros, quoꝝ primus honorādos eē ab eccleſia ſctōs, & ſedulo a nobis orandos ondit. ſcđs rōnes eorū q̄ cōtendunt nō eſſe uenerandos nec orādos a nobis ſctōs diſſoluit. Quibus unū liber adijcere ex B. Auguſt. aut alteꝝ ſermo- nē: q̄a opportunū cēſeo propter dñi præceptū, p̄ quo ſeſe putat Iaco-

bus certare. Vetat inq̄t Deus uel angelum adorari &c. dicens: Dñm Deum tuū adorabis: & illi ſoli ſeruiēs. Sup hoc aut̄, q̄ Manichæoꝝ: unus error eſſet: multa diſputauit Aug. Quia uti conſtat ex lib. xx. contra Fauſtum Manichæū, catholicis opponebant hæretici: q̄ ſan- ctos honorando martyres, idola uertent in martyres. Pauca tñ ex plurimis ſat fuerit huc aduocare quæ accōmodata uident. In primis libro quæſtionum ſup Geſenim, propoſito hoc Moyſi eloq̄. Exur- gens aut̄ Abraham, adorauit populū terræ: queritur (inq̄t Auguſt.) quō ſcriptum ſit: Dominū deū tuum adorabis, & illi ſoli ſeruiēs: cum Abraham ſic honorauerit populū quodā gentiū, ut etiā adoraret. ſeq̄tur. Sed animaduertendū eſt, in eodē præcepto non dictū: Dñm deum tuum ſolū adorabis: ſicut dictū eſt: & illi ſoli ſeruiēs, quod quæ locutione theſebīā, uel latīam inuuit. talis enim ſeruitus nō niſi deo debetur. unde dñantur idolatra: id eſt eiūſmodi ſeruitutē exhi- bentes idolis quæ debetur deo: hæc Aug. Quæ uelim ppendat ſan- ctōꝝ detrahens honori (zelo q̄dem dei, ſed non ſcđm ſciam) Iacobus Faber, cū ſibi addicētis: & poſthac nō dicant ſanctoꝝ cultū dñi diſ- ſentire ſermoni, quo ait: Dñm deum tuū adorabis: & illi ſoli ſeruiēs. Quæ aut̄ noua nō ſit, quæ pro ſacro eccleſiæ ritu ſanctis impendit ue- neratio: manifeſte docuit ipſe Cllich. Quibus & hoc ſubſequentē cō- nectimus, q̄ etiam longe ante Auguſtini tpa celebres habebat eccleſia natalitios dies ſanctoꝝ martyꝝ. qđ ſic pateat. Sup Ioannem enī, qđ eſt (inq̄t) quod dñs dicit: Qui manet i me: & ego in illo: qđ niſi quod martyres audiebant: Qui pſeuerauerit uſq̄, in fine: ſaluus erit ſequi- tur. Quō manſit in illo S. Laurentius, cuius hodie feſtū diē celebra- mus: manſit uſq̄ ad temptationē: Et expoſitis tormentoꝝ gradibus in q̄bus ſp̄ in dño manſit Laurentius martyr: addit Augu. Tyranno martyr nō ceſſit: & in regnum ſucceſſit: Dixerat autē illi Sixtus mar- tyr ſanctus, cuius diē q̄nto ab hinc retro diē celebrauimus &c. & præ- miferat Aug: dicens: Si ſathanas proſequendo ceſſaret: hodie tā glo- rioſam coronā ſancti Laurentij nō celebrarem: En recens non eſt: quod ſam in ſanctoꝝ martyrologijs & eccleſiarum calēdarijs de ipſis legimus: octauo enim idus Auguſti, dies B. Sixti, Roma. Ponti. agi- tur in eccleſia: & q̄nto poſt diē, id eſt q̄rto idus, ſancti Laurentij. Ali- bi quoq̄ reſert Auguſtinus conſimile, in libro ſcilicet de temp̄e Bar- barico, dicens. Vicerunt martyres mundum: Inter quos martyres

Deute. 6

Cap. 1. pte
ope. 4

Gen. 21
Quæſt. 61. p
te ope. 8
Deut. 6

O
Roma. 10.

Tract. 27
Ioan. 7.
Mat. 10.

M n

mares: etiam femine repertæ sunt fortiores. sequitur. Ante paucos dies natalitia cælebrauimus martyri Perpetue, & Felicitatis, & comitū, id est nonis Marti. Et cū tot ibi sint uirī, quare istæ duæ præ omnibus nominantur, nisi quia infirmior sexus aut æquauit, aut superauit uiroꝝ fortitudine? Vna earū erat prægnans, altera lactans: Felicitas parturiebat, Perpetua lactabat &c. Per hæc Augustini recitata uerba firmatur, quæ produxit Clichtoueus, ut ostenderet sanctorū uenerationē in ecclesia Christi una cum ipsa cœpisse. Contra quæ tamen eodem blasphemias spiritū, quo & modo Faber & eius discipuli ligauerunt olim Eunomius & Vigilantius. Nemp̄ istorum esse decernit idē Augustinus sectatores omnes, qui pro ecclesie pia traditione inpenso sanctis derogauerunt cultui, dum ait sanctorū corpora præcipue beatorum martyrum reliquias, ac si christi membra sanctissime honoranda. & Basilicas eorum nominibus appellatas: uel loca sancta diuino cultui mancipata, affectu piissimo, & deuotione fidelissima aduandis credimus. Si quis cōtra hanc sententiam uenerit: non christianus, sed Eunomianus & Vigilantianus creditur. Ita Augustinus. Vnde plane colligitur non catholicos esse, sed hæreticorum uiperæ germina, eos qui sanctos nō debere honorari, coli, & exorari sapuerint & præsumperint alios id edocere.

¶ Confessione penitentia præcedere debet nō quod penitentia peccata delet (est enim Deus qui remittit & delet) sed præparat.

¶ In. XIII. propositionis confutatione, diuinis & eloquiorū testimonij sententijsq; sanctorū & rationibus, perspicue in fide erroneū esse monstratum est, quæ illic dixerat Iacobus, uidelicet neminē ex operibus iustificari posse. Cum autem iustificari hominem aliud non sit, nisi de iniusto fieri iustū: quod per penitentia actū in adultis, & nulla alia secundā positam legem uia fieri necesse est: qui quidem actus, ab hominis libero uoluntatis arbitrio elicitur. Dei præueniente, trahente, & cogente gratia: constat per adducta illic reprobata esse quod hic dicitur: per penitentiam non deleri peccata. Ex scripturis etenim patuit ibi omnino cōfitemdi esse: quia deus peccata delet & remittit, ut auctor uenit, ut clemens indulgentiæ largitor: ut qui & peccatori tribuat facultatem meritorie proprium crimen abolendi, & suis uicarijs, id est sacerdotibus, ministerialiter dimittendi peccata. Delet igitur deus peccata principaliter: delet homo, eorū poenitendo: &

quantum ualet illa odijs infectando. delet & dei uicarius homo. aliquin christi uerbo ecclesia fides, quo ait: Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorū retinueritis, retenta sunt. & per suos dicens ministros cuiq; poenitentium post peractam confessionem: Ego te absoluo a peccatis tuis. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti: falsum diceret. Quod asseret, & impium est, & hæreticum. ¶ Vnde reprobatur iure eodē relinquatur: quā in huius capituli sexti, epistolæ ad Hebræos examinatione, iterat Iacobus dicens.

¶ Penitentia, recogitatio. aut resipiscencia: nō renouat, non purgat, non iustificat. Id enim impossibile.

Per omnia fere Iacobus sese nominū æquiuocatione fallit. purgare siquidē hominis conscientia inuouare & iustificare nō uno tantū sit modo. Causas certe ad hoc sua bonitate plures uoluit deo cōcurrere, & hoc per scripturas exprimit: quo proprias quisq; partes agere sollicitus foret. Arguens igitur Faber & dicit: Deus peccata dimittit: nō ergo poenitens quāuis uperetur quā ualet, aut ecclesie minister illa dimittit. perinde facit, ac si diceret. Sol generat hominem: ergo homo illū nō generat. aut Architectus domū cōstruit: illius igitur non sunt causa qui eo dirigente omnia quæ ad domus ædificationē manibus suis opatur, quorū nihil Architectus. Hæc aut arguēdi forma inualida oīno est: peccat enim manifeste. Deus namq; suo et eo diuino inō peccata solus remittit & purgat. hō itidē se poenitendo purgat: est siquidē ppria purgatiōis causa meritoria, & citra quæ minie iustificaretur. Purgat itē & peccata remittit dei uice in ecclesie foro Sacerdos. Purgat quoq; fratris aīam & saluat (ut illa. XIII. propositiōis cōsultatione do euimus (is, cuius hortatu & ppis monitis alter resipiscit. Alioq; non dixisset per Ap̄lm Iacobū dās. Si qs ex uobis errauerit a ueritate, & cō uerterit qs eū: scire debet quā quod conuertit fecerit peccatorē ab errore in fratē tuū. Aduerlus hæc dñi uerba si quid potest moliatuꝝ Faber. Ceterū quando sese per ea uidet reiectū & cōsultum: a diuerticulis recurat (ei cōsulo) ad cōmunē ecclesie loquēdi modū: & a singularitate odiosa, ad catholicā sapiendi normā. hoc uel sero utinā agat.

¶ Dicēda sunt plura, ab ijs quæ audita, uisitata, & recepta sūt: euarian-

ioan. 10

120. 141.
R
Confuta

iacob. 5

Mat. 8

120. 142

LI. de eccle.
peg. ca. 73.
te opt. 10

120. 140
Cap. 6
Confuta.

Confuta.
S

tia. ¶ Hæc Iacobi uerba suum auctorē (de qualibet sit locutusur cā) defendenda turgidum arrogantia produunt. Quis enī non admiretur & expauescat, Fabrū audiens pollicentē plurima in re theologa sese dicturū: eua iantia, hoc est alia aut diuersa uel aliena ab hīs quæ audita, uisitata, & recepta sunt: supplendū in Christianitate. Ecce recentē orbi semetipsum exhibuit euangelistā Faber, dicturus a nullo dicta, occulta reuelaturus, annūciaturus inaudita prius: noua quoq; & inuisitata ecclesiæ docturus: & quæ erāt recepta prius ac probata abrogaturus p ea quæ se propositorū iactat dogmata. Quæ plurima inq; dicta cenda sunt, ab hīs quæ audita, & recepta sunt: euariantia. Auditores pfecto ut attentos sese præsentent: paucis mirū cōcitāt. Si autē sint quæ dicit catholica & ecclesiæ utilia, uidentū: an secus. Non est certe uero simile: utilia fore quæ ab audiri in ecclesiā solitis, & p eā receptis euariant. Audiamus ergo nouatorē Fabrū. Apłs Paulus Christi sacerdotiū in epistola ad hebræos declarās: per scripturas mōstrat nō esse illud secundū Aaron ordinē, sed Melchisedech. de quo qdē uero multa refert B. Paulus. Inter quæ ait, q sine patre, sine matre, & sine genealogia fuerit: neq; initiū dierū, neq; finē uitæ habens. hoc est (ut exponūt sancti, & tenet ecclesia) illius sub hoc noīne Melchisedech, in scripturis, neq; legitur pater, neq; mater, aut auita generatiōis series, uel uitæ principiū, aut finis: Cum tamē certū sit Melchisedech patres habuissent ceteri ab Adam ordinē: uitæq; exordiū & terminū. Et quoniā Apłs ipsū regē Salem, figurā fuisse Christi multisarē propter uarias eius qualitates & circumstantias deducit, de qbus loqui nō ad me iam pertinet: Iacobus Faber cōtendit, etiā de figurato christo accipi posse, & catholice itelligi, q sine genealogia fuerit: quæ admodum Apłs dicit fuisse figuratē Melchisedech: Quasi oporteat ueritatē p signum quodpiā figuratā, illi in oībus respōdere, qd a theologia & ratōe oīno abhorret, ut satis aduertenti cōstat. Leo siquidem ut serus, figura est diabolici: & ut fortis, Christi. Obiectioni autē q sibi apponit ipse Iacobus his uerbis. Sed dices: Nonne habita est christi genealogia? quid igitur ait Matthæus? Liber generationis Iesu christi, filij Dauid, filij Abraham: & insuper: Generatio christi sic erat, respōdens: multa effundit uerba. Quæ etiā in nōnullis probabilitate nō uacent: sunt tū omnino rei importuna: qd ad causam literæ apostolicæ impinentia. Non enī dicere uult Paulus: nullam esse christi

1. Petri 5
Apoca. 5

Matth. 1.

secundum carnē genealogiā: Cum hoc sit plane hæreticum: qd uidenter sanctos euangelistas: Matthæi & Lucæ cōtrarium sacris textibus existit, ad quos quidē respōsum legitimū neq; dedit Iacobus, neq; dari a quoq; potest. Verisimū enī est qd sibi obiecit Faber: Liber generatiōis Iesu christi filij Dauid, filij Abraham: & qd expresse a Dauid descendēdo, graduū linearē addidit Christi generatio sic erat Neq; id recipiendū, sed reiiciendū profus, qd ista attenuando fabricauit dicens. Interrogas igitur. Nōne habita est christi genealogia? Habita est, & nō habita: nota pariter & ignota. &c. Et post nōnulla. Quantū est in hoīm cognoscendū facultate. sine genealogia christus est, magis q̄ Melchisedech. Hoc nimis palā est ueritati aduersum: Scriptura enī clare traditunde christus scdm utrūq; naturā processerit: de Melchisedech omnino (sicut dictum est) silet. Ad dit tamē Iacobus & dicit. Cum genealogia sit cōtinuata generatiōnū series, in aliquē ultimū finaliter deducta: quō erit, ppria christi genealogia. &c. Et paulopost. Nō tā igitur hæc genealogia christi est q̄ Ioseph. ut in quem ceu in ultimū cōtinuata generatiōnū series deducta sit, & non dici possit in christum. Finit igitur genealogia citra christum. Hæc Iacobus. quæ certe sunt multa, ab hīs quæ audita sunt in ecclesia, uisitata quoq; ac pbata p ipsam, euariantia. Sux igitur nō desuit Iacobus pmissioni. A quo periclitor ego: Si euangelista matthæi, immo ipis dei p eum, scopus & propositum erat, genealogiā texere Ioseph, quē dicit terminū & limitē illius esse: cur adiecit tā studioso, uirū Mariæ, de q̄ natus est Iesus quocatur Chr̄s? Si nō est quā scribit Matthæus genealogia proprie Christi: saluum est quod præmittit dicens: Liber gnatiōis Iesu Christi filij Dauid, (supplendum, sequitur) qd p Iacobum magis sine genealogia Christus est scdm hoīm cognitiōē, q̄ Melchisedech. Nulla ergo in Matthæo Christi genealogia sequitur: saluum quoq; erit qd subiecit: christi generatio sic erat: qd asserere, dementissima est blasphemia. Nō itaq; generatiō illius series in Ioseph ut in ultimū finitur: sed in christum, qd dicitur. De q̄ natus est Iesus quocatur christus. Quis (obsecro) nisi infidelis nō pspicua intuetur fidei uirginis filium eum esse, cuius generatiōis ordinē suscepit Matthæus describendā: scopus rei totius ipse est: & propter quæ cætera oīa dicuntur. Damnandum igitur profus uenit qd scribit Iacobus: non tā Christi q̄ Ioseph matthæi uerū textu esse genealogiā.

V

X

Porro si q̄s a Mathæo, Ioseph cōtendat descriptā esse genealogiā & nō christi: cōcedat etiam opus est Eleazar proauū, uel Mattham auū, aut Iacob patris Ioseph, textā ab illo genealogiā. quia eorū quisq; suę generatiōis passiuā ultimus est: ceu Ioseph, Neq; alicuius momenti est argutiola qua sese trahipromerit Iacobus, ut ab ustratis & p̄ ecclesiam receptis euariantia deroret. Recte dicitur. Dauid autē rex genuit Salomonē: & de ceteris sūlo cōsimili. At cū nō dicatur: Ioseph autē genuit Iesum: extra igitur genealogiā christus est. Quasi de uerbis & forma loquendi quæstio præcipue in Matthæi uersaretur manibus. Rei sane uerū sacramentum, ut ipsum mutaretur eloquiū genus, poscebat. Quasi Latinis doctoribus (quia hoc in negotio reijcit eos) nō credat Faber: audiat salte græcū suū Damascē. ob cuius scripta puto eum fuisse concitatum: ut præter causam hæc scriberet. Ille enī eo capite, cui pro argumēto sic præmisit ipse Iacobus: De genalogia dñi, & sanctæ uirginis Deiparæ: ita inter oīa literis mandauit. Benedicta uirgo prædixit tempore ex Dauitica radice pullulauit propter factas ad eā repromissiones. & paulo post. Enim uero q̄ Ioseph ex Dauitica tribu descēderit: Matthæus & Lucas sacratissimi euangelistæ mōstrarunt. sed Matthæus q̄dem ex Dauid per Salomonē deduxit Ioseph: Lucas autē p̄ Nathan. sc̄tē uero uirginis generationē ambo stuerunt. Decet autē sc̄ire non fuisse morē Hebræis neq; diuinæ scripturæ, genealogias texere mulierū: nā lex fuit, tribū nō desponsare ex alia tribu. Atq; Ioseph ex Dauitica descēdit, & iustus erat: hoc enī de ipso diuinū testat euangeliū. Non igitur præter legē sc̄tām uirginē ad desponsationē duxisset nisi ex eius scep̄tro descēdisset. Cū igitur ostēderit euāgelista descēsum Ioseph: factū esse putandū est. Hæc Damascē. a q̄bus nō debuit Iacobus discrepare. tū q̄ a scriptore græco summo p̄ ab eo laudato sunt de p̄optatū qa in his nō dissentit ille a latinis doctoribus. sunt enī hæc recte asserita. Quādo igitur cū latina ecclesia cōgruēs Damascē asserit pro more Hebræorū & scripturæ sat esse, ut sc̄iatur cuius sit tribus mulier q̄libet Iudæa, i uiri eius fideliter sit ḡnatio descripta. Ioseph autē uiri Mariæ Matthæi. & Lucas (eodē confitēte) originē deduxerunt a Dauid Quantum ergo ad Deiparæ sanctæ uirginis genealogiam attinet, & per hoc ad eiuſdem primogeniti & unigeniti filii Iesu christi: factū factum (inquit Ioannes) esse fatendum est. Cur ergo secutus cu-

Lib. 4. ca. 15.

Matth. 1
Luc. 3

Num. 36
Matth. 1.

Z

riosa uoluerit Iacobus & a Latinis, & a Græco Ioanne desſentire: immo & a plana beati Matthæi litera: dicens christum sine genealogia plus q̄ Melchisedech fuisse, & q̄ nō proprie christū est, q̄ matthæus scripsit genealogia: ipse uiderit. In eo autē aperte suū oblitus delirat quod ait. Si Ioseph respicimus: dicendū est matthæū texuisse naturalem generationū seriē. sed si christū: legalem. Et cōtra, Lucā magis naturālē tetigisse lineā. Nam Christus uirginis naturalis filius: atq; ipsū aut Græcorū fert sententia natura & secundū carnē processit de Dauid per Nathan. Cum igitur Lucas a sponso uirginis in Dauid per Nathan deducat seriē naturālē: proculdubio magis tangit christi lineā. Cum igitur Ioseph secundū carnē descēdat a Salomone, & christus secundū carnē a Nathan: quandoquidē & beatissima uirgo secundū carnē a Nathan descēdit. &c. Christus igitur secundū legem solum processit a Salomone. Hæc Iacobus. ubi delirat ut dictū est, primo dicens matthæū christi generationē descripsisse non naturalem, sed legalem. Quia (ut inquit) Ioseph naturalis est genealogia: q̄ scribit matthæus. Ioseph autē christi pater legalis fuit. quod quidē asserit ex mera theologiæ procedit ignoratiā. alioquin in scripturis uel unicū monſtret locū, ubi alicuius legalis pater uocetur quis secundum attinentiā qua ad Ioseph sanctæ eius uxoris filius christus referatur. Hoc (nisi ego fallor) nō ostendet. Porro dum taxat pro scripturæ loquendi modo ille pater dicebatur legalis: cui mortuo sine prole habita de cōiuge, frater illius relicta uiduā accipere legis mādato tenebatur in uxorem, ut illius defuncto fratri succitaret. Et istud nō primū in scripta lege deus statuit: sed & in lege nature id obseruatū legitur. In Genesi siquidē ita habemus. Dixit Iudas ad Onan filiū suum. Ingredere ad uxore fratris tui, scilicet Her: & sociare illi, ut fructus semē fratri tuo. Segtur. Ille sciens nō nasci sibi (naturali scilicet patri) filios, sed fratri mortuo. &c. Quod itaq; legis illius naturalis fuerat: populo suo deus p̄ scriptā etiā seruari præcepit dicens: Quando habuerint fratres simul, & un⁹ ex eis absq; liberis mortuus fuerit: uxor defuncti nō nubet alteri, sed accipiet eā frater eius & suscitabit semē fratris sui: & primogenitū ex ea filiū noie illius appellabit. &c. Quis igitur ita censuit diuina lex: frater defunctus absq; liberis naturalibus, pater legalis p̄pter legis decretū dicebatur priogeniti relicta uxoris: qm̄ illi & in noie & hæreditate succedebat. Et ista est propria legalis

Damascē.
lib. 4. ca. 15.

A

Ca. 38.

B
Deu. 25.

N

Eppdi. 2

Hester. 2.

paternitatis ratio. Quod si cōtendat quōspia posse etiā legalē patrē alterius dici, quod eū in filiū adoptat, res hoc notione ita loq non sit durū aut extraneū: nō sic tamē diuina lex usq̄ appellat adoptantē. non enī filia Pharaonis quæ in filiū locum Moysen adoptauit: legalis eius dicitur mater. neq̄ ipsius Hester pater legalis. uocatur Mardocheus: qui eam in filiam adoptasse legitur. At quodlibet de hoc dicere

C

Iacobus uoluerit: cū certū sit Ioseph uirū Mariæ Christū in filiū non adoptasse, & legis traditio haudquaquē cōpetit illi: relinquatur p̄ explorato, quia christi pater legalis, Ioseph minime dicendus est: sed putatiuus, cū beato Luca: aut pater, ciuili & uulgari quodā genere enūciandi. Falsum præterea & oīno erroneū est in fide, dicere sanctæ uirginis naturalē generationem per Matthæū nō describit, sed per Lucam. tum quia recte censuit Damascenus dicens: Matthæus & Lucas generationē sanctæ uirginis siliuerunt. quod est intelligendū, expressio illius notæ: alioq̄ legis argumento, uterq̄ proculdubio ipsius uirginis genealogiā descripsit. Tum quia ut cōstat, Lucas omnino & nomen uirginis & patris eius Ioachim tacet: qui n̄ autē, quē tradit Damascenus fuisse Barpanthera: & proauē, qui Panther nomē habuit. neutiq̄ igitur dici potest: p̄ sanctū Lucam, naturalem beatæ uirginis descriptā esse generationē, & per hoc christi filiū eius: & non per beatū mathæū: sed tm̄ legalē. quod catholica sacrorū mathæi & Lucæ textuum intelligentiæ dilucide monstrauimus esse aduersum

Lib. 4. c. 15

Pro. 14. 3

Confuta.

Hom. 7

¶ Credo (ait Iacobus) angelū nostram frigiditatem plorāt: qui nostrā a deo susceperunt tutelam.

¶ Istam Iacobi credulitatē ex absurdissima Origenis opinione prodire cōiicio: qui super Leuiticū tradidit christū dñm nostrū sanctosq̄ nunc lugeat peccata mea. Et paulo post. Sanctis (ait) hinc discēdit: non est perfecta lætitia, donec pro nostris erroribus dolent & lugēt peccata nostra. De angelis ergo Iacobus loquens hoc Origenis dogma secutus est: credēs eos nostrā frigiditatē, hoc est animi ad uirtutū opera inertiam, & quēdam spiritus teporē, seu diuini feruoris carentiam, angelos plorare. quia credulitate qd̄ potuisset stultius excoGITARI: quasi angelici spiritus adhuc in quadā ploratiōis ualle, & proinde in statu miserīæ (quemadmodū & nos mortales) quodāmodo foret. Viatores illi fuerunt. cucurrerunt et suū certauerūt certamentū aduersus inanē gloriæ insultus, nec non & præsumptiōis, ambitiois,

Ingratitudinis, inobediētiæ, ac superbiæ (uti Lucifer & sui) gesserunt bellū. Hi uicti sunt et perierunt illi omnia tentationum uicerunt generat: & triūphātes felicitatis gloria sunt donati a iusto iudice deo quod inde cōspicūū sit: q̄ christus patri dixit: Hæc est uita æterna ut cognoscant (non per fidem, sed per speciem) te solum deū uerum: & quem misisti Iesum christum. Et Apostolus. Videmus (inquit) nūc id est dum i pugna stamus adhuc mortales) per speculū in arigmatē. Tunc autem (in statu scilicet æternæ illius uitæ) facie ad faciem. De ipsius autē, qui nostri susceperunt tutelā angelis: testatur ueritas dicens. Videte ne cōtemnatis unū ex his pusillis. Dico enī uobis, quia angeli eorum semper uident faciem patris mei, q̄ in cœlis est. quod est beatitudine perfrui: quæ est status (teste Boetio) omnū bonorū aggregatione perfectus. Et autore beato Augustino. Non est beatus nisi qui habet quicquid uult: et nihil maluit. quod quidē bonū, certa fide credimus angelos omnes sanctos possidere. unde utriq̄ Thebæ dixit Raphael. Cum essem uobiscū (uobis scilicet in assumpto ministrans corpore) per uoluntatē dei eram. et paulo post. Videbar quidē uobiscū manducare et bibere: sed ego cibo inuisibili, et potu q̄ ab hoibus uideri non potest, utor. Cibi profecto et potus nomibus omnes gloriæ significauit delicias. Nā et ipse christus Ap̄tis dixit: Di

Ioan. 17. 1

1. Corin. 13

Mat. 13

Li. 3. profa. 2
Lib. de triū.
15. cap. 5. p̄te
ope. 5.
Tho. ca. 12

Luc. 12

psal. 16
F.

Math. 5
Luc. 6

Luc. 15

Car. 21

spono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum: ut edatis et bibatis super mensam meā in regno meo. quod, ut dixi, aliud esse non creditur: nisi quia sancti omnes spiritus ita omnibus affluunt bonis, ut nullo quod cupiant carere possint. quod per Psalmistā expressum est dū ait. Satiabor cū apparuerit gloria tua: Abiit igitur existimemus fletibus uel ploratu, hoc est tristitia qualibet (non enim beati spiritus, oculos quibus plorare aut flere possint, habent angelos afflicti aut molestia quibus manifeste Christus indicare uoluit dicens. Beati q̄ lugent, in statu scilicet miserīæ: quoniā ipsi cōsolabuntur: in gloria scilicet sanctorū. Et rursum. Beati q̄ nunc fletis: quia redebitis. Nouerit autē Iacobus, quia est accidētaria spiritus felicitū augmentū et mutatio nem beatitudo suscipiat: ceu clare dominus nos docuit dicēs. Gaudium erit corā angelis dei super unū peccatorem p̄niam agētē, etc. Nullam tamen oīm tristitiam uel anxietatum compatitur status ille: sicut ex innumeris scripturæ sacræ locis aperte trahitur. Et q̄ opinati sunt oppositū haberi ex prophetā Esaiæ uerbo, q̄ ait, Ecce uidebēs d̄a

mabant foris, angeli pacis amare flebūt. aut ex illo Apocalyps. Cīa
 mabant animæ interfectoꝝ magna uoce dicentes. Vīqꝫ quo die fan
 ctus & uerus, non iudicas & nō uiuidas sanguinem nostrū: &c. suis
 sese pueriliter fallunt cogitationibus, nō enim de beatis angelis loq̄
 batur Esaiās: uerū de nuncijs Ezechie regis ad Rapsacem missis in
 eundē pacis causa, quæ plenius libro Regum q̄rto describitur. idē
 enim sibi uoluit nota hæc angeli & nunciꝫ. & quilibet alī quis in e
 iusmodi uerbis sumat intelligentiā (nempe non unā inde eliciunt ca
 tholici doctores (nulla eazꝫ tamen proposito cōducit. quod uero cla
 mare Ioannes scribit anias interfectoꝝ: eo est accipiendū modo quo
 dñs Cayn in Genesi dixit. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de
 terra. Quo de negotio libro quæstionū ueteris & noui testamenti q̄
 pte undecia operē. Augustini habetur, est illius author nō fuerit) ita
 legimus. Sic enim occisoꝝ animæ clamant, uindictam se postulant
 sicut sanguis Abel clamauit de terra. Causæ ergo sunt q̄ clamare di
 cuntur: cum loq̄ non possint, clamant non uoce, sed rōne. Hæc ibi.
 Neqꝫ mirari q̄s debet aut subdubitare, quonā pacto plena frui queāt
 beatitudine sancti angeli tutelares nostri: cum in nostro occupentur
 ministerio. Verissimum etenim est: quod de eis in profa concinit ec
 clesia, dicens. Nec oblitit theoria, siue iugis harmonia: iugi minist
 rio. Et hoc manifeste significauit dñs dum ait: Angeli eozꝫ temp
 uident faciem patris mei q̄ in cœlis est. Atqui non uacat quod addidit,
 semper uident faciem. Porro q̄ semel fuerunt ad illā intuendā faciē,
 id est ad intuitiue cognoscendā, admittunt æternū & omni exclusā in
 terruptione, illiamando adherent. nec eos retardat: q̄ deo obediē
 tes, mortalium salutem curam gerunt.

¶ Finis annotationum in Commentarios Iacobi Fabri in
 Epistolas beati Pauli Apostoli

H Commentarijs in Epistolas beati Pauli Aplī subnexuit Iac
 obus Faber de passione beatoꝝ Apłozꝫ Petri & Pauli,
 sancti Lini (ut ait scripta. quæ profecto ei usmōi authoris
 esse non facile crederim: sed plane confictū: tū q̄ non
 nulla cōtinent oīno (ut uidetur) probabilitate carentia: tū q̄ ex eis col
 ligit Faber & asserit, sanctos ipsos Apostolos nō simul & eodē anno
 per martyriū palmā ad dñm euolasse: uerū Paulum post Petrū, annū
 totū adhuc in carne uixisse, & sic q̄ anno a passioe Petri uoluto, eo

dem Calendarꝫ die: Petrū secutus sit ipse Paulus. Quidnā autē habea
 tur p certo de Lini monumentis: nō sum hic multū anxius. At non
 placet nec ratū iudico asserere, q̄ non eodem anno reddiderit se
 lices animas Petrus & Paulus. quoniā cōi ecclesiæ traditioni dissen
 taneum oīno est, & singulare ac curiosum. Quod paucis est ita ape
 riendum. In primis historice scriptores uno ore testatur: eodem die
 & anno ipsos Christi Apostolos passos fuisse. neqꝫ offendi quenqꝫ
 secus autumarit: nisi q̄ Guillelmus speculator Minacensis epūs, de
 sanctis Apostolis loquens: Henricus (inqt) solitarius uelle uideatur,
 q̄ eodē die, anno reuoluto, post Petrū passus sit Paulus. sed in hoc eū
 nō sequitur: & qdem iure optimo. Nempe (ut a uetustioribus exordia
 mur) ep̄la quā sup hozꝫ Apłozꝫ felici transitu ad Timotheū scripsisse
 legitur S. Dionysius Areopagita: hoc cōstanter tradit uno dicens lo
 co. Adueniente autē terribili tpe cōsummatiōis eozꝫ, cum separarentur
 abinuicem: ligauerunt columnas mundi, non utiqꝫ absqꝫ fratzꝫ ge
 mitū & ploratu. tunc inqt Paulus ad Petrū. Pax tibi fundamentum
 ecclesiæ, & pastor ouīū & agnozꝫ christi. Petrus uero ad Paulum.
 Vade, inqt in pace prædicator bonozꝫ & lux salutis in toꝝ. Cūqꝫ
 longassent eos abinuicem: secutus sum magistrū meū. non enī in
 eodē uico occiderunt eos. Hæc Dionys. Quibus consentiens S. A
 nacletus (Gratiano referēte) Vas (inqt) electiōis Paulus, uno die eo
 demqꝫ tpe Romæ cū Petro, gloriosissima morte coronatus est. Bea
 tus insup Ambrosius. Puto (inqt) eos æquales esse meritis, q̄ æqꝫ les
 sunt passioe: & similes eos fidei deuotioe uixisse, quos simul uidemus
 ad martyriū gloriam puenisse. Non enim sine cā factum putemus: q̄
 una die, uno in loco, unius tyrāni tolerauere sniām. Hæc ille, Sequit
 & Hierony. q̄ ait, Paulus decimo q̄to Neronis anno, eodē die quo
 Petrus Romæ pro Christo capite trūcatus: sepultusqꝫ est in uia Osti
 ensi, annō post passioē dñi. xxxvij. Ecce qd affirmamus plane testa
 tur Hierony. Aug. dein. Merita (inqt) Petri & Pauli, etiā ppter eun
 dem passionis diem: celebrius & solenniter Roma cōmendat. Pelagi
 us uero secundus magni Gregorij præcessor: de hoc (Gratiano recit
 tante) scripsit ingens Petro data est societas beatissimi Pauli uasis ele
 ctionis: q̄ nō diuerso (sicut hæretici garrunt) sed uno tpe, una eadēqꝫ
 die, gloriosa morte cū Petro in urbe Romana, sub Cæsare Nerone
 agonizans, coronatus est. En Pelagius Pont. Ro. hæreticos censet, q̄

Libro. 7.
 rō dign. off. I

12. dist. ca. 5.
 cro. sc̄ta. pte
 oprū. 3. ier.
 primo de na
 tali aposto
 lorū Petri
 et Pauli Li
 bro uisum
 illustrū Lii.
 de consensu
 euan. ca. 10.
 pte operū. 5.
 Dist. 21. cap.
 quāuis.
 k

astruunt non eodē anno & die passos fuisse Aplos Petrum & Paulum. Deniq; Nicolaus tertius capite illo celebri. Fundamēta de beatis Apłs Petro & Paulo sermonem faciēs, ait. Isti sunt, per quos Euangelium Romę resplenduit. Isti sunt eius patres; ueriq; pastores, Isti sunt qui una die pro merito, uno loco pro gloria, sub uno psecutore, p parili uirtute compassi, &c. Hęc Nicolaus; quare uera beatum Ambrosiū secutus (nec id qdem indigne) pñciauit. sunt enim fere hęc Ambrosiū uerba loco supra citato. Iam uideat Faber, q̄ iuste de antiphona illa, in Romana ecclesia pro deuotione patrū nūq̄ obliuione suppressa: Gloriosi principes terrę, quo mō in uita sua dilexerunt seruita & in morte non sunt separati. qua significatur manifeste sanctos Apłos die prorlus eodem, morte preciosa ad dñm transisse. dixerit schismaticum suum fouens dogma, illud esse referendum, nō ad eiusdem anni diē: sed quia eodem mensis Iunij die, annis tamen diuersis fuerint passi, quod sane glossema non admittit illius antiphonę contextus: quo dicitur. Ita & in morte nō sunt separati. Porro si Petrus uno anno passus est, & Paulus altero morte fuerunt annuo separati spacio. quod nullatenus admittunt, quę ex sanctis per nos citata fuere. e quibus urget potissimum: quod ait Amb. s. simul eos & uno die, &c. & quod scribit Hierony. eodē ipsos a Christibea ta morte anno, & Neronis imperij obiuisse. Ista certe nullum admittent cauilum. hinc merito reor, Pelagium scđm Romanū pon. beati Gregorij citra mediū p̄cessorem scripsisse, hęreticos; inuentū esse, q̄ non eodem die & anno sint passi Romę sancti Apostoli Petrus & Paulus.

¶ Finis.

Gloria Deo. Amen

ANNOTATI ER

rores in p̄tatione quam Commentarijs suis in Euangelia sancta quatuor p̄misit Iacobus Faber; cum succincta eorumdem consutatione.

¶ Propositio Prima.

¶ Quisq; Pontificum, similis esse debet illi angelo quem Ioānes in sacra Apocalypsi uidit p̄ medium ccelum uolantem, habentē euangelium æternū: & per hoc nihil quod sit extra euangelij limites curare.

¶ Consuatio.

I dixisset Iacobus Faber pontificē nihil debere facere aut curare quod contra euangelium sit: audiri forsā a quoq; potuisset, quīs & istud simpliciter ueritati aduerferetur. ut enim curę ep̄o esse debet euāgelij, quo illud amplexetur, teneat & sequatur, & ea sine quibus illius neq; intelligentiā assequitur maxime curare eum oportet euāgelio aduersame uidelicet euangelicum remoretur pcursum. Quando autē scripsit Iacobus absolute, nihil ab ep̄o curandum quod sit extra euangelij: q̄s illi non merito succenseat. Nempe liberales oēs ducit disciplinas esse spernedas, humanas insup cum ciuilibus tum ecclesiasticę politię constitutiones. Nobis dicat quęso, num sat fuerit ep̄o euangelium legere, relegere, mente cōp̄cti illud, & p̄ germana (quā p̄tendit Faber suis tradidisse commentarijs) intelligentia illis dies noctesq; incubere. Si dubio procul ita se gerat q̄spiam ep̄o: ita dei reget populū, quem admodum a thore Iacobo annis superioribus in ea regi ccepit diocesi, ubi doctrinā habenas tenuit. q̄ quali sit iam statu non ignorat hęc Senonēsis prouincia. Iacobū igitur pudeat temeritatis luce ac p̄bitæ poenitentq; quonā enim mō ep̄i officij pro debito gerere hō posset, si ignoret sacros Apłos & patrum canones? Si sufficiat euāgelij christianismo, cur eiusdem rector sp̄s sanctus ipsos beatos Apłos eorūq; successores & singulatim & generalibus sedentes concilijs pmouit innumeras addere constitutiones? Nunq̄ per Iacobi commentarios docebitur antistes quibus sint regulis celebrandi dei & sanctorū per anni circulum festi dies; q̄ sunt & quot consanguinitatis et affinitatis cum naturalis tum sp̄ualis gradus circa matrimonij sacramentum attendendi: qua seueritate cohibendi sint peruerse cupientes uere; quibus plectendi multis q̄ crimina p̄petrarunt: quanta discretione unicuiq; statui supintendere debeat: et impendere quod cōgruit regulariter in claustris uiuentibus, et quod seculari clero, quod laici populi cuiq; generi. Manifestum est, ut hęc aliaq; plurima quę regi domini debet eius uicarius antistes, recte gerat: non per nudū euāgelij textum aut Fabri cōmentarios sufficienter a quoquam posse consequi. non enim ad regendam politiam fidelium satis est sola diuini iuris proprie dicti, qualem etiam exclusis erroribus tradidit Faber peritia. Alioquin suo populo Deus per Moysem non tradidisset in libris Exodi, Leuitici, & ceteris, tot & tanta (quę huma-

parte one. 3.
ser. i. de nara
i sanctorum
petri & pau.

A

B

num uiuēdi respiciūt modū mandata, iudicia & cerimoniales regula
 las ut uerbi causa sup ciboz delectu, super cōsanguinitatis et affini
 tatis distinctiōibus, super uotoz obseruatiā, punitiōe delictoz, irre
 gularitatibus, super obseruandis in diuino cultu tēpore et ritibus: a
 lijsq; prope infinitis. Quod aut dñs p moysi et per eū populo tradi
 dit, nō solū quā iuris naturalis erāt et proprie diuini, uerū quoq; &
 quā illis impertinētia uel de se ad illa indifferētia: et nō tradiderit in
 euāgelio, cū re uera illa aut alia consimilis naturæ necessaria christi
 næ politiz forent: hoc apostolus et eoz dereliquit successoribus, quæ
 maximope curare tenentur. Videat igitur Iacobus q̄ ignorāter. erro
 nee et schismaticæ uel Aerianis, Waldensibus, et alijs hæreticis Lu
 theranos docere uoluit, dicēs Epō nihil esse curādū qd sit extra euan
 gelii. hic nihil aliud p̄ticularius dixerit: q; scia alios q̄dā scelytos uiros
 errore hūc scripturis et rōnibus dānatū nup exactius demonstrasse.

Prop. 2.

¶ Dei solius purus est cultus: ceteroz purus esse non potest.

Confuta.

¶ Hoc Iacobi unū principioz q̄ secundū fuerit mō non est ignotū
 eo si qdē in diocesi meldenſi ita profecit Faber, ut quēadmodū p̄ acta
 publica pōt constare, discipuloz eius hic de publico ecclēſie officio in
 die beati marci euāgelizate nouissimē p̄terito, uidelicet a. no. Mdxv.
 Letaniā reiecerit, populo suo denūciās sc̄tōs nō esse pro beneficiō
 a dño imperatoriū imp̄torados: Ille de horarijs suis chartulas eiu
 smodi letaniā sanctorū cōtinētes auulerit: alter sc̄tām dei matrē ni
 hil nos posse iuuare, nō reueritus est ore sacrilego pronūciare: tē alij
 q; nō possunt sc̄t̄i pro nobis miseris deū orare aut intercedere: Alij
 q; alta impia et blasphemā dogmatū præceptoris Fabri innixi præ
 sumperūt nō pauca in derogatiōē uenerationis sanctorū, nihili du
 centes prorsus q; et in iure pontificio locus sit ubi de reliquijs et ue
 neratiōē sanctorū speciatī agitur: q; christiā pietatis pars una latrā
 dicitur, q̄ cultus deo soli debitus significatur: altera hyperdulia quæ
 sublimioribus debetur creaturis, cuiusmōi sunt benedictissima christi
 ſti hūatatis et sc̄tā eius parenteria dulia, quæ sanctis pie impendi
 tur. Sp̄nētes præterea uniuersalis ritus ecclēſie, nec attendere uo
 lentes q; ut i superioribus cōmemoratū est, dicere nullius citra deū
 purū eē cultū, hæresis est Eunomij, Vigilanti, et alioz quorūdā deli
 ratiū hoim: quos post Faber secus est et Lutherus. Sup hoc aut ar
 ticulo respōdeat ludoco Clichthoueo lib. sup pius citato Iacob. Fab.

*Latine soli deo
 hypodulie sibi
 impozibiles re a
 tunc s. p. h. m. m.
 opit. s. a. p. p. p. p. p.
 d. d. d. e. f. m. m. m.*

¶ Verbum dei sufficit, hoc unicum satis est ad uitam quæ terminū
 necesse inueniendam.

¶ Error iste cōfutat? relinq̄ ex signatis mox in prima annotatione.

¶ Sola ueritas, quæ est uerbū dei, saluat: qd aut tale nō est, perdit.

¶ Error etiam iste superius reuulsus satis est.

¶ Primum ecclesia quæ tot martyres Christo cōsecrauit, nullā regu
 lam præter euangelium nouit: nulli cultum præter q̄ uni trinoq; deo
 impendit. Sane si ad hunc morē uiueremus, floreret nūc ut & tunc.

¶ His uerbis animū suum non obscure pandit Iacobus, & quoad ar
 tes liberales, & quoad apostolorū & patrū ac ecclēſie cōstitutiones,

cultūq; sanctorū, dū ait, quia si ecclesia præfens pro omnibus literis
 solū euāgelii haberet, & nulli sanctorū impēderet cultum: floreret
 nūc ut & tūc. Hæc fatemur, ut dictū est, nō modice Faber in diocesi

Meldenſi promouit. Ipse aut mō ex flore ut cūq; progenitos gustat
 fructus. O infelicē rex nouatorē q; plus sapere erri perſuauit ceteris

omnib; p̄sumēs q; Ch̄s ecclēſiam suā reliquerit in errorē tenebris: q̄s
 cōmētarijs suis estugare posset ipse q; hostis est ecclēſie: q; bus pro do
 gmatib; cū nō Clichthoueo agat, alijsq; q; nup de his differerūt p̄

uerſis dogmatibus. Quām uero cōsententē sibi existat Iacob? in eo
 q; dicit primæ uā ecclēſiā nullā nouisse p̄ter euāgelii regulā, uideam?

Si enī mōstratū fuerit ip̄m sibi manifeste obuiare: idubie cognosce
 qa spū dissentisōis act? calamū arripuerit. En qd in uo paucis accipe.

Iā p̄terierūt anni supra sex & uiginti: eplā ad p̄ios lectores, quā ut cū
 q; adhuc pie cū ecclēſia sapiēs opib; beati Dionysij p̄missit, Iacob? Fa
 ber exordis ita ad uerbū scripsit. Oim sane scripturaz sup̄mū digni

tatis apicē, summūq; dec?, augustā reuerētiā & autoritatē obtinere
 dignoscunt sacrosctā euāgelia, ut q; à deo pxime manauerint in di

sp̄sitos aios trāsſula, mox ea sequuntur sanctæ & arcanæ Iesu reuela
 tiones, apostolorū acta & epistolæ: p̄phetaz monumenta q; ueteris

legis cōtinēti organo, & hæc uniuersa duplici testamento et ueterē
 sc̄llicet & nouo contenta eloqa nominant. Porro eloqa pxime & di

gnitate & autoritate sequunt ea agiographa, sc̄tāq; scripta q; apo
 stolorū auditores ad fidelis ecclēſie institutendā futurā sobolē relinque

re. Inter quæ sunt diuini Dionysij Atropagitz sacratissima opa tā
 ta excellētiā dignitate eminētia, ut cōmēdatiōis eoz null? unq; uer?

bis ualeat asseq̄ summā, hæc Iacobus, Et rursum in tertij capitis libri

Prop. 3

Cōfutatio

Prop. 4

Cōfutatio

Prop. 5

Cōfutatio

D

diuinorum nominum scholijs sic in forma scripsit. Prima sacra eloquia sunt scripta prophetarum & apostolorum utriusque testamentum completentia, suntque primo in loco et dignitate et auctoritate constituta. Secunda uero eloquia sacra pater, scilicet Dionysius ponit elementa theologica diuini Hierothei, & secundo loco proxime eloquia apostolorum (quae sunt Christi dei, & quae a deo uncti spiritum sanctum omnium uberrime acceperunt) sequentia, sua uero scripta sancti patris religiosa humilitate loco quodam longe inferiori re collocat. Sic ibi, Vt rimò Iacobi sententiarum adhibebim⁹ fidem an illi quae iam senex emisit dicēs, primæuā ecclesiā nullā regulā p̄ter euangeliū nouisse; an huic quae media ætate asseruit p̄ter euangeliū, totiusque sacri canonē beatos Dionysium et Hierotheum, ceterosque apostolorum auditores nonnulla ad fidelis ecclesiæ futurā instimēdā sobolē, agiographa sancti quoque edidisse scripta? pugnāt etenim secū duæ quae audim⁹ Fabri sententiā. Altera ergo alterā pimit. Quae aut pro cōperto tenet ecclesiā quae diuini scriptis Iacobus, utpote quae libros habet quibus ecclesiæ primæuæ uiuēdi regulas tradiderūt ultra euangeliū beati Clementis, Dionysii, Ignatii, Polycarpi, Papias, Hireneus martyres, Hierotheus, alijque plurimi sancti doctores; siquod constat quanta sit reprehensione dignus Faber, quod cum prius iunior recte scripsisset, ut delirus senex plane desipuit, asserens nullam in primæua ecclesiā (quae etiā ad recentos producit annos) fuisse uiuēdi regulam præter euangeliū. Hoc aut ei persuasit humanæ salutis inimicus quo ab ecclesiæ cōstitutis (per quae disciplina in fidei populo utuntur) retinetur) auctoritate sublata seueritas disciplinæ penitus eneruari, & agere cūlibet impune placita liceret, qua inuentione (heu heu) quot occiderit animas diabolus Iacobi Fabri usus eloquentia: non est ignotum.

Prop. 6

¶ Euangelij lux sese tandem mundo rursum hac tēpestate insinuat, qua plerique diuina luce illustrati sunt adeo, ut præter alia multa à tēpore Constantini quo primitiua illa quae paulatim declinabat desit ecclesiā, non fuerit maior linguarum cognitio.

Cōsuetatio

¶ Ecce suauissime adulat sibi Iacobus & bilingues non parū effert, prædicās diuina eos illustratos luce. Iam iam, ut dixi, non ignorat Se nonū prouincia (ut de remotioribus silē) quae feliciter euangelicā promouerint lucē hac tēpestate. Atque multilingues pro luce infaustas et rotū ac heresum reuexerūt in ecclesiā tenebras, quibus nisi ut obstitere rēt inspirasset dñs, quibusdā fidelium: non dico eorum quae pastorum cathedras

occupat, sed aliorum) modicum id quod lucis erat ueræ et salutaris doctrinae, ferè extinguitur uidebat. At iam dño deo nō honor sit et gloria ac immensa gratiarum actio: cedere cōperūt luci eius modi per linguarum peritiam inductæ nebulæ. Quæta aut fuerit p̄sumptio in Capnio, Fabro, Erasmo, Luthero, Melanctho, Oecolapadio, eiusdem farinae uiris, quorum multos gloriose hic exprimit idē Faber sibi p̄suasisse, quod minus recta haberet noui testamenti ecclesiā intelligētia, quod illi mundo sua linguarum arte tradidissent: non est modum opus exponere. Rei progressus (quod certe in exordijs fieri non poterat: quoniam non parua hominum parte uerborum lenocinio circūuenerat) pala effecit quod sint de re christiana bene merito: quod sit inconsultū putare quod de Græcorum lris ecclesiæ catholice (quæ latina ferè est) puenire queat meliora. Quoniam tñ homines isti plurimum linguarum scientes mundo sese exhibuerūt & elegantissimos, quæ dei dona quae rara sunt facile sibi incautorum ois generis hominum aios conciliauerunt adeo, ut stultorum infiniti numerus eos qui per dñs haberent, & uelut oracula ducerent illorum scripta: et si prudentiorum quos rerum theologarum non oīno expsilinguū erroris fatagebat, per fidei zelo resutare non sinebat libere loqui, uerū quod non syncere moueret audiebat: Putauerūt itaque seculi nostri oim ordinum hoīes innumeri certa esse & catholica quæcumque scribebāt Capnion alias Reuchlin, Faber, Erasmus, Luther, & collegæ: cum debuissent rationis lumine si per ecclesiā erāt filij per sensisse: quod de istiusmodi olim tradidit hominibus post uarias experientias beatus Augustinus dicens. Si didicisse arbitraris quod adhuc ne fecis, non plane didicisti: sed temere credidisti quod libere audisti: et rursum respit tibi falsiloquum per suauiloquiū. Hæc nimirum Augustini prudentissima uerba ad quæcumque dirigunt eorum quae dulcedine sermonum Fabri, Erasmi, & Lutheri capti ac similia, quæ scriperūt crediderūt potius ueritate continere, quæ soliti fuerant audire. Hinc inuidia quoslibet agitari (spiritu maligno procurate) cœsuerunt oēs: quæ grecizatibus non esse sine iudicio audiendum, prestabat. & hoc modico diturnum etiā hoc in Christianissimo regno cursum pene liberæ deuius habuit et rot instat factiois Arianae, quæ huiusmodi dæmonis inuentione uniuersum pene orbē sua infecit peste. Quæadmodum etiam in ecclesiasti, legitur hysto. Arrio & peruersis eius fauentes impietatibus, incautorum auribus hominum, & quæ ipsam super quae latu fuerat ecclesiæ aduersus eiusdem Arianae dogmata iudicium minime intelligebant, assiduis inuerebant querelis

L. 2. de aia & eius ori. ca. 9. pte operi 9.

L. 10. ca. 12.

Arrio commiserendū esse: utpote cui dicebant, sed profecto mēda-
 cissime, generatā fuisse inuidiā, & pro simultatibus priuatis episcopū
 suū rem cōtentiose exagitatū esse amulationis studio confixū, q̄ Ar-
 rius apud plebē satis charus haberet. En Alexandria Aegypti pri-
 mas, ut optimus Alexander, diuinitus ad plationis apicē euectus: cui
 B. successit Athanasius, quē prius ad sacerdotiū promouerat, & secū-
 duxerat Nicā cōtra hareses Ariū in maximo illic celebrato patrū
 cōcilio militaturū: post longā patientiā, post tētata media uaria, qui-
 bus sacerdotē suū Ariū a cōcepta prauitate reuocare studuerat, ut
 illius animā liberaret à morte, fidei zelo motus urgenteq; pastorali
 cura procurauit ut debuit, puerfam eiusdē Arii blasphemā in ipso
 sacro dānari cōcilio, relegariq; authorē. Et nihilominus auditi sunt,
 q̄ eandē haresim fouebāt dicētes oia aduersus Ariū acta, p̄ inuidiē,
 seu amulatiōis malū à sancto uiro Alexandro, pcurata fuisse. Itidē &
 in sancta Cōstantiensi synodo inique molietēs impedire cōfirmatio-
 nē dānatiōis p̄ dñm ep̄m Parisiē, studiū generalis ciuitatis eiusdē cō-
 filio & doctrinali sententiā usum, de erroribus Ioānis Parui factā, cō-
 similit̄ p̄ exebāt inuidētis odij calūniā. Et profecto nō defuerūt sedu-
 ti hoies nōnulli q̄ dudū p̄ hanc ipsam dēmōis artē, & inchoatū exa-
 mē, & inde secutū scriptorū Lutheri iudiciū remorari in nō olo-
 gīæ sacre collegio niterent. At fortior p̄ualuit ueritas, uincētq; tadē
 in oibus. Istiusmodi autē dolis, alijsq; plurib; nullo min⁹ hūanę salutē
 aduersis, dēmō ipse usus p̄ hoies pditos, q̄ miserabiliter ueluti māci-
 pia illi sese dedit, & q̄si eius organa aut mēbra forēt, q̄ ipse cupit exe-
 quant; his supioribus obtinuit annis p̄mittēte deo, ut nō modice co-
 lescerēt factiōes Fabristarū & Erasmitarū, q̄ in plurimis Lutheranę
 p̄sidie capita sunt. Porro cū Parisiē, theologi p̄ sui officij debito sa-
 tagerent s̄p̄ius in eiusmodi p̄sulentēs doctrinas diuina mouere ar-
 ma: repressi fuere non semel, dicebaturq; eos non ueritatis amore,
 ōdioq; falsitatum, sed doctissimorū hominū moueri: q̄ illos pluriū lin-
 guarū peritiā (quas ignorant, & eis proinde inimicant) florere uide-
 rent, & ob id summis gratissimos uiris esse. Iam autē ut sese negociū
 aperiret, sua pietate dñs indulsit; & agimus liberius. Sperandū proin-
 de est, quoniā errantiū miseris dñs nōlit ulterius istorū temeritatē
 hoim sustinere in animarū p̄cioso redēptarū Christi sanguine iacturā,
 q̄n̄ tū illoz, tū alioz consulsens salutē, quorundā excitauit aios, ut tā

licentioso prius maloz cursu iuriū humanorū praesidijs obfisterēt.
 ¶ Nostros (ait Faber) in euāgelio scribēdo cōmētarios & parādō q̄
 tenebras mētis discuterēt, & ea quādā ueluti purgationē expectā-
 tioz laborib; nō incubuim⁹, ut inopes magis à deo pēderem⁹. Etem
 me nō latebat, diligentia q̄ studio et euoluēdis libris p̄stat, hoc sacro
 rū afferre nō posse intelligētia, sed eā dono & gratia esse expectādā.
 ¶ Tria in præsens uerbis cōplectitur Iacobus, quæ suū authorē
 trifarū seductū planē manifestant. Primū q̄ Commentarij eius ab
 hominū mētibus tenebras excutiūt, & suscipiendā luci p̄parāt, ac
 purgationē quādā in eis purgāt: quāuis lucē nō inducāt ueritatis.
 Alterū q̄ scribendo eiusmodi cōmētarios noluit p̄cedentiū patrū
 legere scripta, & illa sequi: sed magis à deo expectare sacri euāgelij
 intelligētia, ut, si q̄ diciturus erat, nō p̄ hominē, sed à deo citra mediū
 consequerēt, ab eo uno pendens. Tertiū est, diligentia humanā quæ
 studio & euoluēdis libris p̄stat, nō afferre cuiq; euāgelij sanā intelli-
 gentiā: sed à deo mere gratis homini cōferri. In primis nobis expo-
 nat ipse, q̄ philosophus est, quā uirtute aut efficacia cōmētarij e-
 ius ab hoim mētibus nebulas repellūt, easq; purgāt: lucē tñ nō asse-
 rūt ueritatis, pro explorato em̄ habet q̄s q̄ philosophia fidē cōiū-
 xit: q̄a neq; in naturalib; neq; in sp̄ualibus caligo eliminat, nisi lucis
 infusioe. Re etem idē prorsus est effugare tenebras, & lumen indu-
 cere: nihil quippe aliud sunt tenebræ q̄ lucis carentia. Hinc actiōne
 una radij solis, aeris in aurora propellūt obscuritatē: & asserūt lumē,
 & in spiritualibus iudē penitus. Formaliter em̄ p̄ infusam menti rei
 cuiuslibet notā opposita pellit ignoꝛantia: siue in praxi fuerit, siue in
 speculatione, & gratiæ seu charitatis animæ facta collatio: expulsio
 formalis & quasi actiua est tenebrarū peccati. Inanis itaq; prorsus est
 quæ excogitauit de suoz ut cōmētariorū Iacob⁹ ratio: q̄ somniat
 eos mētibus pellere tenebras, easq; purgare: lucē tñ nō afferre uerita-
 tis, q̄ uno uerbo fateor: q̄d uerissimū est, Iacobū (ceu Cayphas) uati-
 cinatū eē nesciū, ac p̄ter sp̄e. Pro luce etem euāgelicę ueritatis: ha-
 sum & blasphemiarū haud raras attulerūt Fabri cōmētarij mundo
 nebulas. Præterea cū ad huiusmodi cōscribendos cōmētarios aim
 K
 appulit, q̄ro an eius mēs expulsis oibus nebulis ignoꝛatię, plene erat
 euāgelica p̄fusa luce, an minus, utrūuis dixerit: cōcedat necesse est
 hoc p̄ alioz cōmētarios in eo factū id esse, si illustrat⁹ erat: aut futurū

Propo. 7

Cōsuetatio

1

si adhuc tenebrosus. Ait namq; cōmentariorū esse, ab anima propul-
sare ignorantiarū nebulas: & ad scopū hūc suos cōscribere p̄motus
est. Cū igit̄ eo doctore ut p̄paret mens ad diuine susceptionē vitatis,
cōmentarij, hoc est textuū expositionis regant (Alioq; cur ob id
suos ediderit, proferat) Quid est q; hac via uniuersum decreuit Chri-
stianismū suo pte ingenio iurare, & ipse à maiorib; suis, sanctis uide-
licet ecclesiæ doct̄oribus edoceri, aut ab ignorantia nebulis purgari
dignatus est? O execrandā & uere defendā singularitatis supbia,
noluit Iacobus explicaturus sacra euāgelij mysteria (que p̄æ nimia
difficultate putat antea non satis plane fuisse fidelibus referata) patrū
p̄cedentiū libros euoluere: homines non placuit habere p̄ceptores,
ut ipsi magis à deo p̄deret, q̄ illi mō nō hūano, sed miraculoso, gra-
tia & dono inspiraret & insuaderet q̄cūq; scripturus esset. Ecce par cu-
piuit esse Faber, p̄phetis, euāgelistis, ac apostolis, & p̄sertim Paulo, q̄
de se nō p̄sumptuose, sed pro ædificationē Galatarū deo non ingrāt̄,
eis dixit. Notū uobis facio fratres euāgelij qd euāgelizatū est à me:
quia non est secūdū hominē: neq; enim ego ab hominē accepti illud
neq; didici sed p̄ reuelationē Iesu Christi. Si nēpe (ut sibi adulat̄ cre-
didit Faber) non humano studio & labore in p̄legēdis aliorū cōmēta-
rijs impēlo, q̄ ceteros doceret habuit: diuinū ius siue nouū euāgelij
rijs tradō, non est secūdū hominē. neq; em̄ ego ab hoie accepti illud
neq; didici: sed p̄ reuelationē Iesu Christi. O iniquā cogitationē! Lucī
fero in sp̄i Iacobi immisiā. à toto orbe sua uult legi scripta homo q̄
oēs ferē olim dānatas in illis restaurat hereses: & sanctorū ecclesiæ do-
ct̄orū libros euoluere spernit. Digna certe pro temeritate iā recipit.
Qd̄ em̄ hic sese astitisse iactat: mera fuit dei tētatio, secūdū speciem il-
lā, qua omisso studio q̄s alios instruere p̄sumpsit, existimās q̄ debeat
illi deus desursū scientiā in mittere, q̄ qd̄ tēntationū pars p̄ eos est si
gurata: de q̄bus inq; propheta: Tētauerūt deū in cordib; suis: ut pe-
terēt à deo escas animab; suis. Deū si qd̄ plane tētāt: q̄ habēs uia ho-
mana cū dei uniuersali auxilio, ut qd̄ agendū incūbit, exeq; ualeat: il-
la sp̄eta, uult modo sup̄hūano in se uel p̄ se idip̄m fieri. que admodū
isti pueri Hebrēi, qui naturalibus auxilijs licet escas possent habere:
Deū tñ tētātes petierūt ut eas daret p̄ miraculū a iabās suis, i. anima
libus proprijs concupiscentijs. Sic n̄ Iacobus, cū instar sanctorū Ber-

Galat.

L

Psalm. 67

nardi, Anselmi, Thomæ Aquinatis, Bonauenturæ, & ceterorum,
orationibus & assidua lectione eorū: quæ originales beati ecclesiæ do-
ctores Dionysius, Cyprianus, Basilius, Chrysostomus, Ambrosius,
Hieronymus, Augustinus, Gregorius, & cōsimiles scripsit: uerā
& catholicā diuinorū eloquiorū cōsequi posset intelligentiā: hoc tñ
humanū aspernatus est mediū, & miraculose à deo solo & p̄ se, di-
gnū qui illustrare semetipsum reputauit. Non sic certe ipse Christ̄
dñs. Verū cū pro nostra instructione & salute à diabolo sese permī-
sisset supra pinnaculū templi statui, illiq; tentator suaderet, dicens. Si
filius dei es: mitte te deorsum. Respondit dñs: Scriptū est. Non ten-
tabis dñm deū tuū: quasi dicat, cū p̄æsto gradus habeā, per quos de-
scendere possim naturali modo: deū tentare, si medio supra naturā
hinc deorsum moueri pro tuo uoto cuperē. Qui enim ut p̄dictū
est, neglectis cōmunibus dei beneficijs, q̄bus potest qd̄ debet agere,
uelut singularis diuinitus in se uel per se fieri gestit, unde mirabilis uī
deatur: diuini p̄uaricator est mādati, quo ait. Dñm deū tuū nō tenta-
bis. Quod pie recognouit fidelis rex Iuda Iosaphat: q̄ dñs dixit. Cū
ignoramus quid agere debeamus: hoc solū habemus residū, ut ocu-
los nostros dirigamus ad te. Et sanctus patriarcha Abraham in Aegy-
ptū ob sterilitate progressus, cū propria periclitari uita formidaret, uī
diceret Sarā sibi esse uxore: licet dño inspirate illuc fuisset profectus,
nō tamen dñm tentaret, nihil uoluit omittere eorū quæ citra culpam
oro tuenda uia efficere poterat, de cuius factō ita scripsit diuus Au-
gustinus. Abraham uxore tacuit, non negauit: coniugis tuendā pudē-
titiā cōmittens deo, & humanas insidias cauens ut homo. quoniā si
periculū quantum cauere poterat nō caueret: magis tētaret deū, q̄ spe-
raret in deo. Libro autē de ope monachorū p̄clare sup̄ hac deū tētati-
ua scribit inquis. Non em̄ q̄a dixit deus. Inuoca me in die tribula-
tionis: erua te. &c. propterea non debuit fugere ap̄tus, & p̄ murū in
sp̄orta submitti, ut p̄sequentiū manus euaderet: sed expectare poti⁹ ut
cōprehēderet, & eū sicut tres pueros de medijs ignib; dñs liberaret,
aut propter hoc nec dñs dicere debuit. Si uos p̄secuti fuerint in unā
ciuitate: fugite in aliā, q̄a ipse dixit. Si qd̄ petieritis in noie meo: dabit
uobis. Sicut ergo q̄s p̄secutionē fugitibus discipulis Chri obice-
ret huiusmodi q̄stione: cur non sterilit potius, & inuocato deo p̄-
cipis mirabilia sic eruerent, ut Daniel à leonibus, & Petrus à uinculis:

M

Matth. 4
Luca. 4
Deute. 6

1. Par. 26

Gene. 12

1. Sb. de ciuita.
dei. 16. cap. 19

N

Cap. 16. parte
oper. 5.
Psal. 49
Act. 5
Dan. 3
Matth. 10
Ioan. 14

Deut. 9

Act. 4.

Respondere non se oportuisse tere deum: sed tunc eum talia si uellet esse factum, cum ipsi quod faceret non haberet. cum uero eis fuga in potestate differret: etiam si ipsa liberant, non nisi ab ipso liberari. Sic etiam dei seruus opantibus, & ualētibus exemplo & precepto apostolico manibus suis uictum comparare: si quod ex euangelio mouerit questionem de uolatilibus caeli, quae non seruit neque metuit. &c. facile respondebit. Si et nos per aliquam uel in

Math. 6.

firmitate uel occupatione non possumus operari: sic ille nos pascat & uerset, quemadmodum aues et lilia, quae nihil operantur huiuscemodi. Cui autem possumus: non debemus tere deum non stru. quia & hoc quod possumus: eius munere possumus. & cum hic uiuimus: illo largiente uiuimus, qui largitur

O

est ut possumus. Haec Augustinus. quae si humili corde legisset laqueum: per beatum primum Augustinum dominus eum docuisset pigre de maioribus & ecclesia sentire, & per homines sanctos libere uelle instrui: neque in eam prolabi caecitate, ut crederet diuinorum notitia, quam assequuntur humiles studiosi uigilando diu nocturnis, catholicorum doctorum scripta legentes, non eis ex dei dono accederet: cum uerissime locutus sit Augustinus dicens. Quia etiam hominum ministerio aut adiutorio Paulus in sporta demissus liberatus sit: non nisi tamen beneficio domini factum est illud. Et rursum. quod quicquid frugis assequitur homo, quis per homines alterius officium: id dei munere obtinet. Et non plane tetraisset deum, contra dei mandatum expectans a deo citra medium colesse, quod aliorum fidelium doctorum more poterat, si uellet de diuinis non se quatuor illi aut ecclesiae opus erat. Quis autem non uehementer admiret uiri huius temeritatem: quod non erubuit mundo scribere se maioribus libris non fuisse scrutari, ut id de doctrina quam posset alius tradere sibi compararet,

Eccle. 39.

cum spiritus dei per quem scribi fecerit: Quia sapientia omnium antiquorum exquiret sapientem, & in prophetis uacabit, narratione uirorum nominatorum colesse uabit: occultata prouerborum exegret, et in absconditis parabolarum conuersabit, & alibi. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium: & in prouerbijs eorum conuersare. Unde & in superioribus ex sermone Hieronymo sumo edocti: quemadmodum & sapientis Salomone, et Apostoli Pauli alios docturi, non modo curauerunt proficere quod deo eis reuelate didicerat: uerum quae & ea quae proprio labore in scriptis legerant Ethnicorum. Quia itaque dignum se intolerabili arrogantia reputauit Iacobus, quia deo per se non per homines (ut caeteri homines) per miraculum doceret: quod non iuste eum commouisse decerneret, quod ab erroris perfunderetur spiritus: quod uel sero humiliter animaduertere det illi Dei misericordia. Amen.

Ibi. ca. 8.

ANNOTATIO

tionem in commentarijs Iacobi Fabri in Mathaeum.

Thamar oino insignis iusta et prudens ex historia sacra cognoscitur: et neque peccatrix: et ut iustitia impleret se ut peccatrice demonstrauit.

Prop. 8
CAP. I.

Gene. 38.
Lofutatio

Vantulus si fuerit Thamar insignis iusta & prudens, de his praeconijs perpari sane meminerunt eloquia sacra: aut nos doceat Iacobus, quae scriptura enunciat insignem fuisse Thamar, iustam & prudentem. Hoc, opinor, non est doctus. De ea solum dicit quod laudare sonare uideat: quod secundo eius uirum mortuo, uerbis soceri iudae audiens (qui ei dixerat: esto uida in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus) abiit & habitauit in domo patris sui. Quicquid uero de ea propter hoc unum uerbum scriptura narrat: minime profecto foeminae uirtute praetendit, sed crimine plane redolet, quod autem hic asserit Iacobus, non peccasse uidelicet eam, se se fecero per dolus prostituendo: ut plane erroneum omnino reijciendum est. Porro concubitus omnis extra matrimonium: flagitium capitale est, etiam inter solutas personas quae simul contrahant sint capaces. Alioquin non diceret scriptura. Ecce autem post tres menses nuncia uerunt iudae dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, & uidetur uterus illius intumescere. dixitque iudae: Producite eam & coburnat. & reuera si de alio coecepisset uiro quocumque, pro criminis poena mortem subiisset: quod non fieret, nisi pro mortali noxa. Manifestum est autem quia socio uxorem non habere (naturali id uetante lege) nequibat. Enormis itaque multo peccauit Thamar, se uelut scortum (ut dicit scriptura) exhibens scienter concupiscentiae iudae soceri: quae si turpitudinem eiusmodi cum soluto admittisset. Fuit enim actus ille ueneris non fornicatio simplex, sed incestus, nulla excusatus lege. Nempe inter socerum & nurum neutrumque matrimonium legitimum esse poterat. Hinc sciens iudae illicitum proflus esse commercium tale ultra dicente scriptura non cognouit eam. Et quae non ignorans consimiliter ipsa Thamar esset, quod nullatenus per legem naturae licebat carnalem inter socerum & nurum copulam admitti: & ob hoc, quod nunquam sciens iudae eam uellet cognoscere: quam grauius flagitium longe foret, quam cum

Gene. 38.

Q

P

scortō misceri: quod passione uictus, mortaliter tñ peccando cōmī-
 sit. uidiuitatis mutatis uestibus, meretricem se esse, quo illum falleret,
 mentita est: habitu, loci statione, & cæteris accōmodis ad nefas pro-
 curandum signis: cooperta etiam ne agnosceretur facie, quīs in quā
 illicitum optime nosset quod agebat. Alioquin si per legis
 indulgentiā licere poterat, iusq; in fœderū haberet, ut filijs mortuis se
 men in ea fuscitaret: cur id nō poscebat ipsa palā? prolis tñ fœminea
 cupiditate uicta: nō detrectauit etiā modo reprobo ad id ut perueni-
 ret contēdere, si concubitus ipse potuisset quomodo cūq; (qd tñ nul-
 latē^o ualet) excusari: bis nihilō fecius eo in factō Thamar peccasse,
 alias cuiq; prudētī certū esse debet. Primo quoniā semetipsam impu-
 dētē scādalizauit: locū scilicet meretricū accedēdo, ibiq; (ceu uena-
 lis foret) instar scortī sedendo, qua arte uolēs effecit ut ipse Iudas fa-
 cinus cōmiserit, opinat^r cū meretrice rē habere uoluptuosam: quod
 nō erat absq; eiūsmodi dolis facturus. Certū est em̄ hoc iuste & pro-
 batar matronæ minime posse licere. Præterea q; proximis scandalū
 uere actiū dedit: eos omnibus circūstātīs ad nefarios prouocans
 luxuriæ actus, quod ipsi Iudæ cōstat euidētē cōtīgisse: quia euismo-
 di illectiuis captus est. de quo dicit textus. Quā scilicet Thamar, mē-
 titis habitu & gestu, cū uidisset Iudas: suspicatus est esse meretricē,
 & quod mox in eo obuēnit, libidinis scilicet stimulis uinci, & facin-
 ri cōsentire, in alio poterat simili mō contingere: etiam si decreuisset,
 Thamar nulli se uirosq; cōmunicare p̄ter Iudā. Peccato igit qd specia-
 liter scandalū dicit: Deū offendit Thamar. Item & mēdaciō: quod
 factis multipharia ppetrauit. Nihil em̄ pro sentētia refert sanctorū:
 si q; uerbo sciens ut fallat falsum enunciat, aut innuat factis. Scelere
 igit triplici animam suam fœdauit Thamar: incestu scilicet, cōtra id
 quod p legem scripsit dñs, Non mœchaberis, agendo, mēdaciō: cō-
 tra id, Nō falsum testimoniū dices, quia os quod mentit, occidit ani-
 mam, & dño dixit Dauid, Odisti dñe omnes qui operantur iniquita-
 tem: perdes omnes qui loquunt mēdaciū. Et deniq; scādalo, cōtra
 id quod dñs dixit, Vā hūmundo in scādalis, & Vā hūmōmīnī p quē
 scandalum uenit. Quā autem Priscillianistæ hæretici pro suis occul-
 tandis impietatibus, dicebant licita esse mēdacia, suum partim cō-
 lorantes errorē per factū ipsius Thamar: cuius in factis iustificabāt
 mēdacia (in quo eoz se præstat Faber discipulum;) librū aduersus

Gene. 38.

Exod. 20.

Sap. 1.

Psal. 5.

Matth. 18.

S

illorum stultitiam scripsit Augustinus ad Consentium: cui nomen de
 dit, contra mendaciū, & uno loco ita pro re præsentī definiuit. Cur
 autē isti scilicet Priscillianistæ, imitandū nisi Thamar existimāt men-
 tientes: & imitandū Iudā nō existimāt fornicantē, ibi em̄ utrūq; le-
 gerūt, & nihil horū scriptura illa siue culpauit, siue laudauit: sed tantū
 modo utrūq; narrauit, & iudicandū nobis utrūq; dimisit. Sed mirū,
 si aliquid horū imitandū impune permisit. Hæc ille. Ob ratiōes itaq;
 quæ partem explicauimus: sancti doctores Thamar peccasse decer-
 nūt. Chrysostrōm em̄ sup Matthæū istud differēs Iudas autē genuit
 Phares & Zarā de Thamar: ait q; nō solū quia carnē suscepit, & ho-
 mo factus Dei filius: admiratione dignus est, sed quia etiam natus ta-
 les progenitores habere dignatus est, nihil de nostris uilitatibus eru-
 bescens, Idq; ab ipsis Euangelista in itis prædicauit, quia scilicet illū
 nihil pudeat omnino ex peccatoribus carnis assumptæ. Ambrosius
 uero super Lucam de eodē Thamar loquens negotio: Sancti Mat-
 thæi, inquit, consilium à rationis iustitia non abhorret. Nam cum
 euangelizaret secundum carnem generatum esse, qui omnium pec-
 cata susceperat: subiectum iniurijs, subditum passioni: nec hoc qui-
 dem putauit exortem asserendum esse pietatis; ut maculatæ quoque
 originis non recusaret iniuriam, simul ne perderet ecclesiam de pec-
 catoribus congregari. Hieronymi autem absolutam hoc in loco te-
 nemus sententiā. Is enim super Matthæum. Notandū inquit in ge-
 nealogia Saluatoris, nullā sanctæ assumi mulierē: sed eas quas scri-
 ptura reprehendit, ut qui propter peccatores uenerat: de peccatori-
 bus nascens, omnium peccata deleret. Non parū istud Hieronymi
 assertū distat ab eo quod scripsit Faber, longe etenim absunt: nullā
 in genealogia saluatoris sanctarū assumi mulierē, sed eas quas repre-
 hendit scriptura, & quod ait Faber: Thamar omnino insignis, iusta,
 & prudens ex historia sacra cognoscit, & nequaq; peccatrix, iusta
 (uti p̄scriptum est) docere nequeat Iacobus, ubi in scriptura aliter sit
 commendata Thamar, q̄ expressimus: firmiter credendū est & des-
 fendū: quia non semel illo in tempore Thamar deliquerit. Neq; ideo
 iustificatur q; Iudas dixerit: iustior me est, negatiue siquē istud, q; de
 fidei necessitate sit accipiendū: inde conspicuū reddidit: quia si asser-
 tione quis illud intelligendū contendat: statim per dialecticam fateri
 compellitur, quia eo in cōmērcio carnali iustus fuerit Iudas, & non

parte opū. ca. 14.

Gene. 38.

Hom. 3.

T
Cap. 3.

peccauerit. Voluit itaq; Iudas significare; q; Thamar minus se peccauerit, tū q; ille non tradens ipsi Thamar tertii filii Selā; & legem & datā ei prauaricatus est fidē, tū q; nō amore prolis (sicut ipsa Thamar illius credit expetiuisse cōcubitū) sed furore cupidinis accessus; eā quā scortū suspicatus est accessit, libidini satisfactorus. Alias tñ peccauit, ut est predictū, mulier ipsa. Quod his etiā uerbis Hieronymus docuit; quā in marginali glossate legunt. In Hebræo habet iustificata est ex me. Non q; iusta fuerit; sed q; cōparatione illius minus male fecerit, non uaga turpitudine, sed regrendo filios. Sic ibi. Quod si usq; legat in sanctorū scriptis, qd primo occurrit uideat innuere: Thamar in re de qua loquitur nō peccasse; id sanē uenit pro uerentia scriptorū accipiendū & exponendū; scilicet q; tria illa q; ppetrasse eā monstrauimus peccata, propter solū prolis desiderii q; motu ut sic ageret, fuisse peccata; nō aut inmoderata carnis cōcupiscentia in multo secundū iustitiā rationē imminuta fuere. eā uero simpliciter excusare, quasi in oibus non peccauerit; omnino scripturis & rationi cōtrariū est. Magis aut ex hoc diuina magnificari debet sapientia; quā attingens à fine usq; ad finē fortiter, nouit etiā puerse hoim facta & scelera in electorū suorū cōmodū cōuertere; qd de adulterio Dauid regis cū Bersabee, ac nequā regibus Iudæ in eius sancta generationis descriptiōe numeratis, planē cōstat obuenisse. Neq; est qd pacto etiā credendū Fabro, qui ipsam Bersabee à peccato suo iure simpliciter immunē decernit, sed profecto omnino erronee; ne quāq; enim quālibet ab rege uocata sit & suasa, persuaderi ut consentiret adulterio potuit citra crimen, ui potuit innocens opprimi, sollicitati autem uel regi in flagitio consentire innocenter haud potuit.

Sapient 8

Prop. 9
CAP. II.

Cōfutato
X

Luce. 2.

¶ Nemo ex Hebræa plebe Christo nato suam pacem requisit, ne molumen suum secutus est; nemo suam salutem. Sed ipsis eam negligentibus, gentes (quæ per magos figurantur) illam non modo secutæ sunt; sed & affecutæ, atq; adeptæ.
¶ Hæc cū euangelio manifeste aduerferent heretica decerno, certum est ex B. Lucæ cōtextu habemus; q; Christi natiuitas, de qua loquitur Iacobus, non primū gentibus euangelizata est; sed Hebræis, pastoribus scilicet quibus omnium Iudæorū uice semetipsum salutē paruitus factus dñs obtulit, & quidē celeberrime; ut puta per angelū dñi, qui dixit illis, Ecce euangelizo uobis gaudiū magnū, qd erit omni

pōpulo: Iudæo scilicet & Gentili, qui credere & obcedere uoluerit, quia natus est hodie saluator, qui est Christus dominus &c. Quod autē Pastores illi Iudæi annuntiati non neglexerint salutē, uerū omnī diligentia requisierint eā; non tacuit Lucas, sed uigilanter monumētis literarū prodidit dicens. Et factū est ut disceserūt ab eis angeli in cœli, Pastores loquebant adinuicē: Transseamus usq; Bethleē &c. sequi. & uenerunt festinantes, & inuenerūt Mariā & Ioseph, & infantē positū in præsepio. & quæ sequunt. Itē sancti, Symeon iustus & timoratus, & Anna uidua sacra, Apostoli q; & Discipuli quos per se Christus adultus ad nouā suā uocauit religionē; nome omnī cum pietate & promptissima obcedentia Christū sunt alacriter secuti, qui uera eorū pax erat lumē & salus; quid ergo præsumpsit Faber asserere dicens; Nemo ex Hebræa plebe suā pacē requisit, ne molumen suū secutus est, nemo suā salutē; sed omnes eā neglexerūt. Absolute locutus est; nemo inquit; quod non potest quis nimitū de mirari; qui ecclesiæ non ignorat exordia. Lique enim per Apostolicos actus quos beatus Lucas literis mādauit ad prædicationes Petri, Ioannis, Stephani, & ceterorū, proximis post susceptū in igneis linguis spiritū sanctū diebus, nō pauca Hebræorū milia Christū suā pacē, lumen & salutē, feruentissima deuotione fuisse, non ad tēpus, sed constanter secuta. Planē ergo hic delirauit Faber; nec se liberet si dicat; Hebræos Christū non quæsisse, sed oblatū quosdā acceptasse. Reges autē gentiū primitias illi requisitisse non oblatū. Nepe si sese illis per stellā non obtulisset natus saluator, ceu per angelos Iudæis; eū minime ualuisset requirere ipsi magi, quia uerū est qd post modū dixit. Nemo potest uenire ad me, nisi pater meus traxerit eū, & nemo uenit ad patrem, nisi per me.

Act. 2. &
aliis cap.

Ioan. 5

¶ Pœnitentia, respicientia est seu sententiæ mutatio, conuersio, reuersio q; ad deū motio; quæ præq; sit spiritus sancti aduētū. Sanctū & desiderabile nomen, non carnis afflictio, non maceratio, & post pauca. Ergo & Ioannes & dominus postea ad magnam dulcedinē inuitabant, quando uocabant ad hanc pœnitentiam.

¶ Hæc partim Iacobū docuit hæreticus Luther, & præsertim in eo qd dicit pœnitentiā; nomē esse desiderabile, pœnitentiāq; non esse carnis afflictionē aut macerationē; sed respicientiā &c. Sūt enī ferē uerba hæc, q; me legisse memini in epistola quā opusculo qd de indu

Cōfutato
Y

gentijs Luther dudū edidit, præmiserat. Sunt autē ista, omni proba-
bilitate carētia, inopinabiliq; & scripturis sanctis dissona. Quod in
superioribus quia euidenter monstratū est; nō opus est hic immorari.

Matth. 11 Tantū nobis dicat Iacobus, qua intelligētia, spiritus q; eū docuit, sug-
gestit illi accipienda esse hæc Christi in Matthæo uerba. Cœpit. s. dñs,
exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ uirtutes eius,
qua nō egissent pœnitentiā: Væh tibi Corozaim: uæh tibi Bethsai-
da: quia si in Tyro & Sidone factæ essent uirtutes q; factę sunt in uo-
bis, olim in cilicio & cinere pœnitentiā egissent. Et idē in Luca feret

Lucæ. 10 Si in Tyro & Sidone factæ fuissent uirtutes, quę factę sunt in uobis,
scilicet Capharnaū & alijs ciuitatibus ubi crebro dñs p̄dicauit: olim
in cilicio & cinere sedētes pœniterēt. Et rursum qđ dño referēte no-
uimus: diuitē illū, qđ uīueret, induebat purpura & bysso, & epula-
bat̄ quidie splēdide, in tormentoꝝ loco Abrahā patri dixisse: qđ si q̄s
ex mortuis iret ad quinq; suos fratres, & illis nunciaret qualis sit in
ferno status eorū, qui carnē affligere & macerare in mundo nolue-
rūt, magis diligētes quidie splēdide epulari: pœnitentiā inquit agent.

Iob. 43 Et qđ dño dixit sanctus Iob: Ipse me reprehēdo, & ago pœnitentiā
in cinere & fauilla. Si, ut perperā tradit Faber, de pœnitentiæ ratione
non sunt carnis afflictio & maceratio: cur B. Nicolao, etiā ex utero
deus inspirauit: ut ageret qđ de eo canit ecclesia, dicens: Dñ penderet
ad mamillā matris ab infantia, quarta semel bibit illā atq; sexta feria:
ne per lactis puer stillā solueret ieiunia. Ne autē istud D. Nicolai ge-
nus afflictionis corporalis aspernet quispiā, quasi narratio sit arbitra-
riā, qđ nullā in scripturis habeat suæ institutionis causam: attēdat qui
ita p̄sumere procliuus est, dñm non reprobasse qđ dicit pharizæus, Ie-
iuno bis in sabbato: sed magis referēdo id iudicauit cōmendatione
dignū. Si rursum non quærīt deus aut cōmendat p̄ ieiunia & abstine-
tias lasciuientis corporis afflictiones ac macerationes: quare Christus
ipse (cū pro se non egeret) uoluit quadraginta diebus & quadraginta
noctibus ieiunare, & in deserto sedēs seruandū nōnunq; esse docere
sistenti: & id tā sollicitē per euāgelistas suos describit: Sed cur spūs dñi
suggessit sanctę uideꝝ Iudith, ieiunare oibus diebus uite sue? & san-
ctę uiduæ Annæ euāgelicæ, qđ scilicet paruulo Christo die ab eius na-
tuitate quadagesimo cū S. Symeō ebñ dicebat: ut nō discederet de
tēplo, sed ieiunijs & obsecrationibus uacās deo seruiret die ac nocte?

Jacobū Fabrū pudeat, qđ sese patronū carnis etiā in fine suorū dierū
exhibuerit: qm̄ omni ex parte eū obruit sacra eloquia. Quod autē ait
fieri pœnitentiā in homine, spūs sancti præuio aduētu: erroneū pror-
sus iudicandū est. Porro in superioribus clare docuimus quia in ne-
minē dicit aduenire spūs sanctus, nisi p̄ charitatis donū. Si ergo feat
spūs sanctus hominis pœnitentiā: ante pœnitentiā uero semp̄ in pec-
cato mabet homo: cōstat quia spūs sanctus homini dat in eumq; ad-
uenit, priusq; sit per actū pœnitentiæ solutus à peccato. Quod omni-
nō à sana fidei abhorret doctrina. Qđ deniq; hic scripsit, dñm scilicet
& baptistā Ioannē uocādo peccatores ad pœnitentiā: eos ad magnā
inuitasse dulcedinē, quia scilicet pœnitentiæ nomen desiderabile est:
quasi dicat, suauitatē signat non durā carnis afflictionē aut macerati-
onem: qđ sit absurda & dæmonica cogitatio, quis non uideat? Con-
fessus est apostolus Hebræis loquēs, quia omnis disciplina in p̄senti
quidē hoc est secundū corporis sensum, uideatur non esse gaudij, sed
maceroris. & nouus euāgelista Faber p̄dicat: pœnitentiā suauis est ac
dulcedo. Si hoc tñ dixisset: poterat locutiōne metonymica excusari,
causam scilicet pro effectu positā intelligēdo: ut iste sensus esset: Pœ-
nitentiā quīs in se nō sit gaudij (sicut dicit Apl̄s) sed mceroris: gignit
tñ (si uera sit) in pœnitentiæ suauitatē mētis atq; dulcedinē. qđ idē exp̄s-
sit Apostolus ad hęcies. Postea autē fructū pacatissimū exercitatis per
eā (scilicet disciplinā, i. pœnitentiā) reddet iustitiā. At intelligentiā
hanc, quæ pia est & uerissima, hinc dixit Augusti. Peccator de pec-
cato doleat, & de dolore gaudeat non præteridit Faber, sed omnino
reijcit: dicens miserabili cęcitate pœnitentiā nō esse carnis afflictionē
aut macerationē, cui plane aduersant̄ sacra eloquia. Affligētis, inq̄t
dñs Iudæis, animas uestras religione perpetua. Hinc pro suo popu-
lo pœnitentiā agens sanctus Daniel: In diebus illis, inquit, ego Dā-
niel Iugebā triū hebdomadarū diebus. Panē desiderabile non comē-
di (supplendū, uti cōsueuer) se qđ parcissime, aut furtiue, qui deside-
rabilis non est, tantum comedi. & caro & uinū non introierunt in os
meū, sed hæc unguēto unctus sum: donec cōplerent triū hebdoma-
darū dies. hæc ille: quæ longe absunt à Iacobi uotis. Qđ autē huius-
modi ardua carnis afflictio & maceratio, deo grata sit, & magno di-
gna præmio, contra id quod in præcedentibus erronee tradit: inde
colligitur euidenter. Nam angelus Danielem aflat: Daniel uir de?

Hebræ. 12

Leuiti. 15

Dani. 10

A

gentijs Luther dudū edidit, præmiserat. Sunt autē ista, omni proba-
bilitate carētia, inopinabiliq; & scripturis sanctis dissona. Quod in
superioribus quia euidenter monstratū est; nō opus est hic immorari.

Matth. 11 Tantū nobis dicat Iacobus, qua intelligētia, spiritus q; eū docuit, sug-
gestit illi accipienda esse hæc Christi in Matthæo uerba. Cœpit. s. dñs,
exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ uirtutes eius,
qua nō egissent pœnitentiā: Væh tibi Corozaim: uæh tibi Bethsai-
da: quia si in Tyro & Sidone factæ essent uirtutes q; factę sunt in uo-
bis, olim in cilicio & cinere pœnitentiā egissent. Et idē in Luca feret

Lucæ. 10 Si in Tyro & Sidone factæ fuissent uirtutes, quę factę sunt in uobis,
scilicet Capharnaū & alijs ciuitatibus ubi crebro dñs p̄dicauit: olim
in cilicio & cinere sedētes pœniterēt. Et rursum qđ dño referēte no-
uimus: diuitē illū, qđ uīueret, induebat purpura & bysso, & epula-
bat̄ quidie splēdide, in tormentoꝝ loco Abrahā patri dixisse: qđ si q̄s
ex mortuis iret ad quinq; suos fratres, & illis nunciaret qualis sit in
ferno status eorū, qui carnē affligere & macerare in mundo nolue-
rūt, magis diligētes quidie splēdide epulari: pœnitentiā inquit agent.

Iob. 43 Et qđ dño dixit sanctus Iob: Ipse me reprehēdo, & ago pœnitentiā
in cinere & fauilla. Si, ut perperā tradit Faber, de pœnitentiæ ratione
non sunt carnis afflictio & maceratio: cur B. Nicolao, etiā ex utero
deus inspirauit: ut ageret qđ de eo canit ecclesia, dicens: Dñ penderet
ad mamillā matris ab infantia, quarta semel bibit illā atq; sexta feria:
ne per lactis puer stillā solueret ieiunia. Ne autē istud D. Nicolai ge-
nus afflictionis corporalis aspernet quispiā, quasi narratio sit arbitra-
riā, qđ nullā in scripturis habeat suæ institutionis causam: attēdat qui
ita p̄sumere procliuus est, dñm non reprobasse qđ dicit pharizæus, Ie-
iuno bis in sabbato: sed magis referēdo id iudicauit cōmendatione
dignū. Si rursum non quærīt deus aut cōmendat p̄ ieiunia & abstine-
tias lasciuientis corporis afflictiones ac macerationes: quare Christus
ipse (cū pro se non egeret) uoluit quadraginta diebus & quadraginta
noctibus ieiunare, & in deserto sedēs seruandū nōnunq; esse docere
sistenti: & id tā sollicitē per euāgelistas suos describit: Sed cur spūs dñi
suggessit sanctę uideꝝ Iudith, ieiunare oibus diebus uite sue? & san-
ctę uiduæ Annæ euāgelicæ, qđ scilicet paruulo Christo die ab eius na-
tuitate quadagesimo cū S. Symeō ebñ dicebat: ut nō discederet de
tēplo, sed ieiunijs & obsecrationibus uacās deo seruiret die ac nocte?

Matth. 11

Lucæ. 10

Iob. 43

Lucæ. 15

Matth. 4

Iudith. 3

Lucæ. 2

fideriorum, ait, intellige uerba que ego loquor ad te. Ex die primo quod posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu dei tui: exaudita sunt uerba tua, et ego ueni propter sermones tuos. Ecce liberatiois populi Iudaeorum ad captiuitate Babylonica, quam ad deo exposcebat Daniel: causam meritoriam, manifeste docet angelus Danielis fuisse poenitentiam. i. carnis afflictionem & macerationem cum orationibus, dicens. Ex die primo quod posuisti cor tuum, hoc est firmiter decreuisti te tam austeram poenitentiam affligere, in conspectu Dei tui: exaudita sunt uerba tua. Non est quippe numerus dionorum eloquiorum, in quibus de ieiunio mentio fit: que in Propugnaculo Clichtouei legi possunt. Certum est autem quod discipuli Iohannis frequenter ieiunabant. Beatus tamen Paulus, Barnabas, & quibusdam alijs dominum ministrantibus & ieiunantibus: dixit illis spiritus sanctus. Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Maceratio igitur corporis per ieiunium poenitentiam partem, Deo acceptissima est. Unde constat hic Fabrum infeliciter cum Luthero dextras iunxisse manus.

Luc. 5.
Act. 13.

Prop. 11 ¶ Qui recte uidet, plane discernit quod nihil sunt aut Essetorum, aut Pharisaeorum, aut huiusmodi placitas: sed cuius cor fide uiuit, & tota siue ducta ex deo uerboque dei pendet. Illi particulares & serui, hic uniuersalis & liber: illi humane incedunt, hic diuine: illi ad multa dispersuntur, hic ad unum colliguntur: illi quodam modo superstitiosi, hic uere fideles. & paulo post. Beatus igitur cui uita obtigit fides, & qui gratia non operibus (& si maxime adfint opera) uiuit.

Prop. 12 ¶ Non moueant quoniam belle concinnata & multam praeferentiam sapientiam humana instituta: quae si obseruas ut humana, nihil te iuuant: sin ut diuina, mendacium committis. Deo tribuens quae neque iussit, neque mandauit. aequae enim piaculum est. Dei uerbum ut hominis, & hominis ut Dei uerbum obseruare.

Prop. 13 ¶ Sola uerba Dei, ut Dei uerbum est, obseruatio iuuat.

Prop. 14 ¶ Dominus monebat discipulos: ut in sermone, id est doctrina Pharisaeorum & Saducaeorum attendere, quia humana traditio erat, non dei uerbum, non diuinum mandatum. quae quod parit est hypocrisis.

Constatario
B ¶ Quorsum per haec feratur uerba Iacobus: non operosum est intelligere. duo enim in summa praetendit. Primum particulares in uniuersali Christianorum religionem carere et uti superstitiosas danare. cuiusmodi sunt religionem sanctorum Hieronymi, Augustini, Bedae, Fracisci,

& consimiles quatuor per uniuersam comprobatae sint ecclesiae. Atque, eorumdem scripturarum patrum instituta. id est per quos uos exerceat ordines, regulas, ac in uniuersum omnia hominum constituta improbare. Existimat enim (ceu ex eius liquet sermonibus) eiuusmodi sacras beatorum patrum religionem, superstitiosas in christianismo esse ac perniciosas. quae cogitatio & eius editis libris expressio, quae sit uerua, schismatica, & blasphemica: satis superque ex Antyluthero & propugnaculo Clichtouei monstratur. Annotatiōibus quoque uarijs antea re huiusce uel meminit & nos. Item & plane quod de ipsis hominum placitis. id est legibus, decretis, seu constitutionibus dogmatizat: per illa reprobata constat. Ceterum quis non demiretur Iacobi cecitate, qui maturius praepedit quod manifeste sint obuia illius factis propria uerba. Nam cum dicat quod sola uerbi dei (ut dei uerbum est) obseruatio iuuat: quod plane haereticum est scuti & id quod secutus adiecit: Quicquid humana parit traditio, hypocrisis est. Certum est autem dei uerbum esse, pro Iacobi sententia, sacrae scripturae textum. Si ergo illius sola obseruatio iuuare potest quomodo Iacobi commentarij, & ut hic particularius agamus, quatuor he propositioes annotatae quoniam iuuare poterunt: non enim sunt sacrae scripturae pars: uerum potius sane illius intelligentiae plane aduersantur. Cum igitur non sint diuina scriptura, aut dei uerbum, sed Fabricata traditio: quid doctore Fabro etiam si non essent erronea, parere ualent, nisi hypocrisis? Mirabile quidem, quod hoes isti suis uerbis palam se met ipsos damnant: & non aduertunt. quod non modo hic proditur, sed & in singulis fere quae factio ista moliri conata est. Siquidem diebus istis oblatum est Parisiensi theologorum collegio liber unus, quod uulgo dicitur liber Exhortationum super Epistolas & Euangelia, pro usu Melchiorum (quod complectatur uidelicet Epistolas & Euangelia, quod dominicis & nonnullis diebus festis in ecclesia legunt) in gallica uerba lingua, adiecta cuiusque epistolarum & euangelio exhortatoria oratione ad populum postulatumque, ut de eo prius iuste pensio & discussio dominis per se de Apostolica delegatis pro haerese zelo extirpatione sua daret doctrinale iudicium. Libro autem pro fidei zelo uigilanter examinato, conperit est, quod licet passim & omni fere eadem exhortationum pagina declamaret, nihil esse populo praeter euangelium praedicandum: uix tamen ulla ipsarum est exhortationum, quae in toto euangelicae contentum ueritatibus. quod sit diuina consistere poterit, certo pro ipsorum ceterum theologiae

Yogorū super ea re edito iudicio. Libri aut̄ illius authores, ut dicif̄ fuerūt Iacobus Faber, & eius discipuli. Iam suas si ualēt tueant̄ in uentiōes. quæ certe nō modo humanae sunt, sed & Sathanicae: cū ipsi mundū totū eas cupiāt amplecti, q̄si acrisia p̄cussit: qua sit ut sua sibi tantū placeāt scripta, ueluti diuina eēt oracula, cū tamē sint in plurimis cōmenta dæmonis. Caterorū uero sacrorū eccl̄iæ doctōrū libros, & patrū regulares uiuēdi formas, tanq̄ superstitiosas, aut insipidas expuīt, ac ita floccifacit ut neq̄ eorundē scripta sc̄iōrū Iacobus oculis p̄currere dignos sit. Nam de eiusmodi enūciatō nō est ueritas, ut p̄ dixim⁹. cognoscere sese, q̄ illa nō possunt sacrorū euangeliōrū afferre eorū studioso intelligentiā. Qd̄ aut̄ euidens ter sit hæreticū dicere, solā uerbi dei obseruationē posse hoīem iurare: & q̄ qcquid humana parit traditio, hypocrisis est: cōstat q̄ tam ueteri q̄ nouo cōtrauenit testamēto. In illo eā plurimū cōmendat̄ Moyses: q̄ humana traditiō, hoc est consilio Ietro socer̄i sui, gentili origine p̄genit̄ humiliter acceuit. Certū est aut̄ Ietro uerba non fuisse diuina, sed hoīs prudētis: q̄bus Moysen instruxit dicēs. Non bonā rem facis, stulto labore consumeris, & tu & p̄ps iste qui tecū est, ultra uires tuas est negotiū: solus illud nō potes sustinere, sed audi uerba mea atq̄ consilia, & erit dñs tecum. Esto tu populo in his quæ ad deū p̄tinent, ut referas q̄ dicūt ad eū: ostēdas q̄ populo cerimonias & ritū colēdi, uiamq̄ p̄ quā ingredi debēt & opus qd̄ facere debēt. Prouide aut̄ de om̄i plebe sapiētes & timētes deū, in quibus sit ueritas, & qui oderūt auaritiā: & cōstitue ex eis tribunos & centuriōes & quinquagenarios & decanos, qui iudicent populū om̄i tpe. Quicquid aut̄ maius fuerit referāt ad te, & ipsi minora tantū nō iudicēt, leuiusq̄ sit tibi partito in alios one re. En Ietro, hō genere Ethnicus, humana prudētia p̄p̄so populi dei regimine, sancto p̄phetæ Moysi consiliū impertit. Et cū uerba ipsius humana eēt traditio: q̄ tñ si eis pareat Moyses, laudez apud homines, & apud deū ingens p̄miū, p̄meriturus sit contestat̄ p̄inde ac si à deo per se illud, aut per angelū accepisset: & forsitan uerius, qd̄ hinc plane colligitur. Nam ipse Ietro cōsequēter Moysi promisit, dicēs. Si hoc feceris, implebis imperiū dñi, & p̄cepta eius poteris sustentare, et om̄is hic populus reuertetur ad loca sua cum pace. Sequit̄. Quibus auditis Moyses fecit oia q̄ ille suggestit

Exod. 18.

D

ferat. Per hoc liquet quod diximus. sibi em̄ oino aduersantur hæc Audi uerba mea, atq̄ cōsilia mea (dixit Ietro). i. hoīs, et erit domi nuste cū, et si hoc feceris implebis imperiū domini, hoc est iustū, et prudens (q̄q̄ sit hoīs) sequeris consiliū, quod ut fiat iubet dñs, et Sola uerbi dei obseruatiā iuuat, quia quocud̄ humana parit traditio, hypocrisis est. Idem prater ea luce clarius habetur de obediētia Rechabitarum ad patris sui Ionadab traditionē. De qua apud sc̄m̄ prophetā Hieremiā ita legimus. Verbū quod factum est ad Hieremiā à domino. Vade ad domū Rechabitarū, et loquere eis & introduce eos in domū domini in unā exedram thesaurorū, id est unū coenaculorū templo uiciniorū: ubi pars seruabant thesaurorum, & dabis ei bibere uinum, id est uinum eis offeres: rogās ut eoutantur. Et assumpsit uniuersam domum Rechabitarum, & intro duxit eos in domū domini ad Gazophylaciū filiorum Anan filij Iezedelie hoīs dei, quod erat iuxta Gazophylaciū p̄cipiū, supra thesaurū Massæ filij Sellum: qui erat custos uestibuli, & post it corā filijs domus Rechabitarū cyphos plenos uino & calices, et dixit ad eos, bibite uinum. qui respōderunt nō bibem⁹ uinū, quia Ionadab filius Rechab pater noster p̄cepit nobis dicens. Nō bibētis uinū uos & filij uestri usq̄ in sempiternū, & domū non ædificabitis, & sementē non feretis, & uinetas nō plantabitis, nec habebitis, sed in tabernaculis habitabitis cūctis diebus uestris. Obcedimus ergo uoci Ionadab, filij Rechab patris nr̄i in oibus quæ p̄cepit nobis: ita ut nō biberemus uinū cūctis diebus nostris, nos et mulieres nr̄æ, filij & filix nr̄æ, & nō ædificarem⁹ domos &c. sed obcedētes suimus iuxta oia q̄ p̄cepit nobis Ionadab pater noster. Quid ad hæc obtēsurus est Faber? forte q̄a patris Ionadab ad filios uerba, diuinū erāt mandatū: p̄inde illis obteperātes, nō p̄cepto parebāt hoīs, sed dei. Si ita respōdeat: hæresim hæresim copulat, qd̄ inde manifestat. Porro in sacro Hieremiæ textu sequitur. Hæc dixit dñs exercitū Deū Israel. Vade & dic uiris Iuda & habitatoribus Hierusalē: nūquid nō recipietis disciplinā, ut obediatis uerbis meis dixit dñs. Præualuerūt sermōes Ionadab filij Rechab, q̄a p̄cepit filijs suis ut nō biberēt uinū: & non biberunt usq̄ ad diē hanc, quia obcederunt p̄cepto patris sui. Ego autem locutus sum ad uos de mane confurgens & loquens: et non obcedistis

Cap. 35.

E

nihil. Ecce palā factum est, quia p̄ceptū Ionadab filijs suis factū humana fuit traditio & minime dei uerbū. Eius tñ obseruantia miris effert (ceu plana cōstat litera) deus laudibus. Hęc aut nō cōcōse, sed plenius p̄sequi uoluimus: qm̄ per ea euidenter damnant̄ oia fere quę Iacobus in factitijs religiones hoīm q̄ cōstituta oblatrat q̄, locis pluribus euomuit: discipulū ea in re p̄stans sese Arrii hæresiarchæ, Valdesium quoq̄ & wiclef, aliorūq̄ multorū hæreticorū: Lutheri aut̄ p̄ceptorē. Q̄ aut̄ istud soli uerbo dei est deservendū, errorū unus fuerit Arrianorū, ex Maximini ep̄i Arrianorū, & quidē doctissimi cōstat uerbis. Ita em̄ B. Augustino publica discipulatoe p̄statur ē in quib̄. Si aliquid rōnabile dixeris, necesse ut sequar. Si quid em̄ de diuinis scripturis, pruleris qd̄ cōe est cū om̄ibus, necesse est ut audiamus. Hęc uero uoces quę extra scripturā sunt, nullo casu à nobis (Arrianis, s.) suscipiunt. Præterea cū ipse dñs moueat nos & dicat, sine causa colunt me: docētes mādāta & p̄cepta hoīm. Hęc Arrianus ep̄us, quę reuera nō spreuit Faber sed (ut dicunt) ubiq̄ ea mordicus retinet & tueri satagit. Augustinus uero p̄sentiens hæreticū nouarū iniectu quæstionū ips uel le ceterorū more hæreticorū redimere, tunc illas prudenter declinare studuit dicens: Si ad ista oia, p̄posuerat em̄ multa, e quibus id unum qd̄ ad rem p̄sentē attinet expressimus) respondere uolueris: id etiā ego agere uidebor, ne ueniat ad causam. Proinde ut cito agamus quod instat & c. Alibi autē quid de Arrianorum & Fabri asserto, quo aiunt solam uerbi dei obseruandam autoritatem, p̄ scripturā sacrā intentōe tenēdū sit: declarauit & quidē manifeste, Si quidē & xponēs psalmū. lxx. cui titulus ē psalmus David filiorū Ionadab & priorū captiuorū: differendo eiusmodi titulū ita ait Augustinus. Ionadab hō fuit qdam) Cōmendat nobis ex propheta Hieremię, q̄ filijs suis p̄ceperat ut uinū nō biberēt, neq̄ in domibus resident, sed in tabernaculis habitaret. P̄ceptū aut̄ patris sui tenuerūt & seruauerūt: & ex hoc benedicat̄ dño meruerūt. Dñs aut̄ hoc nō p̄ceperat, sed pater ipsorū. Sic aut̄ hoc acceperunt tanq̄ p̄ceptum à dño deo suo, quia & si nō p̄ceperat ut nō biberent uinū, & in tabernaculis habitarent: p̄ceperat tamen dñs ut filij patri obedirent. In ea ergo re sola filius non debet obedire patri suo, si aliquid pater ipsius iusserit cōtra dominum deum ipsius. Neq̄ em̄

Lib. I. contra Maximinum Arrianorum episcopū, ca. primo, parte oper. xi.

Matth. 17

F

debet irasci pater: quando sic ei p̄ponitur deus. Vbi autem hoc iubet pater quod cōtra dominū nō sit: sic audiendus est q̄o deus, q̄a obedire patri iussit deus. Bñ dixit ergo deus filios Ionadab p̄pter obedientiam: eosq̄ obiecit inobedienti pp̄lo suo, exprobrans quia cum filij Ionadab obedientes essent patri suo, illi nō obedirēt deo suo. Hęc Augustinus. Per quę facile poterit Iacobus colligere q̄ miserē p̄miserit sese ab hoste salutis nostrę Iudæo sophistate, quo uniuersum & ipse fidelem pplm̄ fallere omni spiritu cōtendit ita arguēs. Hoc uel illud nō mādatur deus, aut p̄cepit: sed homo, nō est igitur cuiuspiam ut pareat, ad salutem necessariam: cuius lum̄ eternū resoluūt Augustinus, & quidem iustissime, dicens: Quia & si nō p̄ceperit deus filijs Ionadab à uino abstinere & c. p̄cepit tamen ut in his quę contra dei iussū nō forent, patri ut deo obedirēt. Et hoc in articulo ratio tota iacet, quia humanis cōstitutionibus (quę legi diuinæ non fuerint dissōnæ) homines tenentur obedire, qd̄ qui spernit, non modo hominem, sed & dominum (q̄ iussit ut superioribus recte monentibus subditi audiant) spernit. Nec mō id uerum est de his quos in spiritualibus suo p̄fecit deus populo, uerum & de p̄positis in laica politia, quod in nouitamenti pagina nō semel deus statuit. At nobis sat esse debet quod per Apostolum Paulum Romanis p̄cipi fecit (sicut iam sapius deducit Rom. 13) dicens: Ois anima potestatis sublimioribus subdita sit. Non em̄ est potestas nisi à deo, quę autem sunt à deo, ordinata sunt. Ita q̄ resistit potestati: dei ordinationi resistit: q̄ autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem: bonum fac, & habebis laudem ex illa: Dei em̄ minister est in bonum & c. Segitur. Ideoq̄ necessitati subditi estote, non solum propter iram, sed etiā propter cōscientiam. His euidenter docet Ap̄tus, qm̄ qui secularium principum edictis (modo legi diuinæ nō discordent) derogat, nō tantum sese temporalis irę principis periculo supponit, uerum & deū in sua p̄iudiciū cōscientiæ offendit. Nō est, inquit Ap̄tus, p̄tās nisi à deo, q̄ ergo potestati resistit: Dei ordinationi resistit, ideo subsequēter addit. Ideoq̄ necessitati subditi estote, nō solum propter irā. i. obedire uos uolo nō solum dāni tēporanei formidine, sed & propter cōscientiam: hoc est, ut dei cūctis offensam,

G

Lucæ. 16

Rom. 13

H

Tract. 6. sup
Iohan.
Prouerb.

qui iubet iusta monenti obediendum esse, qđ praeclare uno uerbo tradidit Aug. dicens. Ipsa iura humana p̄ imperatores & reges seculi deus distribuit generi humano. & hoc est, qđ dei sapia p̄te facta est ubi ait. Per me reges regnant, & legū cōditores iusta discernunt: p̄ me principes imperāt, & potētes decernūt iustitiā. Hęc oīa cū alijs innumeris sanctae scripturae documētis (q̄ q̄ iam partim inducta sunt: p̄ter eōs cōspirāt p̄ nobis cōtra rez nouatore Fabriū quo ad duo illa erroꝝ capita, quae cū olim funditus ab ecc̄sa fuiss̄ sent eliminata) renouauit: primū uidelicet traditōes quaslibet p̄ter diuinas, p̄ nihilo ducēdas esse, quōs (ut ait) belle uiderent cōcinna: & multā prae se ferre sapiam. Alter: supstitiofas esse sub Euangelio priculares uiuēdi formas oēs, quae. s. nō oīibus essent cōes. Qđ quidē ultimū dogma creditur firmatū habere, q̄ in euangelio sancto nōnulla habent: p̄ quae simplr̄ reprobari uident p̄ticulares sub cōi ueteris testamēti lege, uiuēdi normae Essaeoz, Pharisaorū, Sadducaeorū, & ceteroz: si plures sint. Cū tñ fide sit cōstātē tenendū, nullatenus legi dei p̄ Moysen suo datā p̄p̄lo esse dissentaneū: modos quosdā uiuēdi in ea esse q̄ nō oīes obligarēt, sed quosdam: qui. s. uoluntarij forēt. Alioquin dānet Iacobus speciale uiuēdi formulā Nazaraeorū, quā certū est dñm sanxisse p̄ quibusdā, nō aut̄ p̄ oibus: sicuti cōstat p̄ ea q̄ ipse fecit describi in Numerorū lib. ubi ita legit. Locutusq̄ ē dñs ad Moysen, dicens: Loq̄re ad filios Israel, & dices ad eos: Vir siue mulier cū fecerint uotū, ut sanctificent, & se uoluerint dño cōsecrare, à uino & oīni qđ inebriare pōt abstinebunt: acetū ex uino & ex iugibet alia potioe, & q̄qđ de uina exprimit, nō bibēt: uuas recētes siccasq̄ nō comedent, cunctis diebus gbus ex uoto dño cōsecrant. His aut̄ ab alijs cōpluribus expositis, quae obseruare habebāt sic uotētes, addit dñs. Ista ē lex Nazaraei cū uouerit oblationē suā dño tpe cōsecratiois suae, exceptis his his q̄ inuenerit manus eius: iuxta qđ mente deuouerat, ita faciet ad p̄fectionē sanctificatiois suae. Quid ad ista hīscere queāt factitjs in Christiana & oibus cōmuni religiōibus detrahētes: qđi se facti sunt, supstititōis plus (ut impie blasphemāt Iacobus) hñtes q̄ pietatis: Cum oibus rechte sapiētib⁹ & eruditjs uiris, q̄ traditōes legerint B. Basilij, Aug. Benedicti, & Frācisici luculētissime cōpertū sit, eas ad id unū enixissime ferri, ut q̄ earū subiuerit iugū, euangelij uniuersamq̄

Cap. 6.

Dei legem integerrime obseruēt, nō solum mandata custodiētes, uerū & de dñi monitis atq; cōsilij legis necessitati superogando sibi factis p̄ceptis, etiā illa uti mādata ducāt, tñ abest ut euāgelio aduerlent. Manifestū est aut̄, qđ p̄ facta Nazaraeorū lex, factitia qđā traditio ē, q̄ solū ligabat eā p̄sitētes, & quēadmodū à ceteris legis mādatis (mō cōpōssibilia illi p̄ticulari existāt) nō absoluant Nazaraei: uerū potius ea purius exactiusq̄ obseruare obnoxij iure cēsebant: Ita & de religiōis p̄noiatorū ordinū oīno sentiēdū uenit, qđi qđē ordines illi spū sc̄o p̄ribus id suggēret, instituti sunt, p̄tm cōsideratōe habita ad acta p̄ sc̄os, p̄phetas Helij & Helisai, ad traditōne quoq; Nazaraeorū, & demū ad uiuēdi normā quā post acceptū in linguis igneis spū dñi in Hierl'm obseruare cceperit. B. Ap̄t ac discipuli Ch̄i dñi. Nepe in exordio prae, quā suis tradidit Aug. fratribus uiuēdi normae ita ait. Residētibus in monasterio in noie dñi nri Iesu Ch̄i oibus placuit sedm̄ aplicam traditōne unū sentire in dño & cōiter possidere, sicut scriptū ē: Vnū sentite in dño. Et nemo qđē uēdicet, p̄priū sibi quicq; sicut scriptū ē in actibus ap̄lorū: Habētes oīa cōia, nemo quicq; esse suū dicebat. Vt p̄terea doceret Aug. istiusmodi p̄ticulares uiuēdi quas tradebat normas in id praecipue ferri, ut exactissime & ad integrū sine offendiculo seruēt euāgelica: ita sedam suā exordies regulā, p̄clamat dicens: Ante oīa fratres charissimi diligat deus, deinde proximus, & post nōnulla. Nemo sibi aliqd uēdicet, p̄priū, siue in uestimēto, siue in quacūq; re: aplica em̄ uita optamus uiuere. Qñ igit̄ ex iam sapius citatis cōstat, qđ qui haec duo sincere tenuerit mādata, totā impleuerit & ueterē & nouā legē. Ap̄lo dicēte: Qui diligit proximū, legem impleuit, manifestū est factitias patrū uiuēdi p̄ticulares normas, pro scopo uno omnium plenā euangelij sibi statuere obseruantia. Nam & ipse pater Benedictus in suae normae prologo inq̄: Succinctis ergo fide & obseruatiā honorū actū lūbis nris, p̄ ducati euāgelij p̄gamus itinera eius. Horū autē patrū, Augustini. s. & Benedicti uestigijs quoad hoc in fides Frācisicus suis fratribus uiuēdi formulā daturus, sic exorsus loqui. Regula & uita fratrum minorū haec est. s. dñi nostri Iesu Ch̄i sanctū euāgelij obseruare, in obedientiā uiuēdo sine proprio, & in castitate. En primitiū p̄cipuarū q̄s uouēt profecti regularū sermōibus, Augustinus Bndictus, &

K.
1. Cor. 1.
Actu. 2. & 4.

Rom. 13

Franciscus euangelij sibi & suis praestituūt obseruantia. Nō sunt itaq; ab euangelio q̄i extorres, sed illius uigilantissimi obseruatores, quōq; sub illis pure uiuūt. Desinat igit in sp̄m sc̄m blasp̄h mare Faber: cuius magisterio edocti p̄ses ipsi suas descripserūt cū euāgelio & sub euāgelio speciales uiuēdi normas. In eo quoq; plane cœcutit q̄ imaginatiuē speciales Pharissæorū & Essæorū p̄ se illi citas fuisse: qd̄ erroneū oīno celsēri debet. Quāq; em̄ eorū mlti (cui iam in sacris Augustini, Benedicti, Francisci, & similitū ordinibus heu, cernitur) religioso & pio uiuēdi modo abutētes: aut illi in q̄s adijciētes leges, quas dñs uocauit traditiōes hoim, aut in multis es

Math. 17

Math. 23

Lucæ. 7.

Cap. 3.

Cap. 7.

Cap. 6.

Actu. 23.

Actu. 22

iusdē sui status trāsgressores sese p̄stantes, dei negligerēt mādātā, mentā & cymīnū decimātes, & glutīetes camelū, derelinquētesq; grauiora legis. Hoc tamē nō ex status rōne, sed eorū abusu cōtinēbat. neq; erant singuli Pharissæi, cæterorū qui perperā sese regebāt operibus cōfentiētes: sed fideliter deo secundū sanā legis intelligentiā seruiebāt nōnulli, incedētes in oib; mādatis & iustificatiōibus: sicut de sanctis B. Ioannis Baptista parentibus legitur, quod ita certū redditur. Nempe sanctus Nichodemus iustus erat etiam priusq̄ Christo credidisset: quīs nondū foret p̄fectus. de eo autē dicitur in Ioanne. Erat autē hō ex Pharissæis Nichodemus nomine, princeps Iudæorū. Hic uenit ad Iesum nocte primū, & cum turba sui ordinis. i. Pharissæorū, in Christi p̄ncipiē cōspirare molirent (eodē narrāte Ioanne) dixit Nichodemus ad eos, ille qui uenit ad Iesum nocte: qui unus erat ex ipsis. Nūquid lex nostra iudicat hominē: nisi prius audierit ab ipso & cognouerit qd̄ faciat? r̄nderunt & dixerūt ei. Nūquid & tu Galilæus es? &c. Hoc itidē constat de Gamalielē, de quo in Actibus apostolicis ita legimus, Surgēs autē qdā in concilio (ubi. s. de ap̄stō; morte tractabāt) Pharissæus, nomine Gamaliel: legis doctor honorabilis uniuersę plebi: iussit foras mōdicū ap̄stos secedere, &c. Idē quoq; liquet de Ap̄lo Paulo, qui de seipso loquēs: Viri fratres, inq̄t, ego Pharissæus sum, filius Pharissæi. Quā autē eius præceptor Gamaliel, rectā scripturę & intelligentiā eū docuisset, & nō secundū prauas quorundā eius generis hominū traditiōes: habemus ex eiusdē Apl̄i uerbo, qui alibi dicit. Ego sum uir Iudæus, natus Tharso Cilicę: nutritus autē in ista ciuitate, secus pedes Gamalielis, eruditus iuxta ueritatē paternę legis. Ecce

Gamaliel legis doctor honorabilis publice uolētibus (sicut Paulus) in theologia studere, diuinā interpretat̄ p̄ ueritate & sano illius intellectu legē. Nō cū credendū est, Gamalielē doctorē honorabilē aliter Apl̄m super intelligentiā eiusdē legis instruxisse, aliter autē ditores alios. Paulus autē plenus sp̄u sancto & ueritate asserit, à Gamalielē Pharissæo doctore sese Pharissæū eruditū fuisse pro ueritate legis. Doceatur itaq; per hæc Iacobus, sectā Pharissæorū suapte natura reprobā nō fuisse, neq; eius ordinis singulos malos extitisse, uerū cōplures ex eis deo uero, secundū intentionē Moysi & prophetarū, pie fideliterq; cultū impēdisse. Hæc dixerim, q̄ religioēs particulares in ecclia Christi cōfert Iacobus Pharissæorū & Essæorū sectis. Et qm̄ illas fuisse secundū legē, prius illicitas, citra dubiū autumat (quod uti dicimus, erroneū est & scripturis dissonū) hoc argumēto contēdit sacrilegē cū hereticorū plurimis capitibus, superstitiosas eē, & proinde abolēdas sanctorū Basilij, Augustini, Benedicti, & aliorū probatorū patrū religioēs, qd̄ est error igne & sulphure magis infestādus, q̄ q̄ disputatione opus habeat. De Essæorū uero secta, scriptura nihil notātm h̄z: s̄z historie post Iosephū. Cuius lōgū sermonē (etiā nō pauca legi Moysi aduersa cōplectit) pene ad p̄bū (noie tñ authoris sup̄stō) suis hic inseruit cōmetarijs Faber: eorūq; nō uulgariter cōmēdauit uitæ sc̄imonā. Pro cuius tñ defēsiōe ne p̄bū qd̄ hic facimus; & minus de Saduceis: q̄ p̄ diuina eloq̄a sectā illā manifeste cōstat eē dānatā, in eo q̄ resurrectionē futurā negabat. ex q̄ uno principio nō pauci heresum p̄deūt rami: legi Moysi & prophetis aduersi. Sat mihi debet eē, p̄ scripturā docuisse, Pharissæorū sectā p̄ se & pp̄ria rōne, diuine legi nō fuisse dissonā, s̄z suā magis ad illius obseruatā direxisse intentionē: Cū Faber ratus ignorāter oppositū, Iophimate qd̄ inde erexit particulares oēs sub uniuersali Christianoē dānare cōtēderit reliq̄. Nulla bona arbor nisi hō fidelē, q̄ opa fidei atq; sp̄s fa; (giōes, cit. Nulla mala: nisi hō huic opposit. Media aut arbor est homo pœnitens, & sese diuino indultu præparans.

M

Lib. 2. de Iud. dai, bel, ca. 7

Math. 22. Mar. 12. Lucæ 20. & Actu. 23

Idropo. 15

Cōsūtatio

¶ Verbum illud Ioannis Baptista per Mattheum nobis relatum scilicet, lam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonam, excidetur & in ignem mittetur: explicans Iacobus, scribit nonnulla (in quibus annotata

hic per nos habentur) quæ omnino diuersa putari debent & discre-
pantia à recta scripturæ euangelicæ intelligentia. Quando quidē
cū nō sit mediū dare (ut post Augustinū oēs tenent theologiē do-
ctores) inter regni filios & pditionis: somnium est qd mediā cōpe-
rit Faber arborē, quæ uidelicet neq; bona sit neq; mala. Quā ho-
minē eē dicit pccitentem: & sese adiuuante dei gratia præparans
tem. Norit aut Iacobus quoniā (sicuti iā in superioribus nō semel
diximus) homo sit de malo bonus theologi ce loquēdo dū iustifi-
catur: hoc est de iniusto iustus constituit, & hoc ē, qñ ei quoad cul-
pam remittuntur crimina. Quod stante dei lege fieri nequit, nisi per
formalē charitatis infusionē: quæ nunq; homini sola datur, sed cū
ea semetipsum donat spūs sanctus, cū alijs nōnullis gratijs. Vnde
dicit Apłus: Charitas diffusa est in cordibus nostris per spūm san-
ctū: qui datus est nobis. Et qm̄ hoc nō sit paulatim aut tps succes-
su, sed repente & simul: dicimus nō esse dabilem quēpiā, qui neq;
bonus sit neq; malus, sed inter utrumq; medius. & hoc est in theo-
logia manifestum. Præterea dñs de operum humanorum fructi-
bus Matthæo referente dicebat: Nunquid colligūt de spinis uuas
aut de tribulis ficus? sic Om̄is arbor bona, fructus bonos facit: ma-
la aut arbor malos fructus facit. Non pōt arbor bona fructus ma-
los facere, neq; arbor mala bonos fructus facere. Ecce palā dñs di-
cit quod p̄tendimus. Quæ admodū em̄ fructus omnis, aut bonus ē
aut malus, ita arbor quæcunq;, id est (ut hic cū Iacobo loquamur)
hō, ut actus bonus sit, aut malus, est necessariū. Quāuis aut ad sen-
sum nō usque quæq; absurdū dici possit homo bonus, arbor bona
& malus mala: nō est tamē hæc Christi propria intelligentia. Vñ
& Augustinus contra Pelagiū & Cœlestinum agēs, li. primo de
gratia Christi: eis pro errore ascribit: q; dixerat Pelagius hoīs uo-
luntatē, quatenus & bonū agendi & malū possibilitatē habet, radi-
cem esse cœcundam: quæ ex ipsa hoīs uoluntate diuersa gignat et
pariat, & quæ possit ad propriū cultoris arbitrium uel nitere flore
uirtutū, uel sentibus horrere uitiorum. Sic em̄ illis occurrit Augu-
stinus ait. Pelagius nō intuens quid loquatur: unam eandemq; ra-
dicem constituit bonorū & malorū, contra euangelicā ueritatem,
doctrinamq; apostolicam. Nam & dominus nec arborem bonam
dicit posse facere fructus malos, nec malam bonos. Et Apostolus

Roma. 7

Math. 7.

O

Cap. 12. pars
re ope. 8.

Math. 7.
1. Timo. 6.

Paulus cum dicit radicem malorum omnium esse cupiditatem: ad-
monet utiq; intelligi radicem bonorum omnium charitatē. Vñ
de si duæ arbores bona & mala: duo sunt homines, bonus & malus
Quid est bonus homo nisi uoluntatis bonæ, hoc est arbor radicis
bonæ? Et quid est homo malus: nisi uoluntatis malæ, hoc est arbor
radicis malæ? Fructus aut harū radicum atq; arborum: facta sunt
dicta sunt, cogitata sunt, quæ bona, de uoluntate bona procedunt,
& mala de mala. Sequitur Facit autem arborem bonam, quando
desaccipit gratiam. Non enim se ex malo bonū per semetipsum
facit, sed ex illo & per illum & in illo, qui semper est bonus, & rur-
sum paulo post. Illa ergo possibilitas non ut iste (scilicet Pelagiū)
opinatur: una eademq; radix est bonorū & malorum. Aliud est
enim charitas radix bonorum, aliud cupiditas radix malorum: tan-
tumq; inter se differunt, quam uirtus & uitium. Hæc Augusti-
nus. Per quæ satis elucescunt: quæ aduersus presentem Iacobi as-
sertionem proposita fuere per nos.

¶ Baptizat Iohannes in pccitentiam, Christus in remissionem pec-
catorū. Iohannes exteriora, Christus interiora purgabat. In baptis-
mate Iohannis gratia pccitentia dabatur: In Christi, gratia iustifi-
cationis. Illic adhuc caro: istic datur spiritus.

¶ Iohannes Baptista populo ad eum prædicantem uenienti (narran-
te sancto euangelista Matthæo) dicebat. Ego quidē baptizo uos
in aqua in pccitentiam, qui autem post me uenturus est: ipse uos
baptizabit in spiritu sancto & igni. Quibus uerbis uolens Iaco-
bus intelligentiæ superaddere lumē, pulchra sese opinatur discre-
tione baptismatum Iohannis & Christi naturas descripsisse, cū ait:
Iohannes baptizat in pccitentiam: Christus &c. Vbi neq; sua ca-
pere potest ipse uerba: neq; q; scripturæ consentiant monstrare.
Quandoquidem pccitentiam quam primo & præcipue Iohannes
populo prædicabat, pro parte illa capi debet, quæ recte contritio
uocatur, quæ sane remissio est peccatorū: hoc est, meritoria ut re-
mittantur, causa. Baptizans ergo Iohannes in pccitentia, in remissi-
onem baptizabat peccatorū, quod ueluti propriū Christo, recte se-
cedit Iacobus tribuisse, cū tamen illud omnino scripturæ aduerse-
tur, qd inde colligitur. Siquidē hoc in capite Matthæus ait: Tunc
exibant ad eum (scilicet Iohannem) Hierosolyma, & oīs Iudæa, &

Cap. 20.

1. Timo. 6.

Prop. 16.

Consuetio
P Cap. 5

Cap. 3.

ois regio circa Iordanem & baptizabant ab eo in Iordane cōfitem-
tes peccata sua. Quid est istud precor, baptizabant confitentes pec-
cata sua, nisi ut eorū per cōfessionis medium à dño remissionem cō-
sequerent: Et ne putet Faber nos gratis hæc prætexere, planam p-
nobis hoc in articulo cōtra se audiat scripturā. De ministerio etem
Baptistæ Iohannis, ita per beatum Marcum enunciat. Fuit, inq̄r,
Iohannes in deserto baptizans & prædicans baptismū pœnitentiæ
in remissionem peccatorū. Non itaq; discrimen signat Iacobus ba-
ptismū Iohannis ab eo q̄ Ch̄s est, q̄ ille baptizabat in pœnitentiā,
Ch̄sus in remissionē peccatorū, cū profusus idē sibi hæc loquēdi ue-
lunt formæ. Est mō cōsimili uanū oīno est qd̄ addit. Iohannes exte-
riora, Ch̄s interiora purgabat. Fatemur oīno solū Ch̄m dñm in-
teriora suo mō, i. diuino & principali purgare. At cū (uti iam deci-
es monstratū est) & peccata sua cōfitemus hō se interius purget, &
dei minister itidē interiora purgat: interius ergo Iohannes suo pur-
gabat mō. Nam & hoc ip̄m p̄tendisse oīno credendū est, qñ istud
factū archangelus Gabriel illū patri nūciauit dicēs: Multos filio-
rum Irahel cōuertet ad dñm deū ip̄sorū, & ipse p̄cedet añ illū in
spiritu & uirtute Helix. Sequit: Ut cōuertat corda patrum in fi-
lios, & incredulos ad prudētiam iustos. Ecce qd̄ singulariter nega-
bat Iohanni cōpetere Faber: manifeste tribuit archangelus. Con-
uertet, inquit, corda patrum, atqui cōuertere corda: illa est purga-
re. Præterea ipse Ch̄sus baptizans, exteriora, id est, nudatum ba-
ptismū suscipientis corpus, aquis (ut Iohannes) aut imergebat, aut
sup̄ illud eas infundebat. Nullā igit̄ penitus ex illis quæ attigit col-
ligere ualet Faber baptismorū distantiam: cum tñ sint lōgē diste-
rentes, sed nō rōnibus p̄ eum expressis. Si aut̄ quis Iacobum percū-
ctetur, quænam res sit pœnitentiæ gratia, quia dicit, in baptismate
Iohannis gratia pœnitentiæ dabat, in Ch̄s, iustificatōis, obmutes-
cēt omnino: aut em̄ utrunq; suo ministerio dare Iohannem neces-
se erat, aut neutrum. Siue em̄ per pœnitentiæ gratiam, bonum uo-
luntatis morū accipias, q̄ peccator in odium suorū excitatur pecca-
torū, illa detestaturus quo dei gratiā adipiscatur: siue actum ipsum
pœnitentiæ, nullum illorū cōferre Iohannes poterat quoquo mō
quin illo & iustificatōis gratiam ualere. Quid deniq; rōnis habet
quod addit, Illic, id ē, i Iohānis baptismate adhuc caro: istic id ē, in

Cap. 1.

Q

Lucæ. ij

Christi, datur spiritus sanctus. In utroq; p̄culdubio rite suscepto
dabatur spiritus sanctus. At hic ui sacramenti illic suscipientis me-
rito ex diuina bonitate. Et proinde non erat ille de se animarum re-
generatiuus, quia gratia quæ illum humiliter recipienti confereba-
tur: non illi debebatur, sed fidei & pœnitentiæ baptisati. Sunt igit̄
tut hæc omnia Iacobi inuenta meræ nugæ, utpote quæ nulla con-
stant aut scriptura, aut ratione.

¶ Baptismus quo baptisatus est à Iohanne Christus, nō solum Io-
hannis, sed & uerius ipsius Christi fuit.

¶ Hunc errorē cōstatum linquo ex inductis, pannotatōibus. lvi.
& lviij. in cōmentariis epistolarum beati Pauli: ubi licet nō hic ex-
pressis uerbis, habetur tamen in sententiā: & illic cōtra eum sub p-
prijs egimus terminis.

¶ In illo Deuteronomij sexto: Dñm deū tuū timebis, & illi soli ser-
uies: id uerbum timebis p̄inde est atq; reuerberis, coles, adorabis.

¶ Quā quidem illicitum profusus dicit Faber, quoslibet per flagel-
lorum & pœnarum cæterarum formidinem à uitijs ad uirtutes re-
uocare, omnemq; seruilem reprobam timorem: cum uideret citatū
per se dñi uerbum: Dominū deum tuum timebis, si notione pro-
pria caperet uerbum Timebis, suis manifeste uotis obfiteret: effu-
gium meditatus multiplex (quod fere perpetuo declinat) effinit
ubi non oportebat. Timebis, inquit, non trita hic significantia ca-
pitur, sed id indicat quod reueor, colo, adoro. Vt autem illi done-
mus, Timeo uerbum accipi posse, p̄ eo quod ē reuereri, quanquā
forfan uix ita usquā apud autores cōperit, de quo iam nihil ad me.
Et rursum q̄ in eo Deuteronomij loco positū sit uerbi Adorabis
loco, id timebis, qd̄ hosti dñm tentati in mōte excelso ualde cōsis-
oibus mundi regnis cum illi diceret: Hæc omnia tibi dabo, si cadēs
adoraueris me, respōdit dominus, inquiens: Vade satana, Scriptū
est em̄: Dominum deū tuū adorabis, & illi soli seruies, qd̄ de hoc
Deuteronomij capite sexto: Doctores tenent dominum citasse:
Hæreticū tamen planē est qd̄ præterdit Faber, uidelicet q̄ nolue-
rit aut nō præceperit p̄p̄o suo dominus, ut illū, ne temporalia aut
æterna incurrerent mala, timeret, q̄q; timor oīs seruilis, deo displi-
cet. Quæ duo reuera in idē recidūt, hoc, scilicet, quod damnatū
omnino mōstrasse nos putamus annotatiōe, l. i. super epl̄as beati

p̄ 20 p. 17.

Cōfutato

p̄ 20 p. 18

Capi. 4.

Cōfutato

R

Matth. 4.

Pfal. 118.

Deute. 2

Cap. 26

2. Para. 36

Cap. 19.

Pauli, dicta autem illic firmant alia pleraque scripturae eloquia, cuiusmodi sunt haec. A uerbis tuis formidauit cor meum. Et rursum: Posuisti firmamentum eius formidinem. Quod ite Moysi a domino dictum est: Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos qui habitant sub omni caelo, ut audito nomine tuo paueant. Et in Numerorum libro: Custodite, ait dominus, sabbata mea, & pauete ad sanctuarium meum. His autem consentanea dominum deprecans rex Iuda Manasses illi dicebat: E domini omnes pauent, & tremunt a uultu irae tuae, & insubsistentibilis ira super peccatores comminationis tuae. Per Esaiam uero de Aegyptijs, qui omnium in mundi huius ambulantium tenebris figuram gerebant, dei spiritus haec scribi fecit: Stupescunt & timebunt a facie commotionis manus domini exercituum. Et paulo post: Omnis qui illius fuerit recordatus, pauebit a facie conspectus domini. Pro hac autem nostra intentione qua monstrare cupimus haec reticum esse quod docuit Faber, licitum uidelicet non esse, timore poenae fatagere, ut pueri ad iustitiae reuertantur semitam, timoremque seruilem omnem damnandum esse: sat erat & quidem cumulatiflime quod in Exodo legitur: Promulgato enim omnium populo legis domini decalogi in monte de medio ignis & nubis & caliginis uoce magna, uita refert Deuteronomij liber. Hanc quidem domini uocem nequibat populus sustinere: sicut his uerbis in Exodo exprimit fecit dominus. Cunctus populus uidebat uoces, & lampades, & sonitum buccinae motemque fumigantem, & perterriti ac pauore concussi steterunt procul dicentes Moysi. Loquere tu nobis & audiemus, non loquamur nobis dominus ne forte moriamur. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere, ut enim probaret uos, uenit deus: & ut terror illius esset in uobis, ne peccaretis. Sic per Moysen dominus. Ultra quae ad rem praesentem non est amplius desiderandum quicquam. Per ea enim luculenter apparet, dominum deum non tantum praecipere ut amemus, & casto eius timore homo ne illum offendant, turpe quodcumque uelut a facie colubri refugiat, quod praesentio est, uerum ut formidine ac terrore poenae, uel imperfectioni a sceleribus auocentur.

2. 20. 19

Conferatio

¶ **Q** Christus multos liberauerit ab omni morbo & a daemonio, quodcumque illud esset, & praestiterit uitam, id sola gratia fuit. ¶ **H**ic ite arbitrii hominis facultati Iacobus perperam detrahit, zelo quidem pniciosissimo, quae ad modum multifariam in superioribus

bus est monstratum. Non est proinde hic immorandum, tantum dicat: si uerum est quod ait, languidos comes siue spiritus in Choro mundatos fuisse sola illius gratia, id est, in nullo ipsis deo cooperantibus, quos uera erunt quae in euangelio tenemus: ut puta id quod de Paralytico illius baiulis in Matthaeo legimus. Videns Iesus fide illo, dixit paralytico: Confide fili, remittunt tibi peccata tua. Quid est enim? Videns Iesus fide illo, &c. nisi ad meritum illius fidei opera deus pietate iustitiae iuncta deputauit, ut ille & corpe & spiritu curaretur quod alibi pari omnino casu ipse docuit. Namque mulier Cananae, ob pseuerantem ipsius fidei deuotionem ac humilitatem, quae se se gentilis esse et genere indignam filiorum mensa confessa est, sed quod eius uultu caniculae pius esset non nihil a domino elargiri de gratiarum micis quae cadunt de ipsa mensa dominorum, id est, quas Iudaei quos dominus propter uerum unius dei cultum suos dicit non solliciti recolligunt, a domino non audiuit. O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut uis. De hoc uero loquens beatus Marcus dominum refert illi dixisse. Propter hunc sermonem uade, exijt daemonium a filia tua. Caeco autem quod de Hiericho egressus dominus sanauit, dixit: Uade, fides tua te saluum fecit. Item & Mariae Magdalena: Tu (inquit dominus) fides te saluam fecit, uade in pace. Et alteri mulieri quae intra se cogitabat: Si tetigero tuum simbrium uestimenti eius, salua ero, dixit dominus. Confide filia, fides tua te saluam fecit. Ecce horum omnium utranque salutem Christus non solum suae gratiae, sed eorum operibus, hoc est fidei & pietati ascribit. Confitemur tamen semper etiam ipsam fidem & opus omne iustum a dei gratia prodire. At non tantum, sed & ab hominis uoluntate, a qua meriti pendet ratio. Mere gratia ergo deus confert (ut saepius dictum est) nonnulla, ad alia uero hominum concurrere ordinauit.

Matth. 18
Mar. 7

Mar. 10

Luce. 7
Matth. 9

¶ **Antiq** hoc est, quod sub Moysi lege uixerunt, praecipua decalogi seruabatur sensum literae, quae lex noua non tollit, sed perficit ad spiritum ut hoc. Non occides, seruabant de exteriori occisione: spiritus autem & de exteriori, & de interiori. ¶ **Si** credat Iacobus ad interiores animae actus per decalogi praecipua antiquos, id est, populum cui lux antiqua tradita est, non fuisse obligatos, haereticus iudicatur. Eodem quippe naturalium iure & diuino prohibetur illicitum uelle, & illud operari. Unde & Christus dominus criminat

2. 20. 20

Cap. 5

Exodi. 20. &

Deut. 5

Conferatio

V